

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલય, અમદાવાદ

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૮૭૭૯/૨૦૧૫

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૯૮૪૬/૨૦૧૫

સાથે

નાગરિક અરજી ક્રમાંક ૭૦૮૪ સન ૨૦૧૫

ઈન

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૮૭૭૯/૨૦૧૫

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ.જી. શાહ

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવા માટે મંજૂરી આપી	
---	---	--

	શકાય?	
૨	રિપોર્ટરને સંદર્ભ માટે મોકલવું કે નહીં ?	
૩	શું નામદાર ન્યાયાલય ચુકાદાની સ્પષ્ટ નકલ જોવાનું ઇચ્છે છે ?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અંગે અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાનો કોઈ સારભૂત પ્રશ્ન સંકળાયેલો છે?	

=====

અદિતિ શાલિન મહેતા....અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને જ....પ્રતિવાદી(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

શ્રી હેમાંગ એમ. શાહ, વકીલ અરજદાર(ઓ) નં. ૧ તરફે

સુશ્રી શ્રુતિ પાઠક, એ.જી.પી. પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧, ૫ તરફથી

શ્રી એસ.એન. શેલત, વરિષ્ઠ વકીલ સાથે શ્રી સત્યમ વાય. છાયા, વકીલ પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૨ તરફથી

શ્રી જય એમ. ઠક્કર, વકીલ પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૪ તરફથી સુશ્રી મેઘા જાની, વકીલ પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૩ તરફથી

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ.જી. શાહ

તારીખ : ૨૬/૦૪/૨૦૧૬

સી.એ.વી. કોમન જજમેન્ટ

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૯૮૪૬/૨૦૧૫ માંનો નિયમ. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ તરફથી શ્રીમતી શ્રુતિ પાઠક, વિદ્વાન સરકારી વકીલ, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ તરફથી શ્રી

છાયા, વિદ્વાન વકીલ, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ તરફથી શ્રીમતી જાની, વિદ્વાન વકીલ અને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૪ તરફથી શ્રી ઠક્કર, વિદ્વાન વકીલ દ્વારા નિયમની તામીલનો ત્યાગ કરવામાં આવે છે.

૨ આ બે અરજીઓમાં સમાન પ્રતિવાદીઓના સમૂહ વિરુદ્ધ એકસરખા પ્રશ્નો ઉઠાવવામાં આવ્યા છે, જોકે અરજદારો જુદા છે અને તેથી, તેઓને એકસાથે સાંભળવામાં આવી છે અને આ સામાન્ય ચુકાદા દ્વારા તેનો નિર્ણય કરવામાં આવે છે, કારણ કે અરજદારોની ફરિયાદો સામાન્ય છે, તેમજ આવા વિવાદના નિવારણ માટેની હકીકતી વિગતો અને મહત્વપૂર્ણ પુરાવા પણ સામાન્ય છે. એકમાત્ર ફરક અરજદારોના નિવાસસ્થાન બંગલાના નંબરોનો છે, પરંતુ તમામ બંગલાઓ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ની સોસાયટીનો ભાગ છે અને તેથી, દસ્તાવેજો તથા દલીલોનો માત્ર એક જ સમૂહ ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો છે, કારણ કે બીજી અરજિના અરજદારોએ પ્રથમ અરજિના અરજદારની દલીલો સ્વીકારી લીધી છે અને પ્રતિવાદીઓ પાસે આ બે અરજીઓ વચ્ચે ઉમેરવા અથવા ભિન્નતા દર્શાવવા માટે કંઈ નથી.

૩ ઉપરોક્ત સ્પષ્ટીકરણ ઉપરાંત, બંને અરજીઓ વચ્ચેનો એકમાત્ર ભેદ એટલો જ જાહેર થાય છે કે સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૮૭૭૯/૨૦૧૫ ના અરજદાર પ્રતિવાદી નં. ૩ તરીકે મણેકબાગ કોઓપરેટિવ હાઉસિંગ સોસાયટી લિ. ના બંગલા નં. ૩૯ ના માલિક અને કબજેદાર છે; જ્યારે સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન નં. ૯૮૪૬/૨૦૧૫ ના અરજદારો એ જ સોસાયટીના બંગલા નં. ૨૭ અને ૩૦ ના માલિકો અને કબજેદારો છે. તેથી, કુલ મળીને, ત્રણ અલગ અલગ બંગલાના ત્રણ કબજેદારોએ આવી વિવાદિત કાર્યવાહી શરૂ કરી છે અને પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૩ ની કાર્યવાહી મનસ્વી અને ભેદભાવપૂર્ણ હોવાનું દલીલ કરીને તેને પડકાર્યો છે. જ્યારે પ્રતિવાદી નં. ૪ સામેના આક્ષેપો એવા છે કે, સંદર્ભિત કામના ઠેકેદાર હોવા છતાં, તેઓ કામના આદેશની શરતો અને નિયમો મુજબ પોતાના કર્તવ્યોનો ભાગ નિભાવતા નથી અને તકનીકી મુદ્દાઓનું ધ્યાન રાખતા નથી, જેના પરિણામે સ્થળ પર મુશ્કેલ પરિસ્થિતિઓ ઊભી થઈ છે. જોકે, પ્રતિવાદી નં. ૫ સામે કોઈ આક્ષેપો નથી, પરંતુ પ્રતિવાદી નં. ૫ દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૩ ના પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ યોગ્ય

કાયદાકીય કાર્યવાહી શરૂ થાય તે માટે કેટલાક નિર્દેશોની માગણી કરવામાં આવી છે.

૪ વિરોધી રજૂઆતોને ધ્યાનમાં લેતા, અહીં તમામ મુકદ્દમાકારીઓની ઓળખનું પણ સમાન રીતે સ્મરણ કરવું આવશ્યક બને છે. અગાઉ જણાવ્યા મુજબ, બધા અરજદારો પ્રતિવાદી નં. ૩ એવી સોસાયટીમાં આવેલ તેમના રહેણાંક બંગલાઓના માલિકો અને કબજેદારો છે અને તે હદ સુધી તેઓ સહકારી મંડળીના સભ્યો છે. આ હકીકતે લોકસ સ્ટેન્ડી અને અધિકારક્ષેત્ર અંગેનો પ્રશ્ન ઊભો કર્યો છે, જેનો વિચાર નીચેના ભાગમાં કરવામાં આવશે.

૫ જ્યારે, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ રાજ્ય છે અને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ તરીકેની સ્થાનિક સત્તા દ્વારા સોસાયટીઓની અંદર નિશ્ચિત પ્રવૃત્તિ હાથ ધરવાની તેની નીતિ પડકાર હેઠળ છે. તેથી પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ રાજ્ય છે, જ્યારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ સ્થાનિક સંસ્થા, એટલે કે અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન છે. આ બંને પ્રતિવાદીઓ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ એવી સોસાયટી, એટલે કે માણેકબાગ કોઓપરેટિવ હાઉસિંગ સોસાયટીના આંતરિક માર્ગમાં ફેરફાર કરીને સોસાયટીની અંદર નિશ્ચિત પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરી રહ્યા છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૪ એ કોન્ટ્રાક્ટર છે, જેને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ની યોજનાના અનુસંધાને અને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ના સૂચનના આધારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ દ્વારા કામનો આદેશ જારી કરવામાં આવ્યો છે. જ્યારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૫ સહકારી મંડળીઓના જિલ્લા રજીસ્ટ્રાર છે, કારણ કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સોસાયટીના વહીવટ સામે કેટલીક આક્ષેપો કરવામાં આવ્યા છે.

૬ આ દસ્તાવેજ વધુ વિસ્થૃત બને તેવો ભોગ આપવો પડે તો પણ, અરજદારોની લોકોસ સ્ટેન્ડી અંગે તથા ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ આવી અરજીની જાળવણીક્ષમતા અંગે પ્રતિવાદીઓએ ઉઠાવેલા આક્ષેપોને ધ્યાનમાં લેતા, કરવામાં આવેલ પ્રાર્થનાઓનું સ્મરણ કરવું આવશ્યક છે અને તેથી સહેલાઈથી સંદર્ભ માટે તે નીચે રજૂ કરવામાં આવે છે. સદભાગ્યે, બંને અરજીઓમાં ખંડ [એ] થી [૧] સુધીની તમામ પ્રાર્થનાઓ શબ્દશઃ પરા-મટેરિયા સમાન છે અને તેથી નીચે માત્ર એક જ સમૂહની પ્રાર્થનાઓ પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવે છે.

“[એ] નામદાર ન્યાયાલય કૃપા કરીને પ્રતિભાવક નં. ૩ સોસાયટીના વિભાગ ૧ માં અસ્તિત્વમાં રહેલા માર્ગનું ખોદકામ કર્યા વિના, વર્તમાન માર્ગનું સ્તર હંમેશાં જળવાઈ રહે તે રીતે કોઈપણ માર્ગ બનાવવાથી પ્રતિભાવકોને નિર્દેશ કરતો મેન્ડેમસનો રિટ જારી કરવા પ્રસન્ન થાય;

[બી] નામદાર ન્યાયાલય કૃપા કરીને મેન્ડેમસનો રિટ જારી કરીને પ્રતિવાદીઓને એવો નિર્દેશ આપે કે તેઓ પ્રતિવાદી નં. ૩ સોસાયટીના વિભાગ ૧ માં નવી બનાવવામાં આવેલ કોંક્રિટનો રસ્તો ચોમાસાની શરૂઆત પહેલાં તાત્કાલિક તોડી નાખે અને ટેન્ડરની શરતો અને નિયમોનું સંપૂર્ણ પાલન કર્યા બાદ નવો રસ્તો બનાવે;

[સી] નામદાર ન્યાયાલયને વિનંતી છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ ને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૪ દ્વારા ટેન્ડરની શરતો અને નિયમોનું સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘન કરવામાં આવેલ હોવા બદલ તેની વિરુદ્ધ કાર્યવાહી કરવા તથા તેને અત્યારે સુધી ચૂકવવામાં આવેલી તમામ રકમોની વસૂલાત કરવા નિર્દેશ આપતો મેન્ડેમસનો રિટ જારી કરવા કૃપા કરે

[ડી] આપના નામદાર ન્યાયાલય પ્રતિવાદી નં. ૫ ને પ્રતિવાદી નં. ૩ ના પદાધિકારીઓ વિરુદ્ધ તપાસ શરૂ કરવા અને હાલના આસ્કાલ્ટ રસ્તાને ખોદકામ કર્યા વગર કોન્ક્રીટ રસ્તાના બાંધકામને મંજૂરી આપી ટેન્ડરની શરતો અને નિયમોના ઉલ્લંઘન કરવા ઠેકેદારને અનુમતિ આપવાના કારણે તેમને કર્તવ્યચ્યુતિ અને દુર્વ્યવહાર માટે દોષિત ઠરાવવા દિશાનિર્દેશ કરતો મેન્ડેમસનો રિટ બહાર પાડવા કૃપા કરે;

[ઈ] વર્તમાન અરજાની પ્રવેશ-સ્વીકૃતિ તથા અંતિમ સુનાવણી બાકી હોય તે દરમિયાન, નામદાર ન્યાયાલય પ્રતિવાદીઓને આદેશ આપવા કૃપા કરે કે તેઓ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સોસાયટીના વિભાગ ૧ માં હાલના માર્ગનું ખોદકામ કર્યા વિના કોઈ માર્ગ બનાવે નહીં, જેથી સર્વ સમયે હાલના માર્ગનું સ્તર યથાવત્ જળવાઈ રહે;

[એફ] વર્તમાન અરજીની પ્રવેશ-સુનાવણી તથા અંતિમ સુનાવણી બાકી રહે ત્યાં સુધી, નામદાર ન્યાયાલય કૃપા કરીને પ્રતિવાદીઓને આદેશ આપે કે તેઓ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સોસાયટીના વિભાગ ૧ માં નવનિર્મિત કોંક્રીટ માર્ગને ચોમાસું શરૂ થાય તે પહેલાં તાત્કાલિક તોડી નાખે અને ટેન્ડરની શરતો તથા નિયમોનું સંપૂર્ણ પાલન કર્યા પછી નવો માર્ગ બનાવે;

[જી] હાલની અરજીની સ્વીકાર્યતા તથા અંતિમ સુનાવણી બાકી રહે ત્યાં સુધી, નામદાર ન્યાયાલય કૃપા કરીને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ ને ટેન્ડરની શરતો અને નિયમોની સ્પષ્ટ ઉદ્ધંધના કરવા બદલ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૪ વિરુદ્ધ કાર્યવાહી કરવા તથા તેને અત્યાર સુધી ચૂકવવામાં આવેલી તમામ રકમો તેની પાસેથી વસૂલ કરવા માટે પરમાદેશનો રિટ બહાર પાડવા પ્રસન્ન થાય;

[એચ] વર્તમાન અરજીની પ્રવેશ-સુનાવણી અને અંતિમ સુનાવણી બાકી રહેલ હોય ત્યારે, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૫ ને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ ના પદાધિકારીઓ સામે તપાસ આરંભ કરવા અને હાલની ડામર રોડ ખોદકામ કર્યા વિના કોંક્રીટ રોડનું બાંધકામ કરવાની મંજૂરી આપી ટેન્ડરની શરતો અને નિયમોના ભંગ કરવા કોન્ટ્રાક્ટરને પરવાનગી આપવાના કારણે તેમને દુરાચરણ અને કુકૃત્ય માટે દોષિત ઠરાવવાનો નિર્દેશ કરવો;

[૧] અરજદારના હિતમાં ન્યાયના હિતાર્થે, નામદાર ન્યાયાલય યોગ્ય અને અનુરૂપ માને તેવો અન્ય તથા વધારાનો રાહત અને/અથવા આદેશ આપવા મહેરબાની કરે."

૭ અરજદારોએ અરજીઓના શીર્ષક ભાગમાં દર્શાવ્યું છે કે તેઓ ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪, ૨૧ અને ૨૨૬ ની જોગવાઈઓ હેઠળ તેમજ ગુજરાત પ્રોવિન્શિયલ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન્સ અધિનિયમ, ૧૯૪૯ [ટૂંકમાં 'અધિનિયમ'] ની જોગવાઈઓ હેઠળ આ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રનો આશરો લઈ રહ્યા છે. પ્રાર્થના કલમના માત્ર અવલોકનથી જ સ્પષ્ટ થાય છે કે વિવાદ પ્રતિવાદી નં. ૩ ના જૂના આંતરિક માર્ગના બાંધકામ અથવા મરામત અથવા નવીનીકરણ અંગેનો છે, જે પ્રતિવાદી નં. ૨ દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૪ ને અપાનાર કામના આદેશની

શરતો અને નિયમોની ઉલ્લંઘના કરીને પ્રતિવાદી નં. ૪ દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યો છે, અને તથ્યાત્મક પાસા પર અરજદારોએ હાલના માર્ગને ખોદ્યા વિના નવો માર્ગ બાંધવાનો વિરોધ કર્યો છે અને તેથી તેઓ ઈચ્છે છે કે હાલના માર્ગનું સ્તર દરેક સમયે યથાવત્ રાખવામાં આવે. જૂના માર્ગની સપાટી ઉપર અને તેનાથી વધુ ઊંચાઈએ નવો માર્ગ બાંધવા અંગે પ્રતિષેધાત્મક અને નિયંત્રણાત્મક આદેશો તથા દિશાનિર્દેશો ઉપરાંત, પ્રતિવાદી નં. ૩ સોસાયટીના વિભાગ-૧ / ભાગ-૧ માં નવેસરથી બનાવવામાં આવેલ કોંક્રીટ માર્ગને તોડી નાખવા માટે ફરજિયાત આદેશ પણ માગવામાં આવ્યો છે અને પ્રતિવાદી નં. ૫ ને પ્રતિવાદી નં. ૩ સોસાયટીના હોદ્દેદારો સામે તપાસ શરૂ કરવા તથા હાલના ડામર માર્ગને ખોદ્યા વિના કોંક્રીટ માર્ગના બાંધકામને મંજૂરી આપી કોન્ટ્રાક્ટરને ટેન્ડર અથવા કામના આદેશની શરતો અને નિયમોના ઉલ્લંઘન કરવાની પરવાનગી આપવા બદલ તેમને કર્તવ્યભંગ અને દુર્વહીવટ માટે દોષિત ઠરાવવાના દિશાનિર્દેશ આપવા માટે પણ, સમાન વચગાળાના રાહતો સાથે, પ્રાર્થના કરવામાં આવી છે.

૮ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લીકેશન ક્રમાંક ૮૭૭૯/૨૦૧૫ માં નિયમ જાહેર કરતી વખતે, આ અદાલતની સમકક્ષ ખંડપીઠે તા. ૨૦/૫/૨૦૧૫ના રોજ અરજીપ્રાર્થનાની કલમ [ઈ], એટલે કે પરિચ્છેદ ૨૯ [ઈ], મુજબ અંતરિમ-અસ્થાયી રાહત મંજૂર કરી હતી, જે ઉપર પુનઃઉલ્લેખિત કરવામાં આવી છે. આવી અંતરિમ રાહત આજદિન સુધી ચાલુ રાખવામાં આવી છે અને તેથી પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ ની સોસાયટીના ભાગ-૧ માં માર્ગના વધુ બાંધકામ ઉપર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો છે તથા હાલનો માર્ગ ખોદકામ કર્યા વિના કોઈપણ માર્ગ ન બનાવવાનો નિષેધ કરવામાં આવ્યો છે, જેથી દરેક સમયે હાલના માર્ગનું સ્તર જળવાઈ રહે. જોકે, એવું જણાય છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ થી ૪ નવા માર્ગનું સ્તર ૧ ફૂટ જેટલું સોસાયટીના અનેક બંગલાઓના પરિસર/જમીનના સ્તર કરતાં, જેમાં હાલના અરજદારોના બંગલાનો પણ સમાવેશ થાય છે, ઊંચું થઈ જાય તો પણ માર્ગનું બાંધકામ ચાલુ રાખવા ઉત્સુક છે અને તેઓ એવો અભિપ્રાય ધરાવે છે કે તે સોસાયટીનો નિર્ણય છે, જેને પડકારી શકાતો નથી, ભલે બંગલાઓના પરિસરમાં પાણી ભરાવાની સ્થિતિ સર્જાય, જેનાથી આરોગ્ય સંબંધિત સમસ્યાઓ સહિત અનેક જટિલતાઓ ઊભી થઈ શકે; અને તેથી પ્રતિવાદીઓ આ અરજીઓના વહેલા અંતિમ નિકાલ માટે આગ્રહ રાખી રહ્યા છે. બીજી તરફ, અરજદારો પણ આ

અરજીઓમાં કરેલી તેમની વિગતવાર રજૂઆતોને ધ્યાનમાં લેતા, આવી અરજીઓનો શક્ય તેટલો વહેલો નિર્ણય થાય તે ઇચ્છે છે, કારણ કે ચોમાસાની ઋતુ દરમિયાન વરસાદને કારણે તથા અરજીઓમાં ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓને કારણે તેમના પરિસરમાં બહુ પ્રમાણમાં પાણી ભરાઈ જાય છે, જેનાથી મહામારીજન્ય રોગો ફેલાવાનો ભય રહે છે. તેથી, આ અદાલતની નિયમિત રોસ્ટર કામગીરી ઉપરાંત, જ્યારે વહીવટી આદેશ દ્વારા આવા મુદ્દાઓ વિશેષરૂપે આ અદાલતને સોંપવામાં આવે છે, ત્યારે તે અંતિમ નિકાલ માટે ભિન્ન ભિન્ન તારીખોએ સાંભળવામાં આવે છે.

૯ અરજીઓમાં સંકળાયેલા પ્રશ્નને ધ્યાનમાં લેતા, જે શહેરની બહુમતી સહકારી સંસ્થાઓ અને નાગરિકોને સ્પર્શે છે, તથા તકનીકી અને કાનૂની મુદ્દાઓમાં પ્રવેશ કર્યા વિના વિવાદનો સૌહાર્દપૂર્ણ ઉકેલ લાવવા માટે, અને વિશેષ કરીને તમામ પક્ષકારોની વિનંતિને કારણે, અદાલતે તે સંસ્થાના વિસ્તારમાં, જ્યાં માર્ગનું વિકાસકાર્ય ચાલી રહ્યું છે, સ્થળ નિરીક્ષણ કર્યું છે. સ્થાનિક નિરીક્ષણથી નિશ્ચિતપણે પુષ્ટિ થાય છે કે સંસ્થાની અંદર આવેલી જૂની ડામર માર્ગ પર નવો માર્ગ વિકસાવતી વખતે અથવા રચતી વખતે અથવા બાંધકામ કરતી વખતે કંઈક અયોગ્ય અથવા અસામાન્ય બાબત છે, જેના પરિણામે જાહેર માર્ગ પરથી આવતું વરસાદી પાણી અટકાવી શકાય, જ્યારે સંસ્થાના વિશિષ્ટ ભાગમાં મોટાભાગના બંગલાઓના કમ્પાઉન્ડના સ્તરથી સંસ્થાના માર્ગનું સ્તર આશરે ૧૦ ઇંચથી ૧૨ ઇંચ, અર્થાત્ લગભગ એક ફૂટ જેટલું ઊંચું કરવામાં આવ્યું છે. એ પણ નોંધાયું છે કે સંસ્થાના કેટલાક ભાગોમાં જૂનો ડામર માર્ગ ખોદીને એવો કોંક્રિટ માર્ગ બનાવવામાં આવ્યો છે અને તેનાથી માર્ગનું સ્તર કમ્પાઉન્ડના સ્તર જેટલું અથવા તેનાથી નીચું, અથવા ઓછામાં ઓછું માર્ગના અગાઉના સ્તર જેટલું રાખવામાં આવ્યું છે, જેના કારણે સંસ્થાના આવા વિવિધ ભાગોમાં આવેલ બંગલાઓના કમ્પાઉન્ડમાં વરસાદી પાણી ભરાવાની શક્યતા અને અવકાશ ઓછો થાય છે. જ્યારે સંસ્થાના ભાગ-૧ માં, જે હાલમાં વિચારાધીન છે, ત્યાં ઉપરથી નજરે જ સ્પષ્ટ પુરાવા છે કે સંસ્થાની આંતરિક માર્ગનો સ્તર વિવિધ બંગલાઓના કમ્પાઉન્ડના સ્તર કરતાં આશરે ૧૦ ઇંચથી ૧૨ ઇંચ જેટલો ઊંચો છે; ત્યારે સ્વાભાવિક રીતે વરસાદી પાણી અથવા કોઈપણ પાણી, તેમજ કોઈ પણ પાઈપલાઈનમાંથી પાછું ફરતું વપરાયેલ પાણી અથવા ગટરનું પાણી, સંસ્થાના આવા ભાગના બંગલાઓના કમ્પાઉન્ડમાં

જમા થશે અને કમ્પાઉન્ડની દિવાલોની અંદરથી આવા જમા થયેલા પાણીની નિકાલ કરવા માટે નિશ્ચિત અને વધારાની પ્રક્રિયા તથા પદ્ધતિશાસ્ત્ર જરૂરી બનશે.

૧૦ પ્રતિસ્પર્ધી હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓ તેમજ કાનૂની મુદ્દાઓની મૂલવણી કરતા પહેલાં જ, અહીં એ નોંધવું આવશ્યક છે કે હકીકતમાં આ માત્ર શહેરના હાલના અરજદારોનો જ મુદ્દો નથી, પરંતુ આ શહેરના ઘણા નાગરિકો અને અનેક રહેણાંક કોલોનીઓ/સોસાયટીઓની નિયમિત અને દૈનિક સમસ્યા છે, જ્યાં ચોમાસા દરમિયાન પાણી ભરાઈ જાય છે અને તેવા પાણીને વિસ્તારમાંથી દૂર કરવા માટે સ્થાનિક લોકો અથવા સ્થાનિક સત્તાધિકારી દ્વારા કોઈક કાર્યવાહી આવશ્યક બને છે, અને ત્યાં સુધી લોકોને સતત મુશ્કેલીનો સામનો કરવો પડે છે, કારણ કે તેમને પોતાના દૈનિક જીવન માટે ભરાયેલા પાણીમાંથી પસાર થવું પડે છે, તથા એવું ભરાયેલું પાણી હંમેશા તેમના નિયમિત જીવનને અસર કરે છે અને આરોગ્ય સંબંધિત સમસ્યાઓ ઊભી કરી શકે છે. તેથી, હકીકતમાં આ માત્ર હાલના અરજદારોનો જ મુદ્દો કે સમસ્યા નથી, પરંતુ અનેક નાગરિકોની સામાન્ય સમસ્યા છે, જે કદાચ આવી પરિસ્થિતિ અંગે સ્થાનિક સત્તાધિકારી દ્વારા અપાતી અપૂરતી અને અસંતોષકારક કાળજી તથા નિયંત્રણને કારણે, અથવા આવા મુદ્દા પ્રત્યે તેમની બેદરકારીને કારણે, અથવા માર્ગોના બાંધકામની યોજના બનાવતી વખતે અને ઈમારતોના બાંધકામને મંજૂરી આપતી વખતે તથા ત્યારબાદ આવા બાંધકામકાર્યમાં થતી તમામ અનિયમિતતાઓને નિયંત્રિત ન કરતી વખતે તેમના અસમર્થ અને નિષ્ક્રિય અભિગમને કારણે ઉદ્ભવે છે; કારણ કે દરેક રીતે જોવામાં આવે તો કોઈપણ સંસ્કારી વિસ્તારમાં લાંબા સમય સુધી પાણી ભરાયેલું ન રહે, જેથી આરોગ્ય સમસ્યાઓમાં વધારો ન થાય અને તેવી તમામ સુવિધાઓ માટે કર ચૂકવતા નાગરિકોના દૈનિક જીવનમાં વિક્ષેપ ન પડે, તે જોવું સ્થાનિક સત્તાધિકારીનું મૂળભૂત કર્તવ્ય અને કાર્ય છે. તેથી, કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં જો આવા મુદ્દાઓનો સામનો કરતી વખતે સ્થાનિક સત્તાધિકારી તરફથી કોઈ ખામી, દુરાચરણ અથવા જરૂરી કાળજી લેવાની ઉણપ હોય, તો હકીકતમાં આવા મુદ્દાને વ્યાપક સ્તરે જાહેર હિતની અરજી તરીકે ઉઠાવવાની જરૂર છે, જેથી સ્થાનિક સત્તાધિકારીને એ સમજ થાય કે તેઓ કાયદા અને નિયમો મુજબ વર્તે અને તે દ્વારા નાગરિકો પ્રત્યે પોતાની ફરજો યોગ્ય રીતે નિભાવે.

૧૧ જોકે, હાલમાં અમે આ અરજીઓમાં ઉઠાવવામાં આવેલ વિવાદ સાથે સંબંધિત છીએ અને અહીં ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓનું નિરાકરણ લાવવા માટે ઉપલબ્ધ તથ્યો અને પુરાવાઓની, તથ્યો, પરિસ્થિતિઓ અને દસ્તાવેજી પુરાવાના આધારે, તપાસ કરવાની છે.

૧૨ ઉપરોક્ત મુજબ અહીં ઉપર ચર્ચા કરવામાં આવી છે તે પ્રમાણે, હવે વિચારણા માટે આવશ્યક એવા મુખ્ય પ્રશ્નોને આ રીતે સંક્ષેપમાં દર્શાવી શકાય છે –[૧] શું અરજદારોને આવી અરજીઓ દાખલ કરવાની લોકસ સ્ટેન્ડી છે અને તેથી શું અરજદારોને બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ હાલના પ્રતિવાદીઓ વિરુદ્ધ આવી કાર્યવાહી આરંભ કરવાનો હક છે કે નહીં? [૨] શું બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતાં અદાલત આ અરજીઓમાં પ્રાર્થના મુજબની રાહતો મંજૂર કરી શકે?

૧૩ આવા પ્રશ્નોના નિરાકરણ માટે, મેં બંને પક્ષોની હરીફાઈભરી રજૂઆતો પર વિચાર કર્યો છે અને નોંધપાત્ર દસ્તાવેજોનું પરીક્ષણ કર્યું છે.

૧૪ અરજદારોનો કેસ સંક્ષેપમાં એવો છે કે –[એ] અરજદારો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સોસાયટીના રહેવાસીઓ અને સભ્યો છે, જે હાલ વિકસિત શહેરના લગભગ મધ્યભાગમાં આવેલી શ્રેષ્ઠ અને અગ્રગણ્ય સોસાયટીઓમાંની એક છે. સોસાયટીમાં આવેલા દરેક બંગલાની બજારકિંમત અંદાજે રૂપિયા ૪ કરોડથી રૂપિયા ૫ કરોડ વચ્ચે છે. સોસાયટી શહેરના પ્રતિષ્ઠિત વિસ્તારમાં, એટલે કે અંબાવાડીમાં આવેલી છે અને તે ગુલબાઈ ટેકરા એટલે કે નાની ટેકરીને અડીને અથવા તેની નજીક આવેલી છે, જેને શહેરના અન્ય ભાગોની સરખામણીએ થોડું વધારે ઊંચાણ છે. તેથી સામાન્ય રીતે એવા ગુલબાઈ ટેકરાથી વરસાદી પાણી પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સોસાયટી સહિત નજીકના અન્ય વિસ્તારો તરફ વહેતું હોય છે. વધુમાં, ઉપરોક્ત મુજબ, ચોમાસાની ઋતુ દરમિયાન શહેરની અનેક રહેણાંક કોલોનીઓ અને સોસાયટીઓમાં પાણી ભરાવાની રૂઢિગત અને નિયમિત સમસ્યા રહેતી હોય છે. તેથી પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ માણેકબાગ સહકારી ગૃહનિર્માણ સોસાયટી કોઈ અપવાદ નથી અને તેથી સોસાયટીના રહેણાંક વિસ્તારમાં પાણી ભરાવાનો પ્રશ્ન હંમેશા રહેતો હોય છે. [બી] આવી સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ ગુજરાત

સરકારે જુદી જુદી ખાનગી સોસાયટીઓમાં ૭૦:૨૦:૧૦ અને ૮૦:૨૦ યોજનાના હેઠળ આર.સી.સી. માર્ગ બાંધકામ અને રબર મોલ્ડેડ પેવર બ્લોક પેવિંગ કામ માટે યોજના રજૂ કરી હતી. આવી યોજનાનુસાર, જો સોસાયટી કુલ ખર્ચના બાકીના ૨૦% ખર્ચનો ભાર વહન કરવા સંમત થાય, તો રાજ્ય સરકારે સોસાયટીના આવા આંતરિક માર્ગોના બાંધકામના કુલ ખર્ચના ૮૦% ખર્ચ ઉઠાવવા સંમતિ દર્શાવી હતી. સ્વાભાવિક રીતે આવી પ્રવૃત્તિ એ યોજનામાં નિર્ધારિત શરતો અને નિયમોના પાલનને આધીન હોય છે. વર્તમાન વિવાદ વ્યવહારિક રીતે આવી યોજનાના યોગ્ય અમલ સંબંધિત છે, જેની નકલ રેકૉર્ડ પર પરિશિષ્ટ-૧ તરીકે પાનું ૨૫૬ પર મૂકવામાં આવી છે, જે તારીખ ૧૯/૪/૨૦૧૨ની છે અને જેને “સ્વર્ણિમ જયંતી મુખ્યમંત્રી ગ્રામ વિકાસ યોજના” નામ આપવામાં આવ્યું છે. આવી યોજના નાગરિકોના હિતાર્થે શાસન ઠરાવ દ્વારા જાહેર કરવામાં આવી છે. [સી] આવી યોજનાનો લાભ મેળવવા માટે, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સોસાયટીના સભ્યો, જેમાં હાલના અરજદારોનો પણ સમાવેશ થાય છે, આર.સી.સી. માર્ગ બાંધવા માટે સંમત થયા હતા, જેમાં કુલ ખર્ચના ૮૦%નો ભાર પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ – રાજ્ય દ્વારા વહન કરવામાં આવવાનો હતો અને બાકી ૨૦%નો ભાર સોસાયટી દ્વારા વહન થવાનો હતો, જ્યારે યોજનાનો અમલ તથા યોજના હેઠળનું કાર્યાન્વયન પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ દ્વારા કરવાનું હતું. તે હેતુસર સોસાયટીએ પોતાનો હિસ્સો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ પાસે જમા કરાવવાનો રહેતો હતો. [ડી] આક્ષેપ એવો છે કે એકવાર આવી યોજના મંજૂર થાય, પછી સોસાયટીના પદાધિકારીઓ, તેના પ્રતિનિધિઓ તરીકે, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૪ને કાર્ય સોંપતી વખતે, એટલે કે ટેન્ડર દસ્તાવેજ અથવા કાર્યઆદેશમાં સંબંધિત સત્તાધિકારીઓ દ્વારા નિર્ધારિત વિવિધ શરતો અને નિયમોના પાલન સાથે આર.સી.સી. માર્ગનું બાંધકામ થાય તેની ખાતરી કરવા જવાબદાર છે. અરજદારો ખાસ દલીલ કરે છે કે તેમની પાસે ટેન્ડર અથવા કાર્યઆદેશની નકલ નથી અને તેથી સંબંધિત શરતો અને નિયમો તેમની પાસે ઉપલબ્ધ નથી, પરંતુ તે હેતુસર તેઓ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ નિગમના ઉપનગર ઈજનેર દ્વારા અન્ય એક સોસાયટી, એટલે કે ઘોડાસર સ્થિત ધર્મદેવનગર સોસાયટી,ને સંબોધીને લખાયેલા પત્ર ઉપર આધાર રાખે છે, કારણ કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સોસાયટીના સંચાલન તંત્રએ જરૂરી દસ્તાવેજો આપવા ઇનકાર કર્યો છે. ઉલ્લેખિત પત્ર પરિશિષ્ટ-બી તરીકે પાનું ૨૧ પર છે. અરજદારો ખાસ દલીલ કરે છે કે યોજનાની શરતો અને નિયમો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ અને ૨ દ્વારા હાથ ધરાયેલા

યોજનાના તમામ પ્રકલ્પોમાં સમાન છે અને તેથી તેઓ ઉપરોક્ત મુજબ ધર્મદેવનગર સોસાયટીને સંબોધાયેલ તારીખ ૧૫/૧૨/૨૦૧૪ના આવા પત્ર ઉપર આધાર રાખે છે. [ઈ] જોકે નિર્ધારણ માટેની ચર્ચા પક્ષકારોની પરસ્પર વિરુદ્ધ રજૂઆતોનું સ્મરણ કર્યા બાદ નોંધાઈ શકતી, તેમ છતાં આ તબક્કે આ નોંધવું જરૂરી બને છે કે કોઈપણ પ્રતિવાદીએ ક્યારેય આવા ખુલાસાને ન તો વિવાદિત કર્યો છે અને ન તો તેનો વિરોધ કર્યો છે, અને વ્યવહારિક રીતે કોઈપણ પ્રતિવાદીએ એક તરફ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ અને ૨ તથા બીજી તરફ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૪ વચ્ચે થયેલ સંબંધિત પત્રવ્યવહાર અથવા સંદેશાવ્યવહાર રજૂ કરવાની તકલીફ પણ લીધી નથી, જેથી સોંપાયેલ કાર્યની વાસ્તવિક શરતો અને નિયમો શું છે તે નિશ્ચિત થઈ શકે. અરજીઓના પરિચ્છેદ ૬ અને ૮માં કરાયેલા આવા ખુલાસાના જવાબમાં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સોસાયટીએ તેના તારીખ ૨૮/૬/૨૦૧૫ના જવાબી સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૮ [પાનું ૨૦૫]માં એવો આક્ષેપ કર્યો છે કે તેમણે જરૂરી દસ્તાવેજો આપવા ઇનકાર કર્યો નથી અને ધર્મદેવનગર સોસાયટીનો કેસ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સોસાયટીના કેસથી ભિન્ન છે અને વર્તમાન કેસમાં હાલના ડામર માર્ગનું ખોદકામ જરૂરી બને એવો કોઈ નિર્ણય નથી, તેથી અન્ય સોસાયટી સાથેની તુલના ભ્રાંતિપૂર્ણ છે અને જો એવું હોય, તો હાથવગા વિવાદ સંબંધિત દસ્તાવેજો રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં પ્રતિવાદીઓને કોઈએ અયોગ્ય રીતે પ્રતિબંધિત કે અવરોધિત કર્યા નહોતા, જેથી વધુ અને વિગતવાર તપાસમાં પ્રવેશ્યા વિના તરત જ તેની તપાસ કરીને નિર્ધારિત કરી શકાય કે વાસ્તવમાં કોઈ તત્વજ્ઞાનિક ભિન્નતા છે કે યોજના ભિન્ન છે અને તેનું કાર્યાન્વયન હાલ જેમ કરવાનો પ્રયાસ થઈ રહ્યો છે તેમ જ થવાનું છે કે નહીં. આવા દસ્તાવેજોનો ખુલાસો ન કરવાથી નિશ્ચિતરૂપે નકારાત્મક અનુમાન, એટલે કે અદાલતથી આવી માહિતી છુપાવનાર વિવાદી પક્ષકાર સામે પ્રતિકૂળ અનુમાન ઊભું થાય છે. [એફ] વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે શરૂઆતમાં જ્યારે યોજના સોસાયટીના સભ્યોને સમજાવવામાં આવી હતી, ત્યારે પદાધિકારીઓએ એવી માહિતી આપી અને ખુલાસો કર્યો હતો કે માર્ગની ઊંચાઈ વધારવામાં નહીં આવે. પરંતુ માર્ગનું બાંધકામ એવી રીતે કરવામાં આવ્યું છે કે તેની ઊંચાઈ ૧૦ ઇંચથી ૧૨ ઇંચ સુધી વધારી દેવામાં આવી છે અને પરિણામે સોસાયટીના સભ્યોને તેમના મકાનના પરિસરમાં પાર્કિંગ માટે પણ પોતાની કાર અંદર લઈ જવા માટે રેમ્પ બનાવવી પણ અશક્ય બની ગઈ છે. વધુમાં એવી દલીલ છે કે જૂના ડામર માર્ગના ખોદકામનો ખર્ચ અંદાજે રૂપિયા ૩ લાખથી રૂપિયા ૫ લાખ

જેટલો થાય છે અને યોજનાની શરતો અને નિયમો મુજબ એવો ખર્ચ સોસાયટી દ્વારા વહન કરવો હોય છે, અને સોસાયટી પાસે આવા ખોદકામ માટે પૂરતા નાણાં ઉપલબ્ધ હોવા છતાં, પ્રતિવાદીઓએ પરસ્પર મિલીભગતથી, જ્ઞાતપૂર્વક હાલના ડામર માર્ગ ઉપર નવો આર.સી.સી. માર્ગ બનાવી દીધો છે અને તે નિશ્ચિતપણે યોજનાની શરતો અને નિયમો તેમજ તે ટેન્ડરની શરતોનો ભંગ છે, જેના આધારે કાર્ય પ્રતિવાદી ક્રમાંક જને સોંપવામાં આવ્યું છે. [જી] વધુમાં એવો પણ આક્ષેપ છે કે આર.સી.સી. માર્ગનું બાંધકામ શરૂ થાય તે પહેલાં વરસાદી પાણીની નિકાસ માટેની ગટરો બાંધવાની હતી અને તેથી વરસાદી પાણીની નિકાસવ્યવસ્થા ન હોવા ઉપરાંત ગટરલાઈન અને ભૂગર્ભ કેબલો ખસેડવા માટેની જોગવાઈઓના અભાવે, સોસાયટીના સભ્યોને તેમની કોઈ ભૂલ વિના અનેક મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવો પડી શકે છે. [એચ] અગાઉથી નોંધ્યા મુજબ, એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે સોસાયટીનો વિસ્તાર નીચાણવાળો છે અને તેમાં વારંવાર વરસાદી પાણી ભરાઈ જાય છે, જે બંગલાઓમાં પ્રવેશતું નથી, કારણ કે ડામર માર્ગની સપાટી એવી છે કે તે વરસાદી પાણીને સોસાયટીની બહાર જાહેર માર્ગ ઉપર અને સોસાયટીની બહાર આવેલી જાહેર નિકાસવ્યવસ્થામાં વહેવા દે છે. [૧] તેથી એવી દલીલ છે કે હવે જો સોસાયટીના ભાગ-૧માં જેમ કરવામાં આવી રહ્યું છે તેમ માર્ગની સપાટી વધારવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે, તો વરસાદી પાણી બંગલાઓના વિવિધ ભાગોમાં પ્રવેશશે અને ત્યાં જ ઠેરવાશે, જેના પરિણામે ગંભીર આરોગ્ય સમસ્યાઓ અને રોગચાળો ફાટી નીકળવાની શક્યતા ઊભી થશે. [જે] એવી દલીલ છે કે અરજીઓ દાખલ કરતી વખતે, ઠેકેદાર – પ્રતિવાદી ક્રમાંક જએ વ્યવહારિક રીતે એકતરફી રીતે કામ છોડી દીધું હતું અને કામમાં કોઈ પ્રગતિ નહોતી, કારણ કે હસમુખ કે. ત્રિપાઠી નામના એક વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવેલી ફરિયાદને અનુસરીને સત્તાધિકારીઓ દ્વારા તે ઠેકેદારને વ્યવહારિક રીતે કાળી યાદીમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો. આવી ફરિયાદની નકલ પરિશિષ્ટ-સી તરીકે રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવી છે. [કે] વધુમાં સ્પષ્ટપણે એવી પણ દલીલ કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંકના અન્ય ભાગોમાં, એટલે કે વિભાગોમાં ૩ સોસાયટીમાં, જૂનો આસ્ફાલ્ટનો માર્ગ ખોદી કાઢવામાં આવ્યો છે અને માર્ગનું વર્તમાન સ્તર જાળવી રાખીને નવો આર.સી.સી. માર્ગ બાંધવામાં આવ્યો છે. [એલ] ખાસ કરીને એવી દલીલ કરવામાં આવે છે અને રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સોસાયટીના સચિવના જમાઈને વિશિષ્ટ પ્રાધાન્યપૂર્ણ લાભ આપવામાં આવ્યો છે, કારણ કે તેમના

બંગલા સામેનો આર.સી.સી. માર્ગ ખોદવામાં આવ્યો છે જેથી તેમની મર્સિડીઝ કાર બંગલાની અંદરના પાર્કિંગ વિસ્તારના ડ્રાઇવવેમાં પ્રવેશી શકે અને તેથી, જો એક ચોક્કસ સભ્યને વિશેષ લાભ આપવામાં આવે, તો તે જ લાભ નિશ્ચિતરૂપે તમામ સભ્યોને પણ આપવામાં આવવો જોઈએ. [એમ] એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે આવી મનસ્વીતા કારણે અરજદારો તેમના બંગલાઓની અંદર તેમના વાહનો પાર્ક કરવામાં અસમર્થ છે. [એન] ઉપરોક્ત હકીકતી વિગતોને ધ્યાને લેતા, અરજદારોએ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ ને તા. ૧૬/૫/૨૦૧૫ ની નોટિસ પાઠવી હતી અને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ ને માર્ગના અધૂરા આર.સી.સી. બાંધકામને તોડી પાડવા અનુરોધ કર્યો હતો. તેમ છતાં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ એ તેની કોઈ કદર કરી નહોતી અને તેથી અરજદારોએ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ ને વધુ એક કાનૂની નોટિસ તા. ૧૮/૫/૨૦૧૫ ની પાઠવી હતી. વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે તા. ૧૮/૫/૨૦૧૫ ના રોજ સોસાયટીના અંદાજે ૩૯ થી ૪૨ સભ્યોએ એક પત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા, જેમાં ઘોષણા કરવામાં આવી હતી કે વ્યવસ્થાપન દ્વારા લેવામાં આવેલા હસ્તાક્ષરો શરૂઆતથી જ રદબાતલ છે, કારણ કે માર્ગના બાંધકામ અંગે તેમને યોગ્ય રીતે માહિતગાર કરવામાં આવ્યા નહોતા. [ઓ] વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે હકીકતમાં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ કોર્પોરેશને પહેલેથી જ નક્કી કર્યું હતું કે આવી યોજનાની હેઠળ સોસાયટીના આંતરિક માર્ગનું પુનઃસતહીકરણ કરતી વખતે, વિસ્તારમાં પાણી ભેગું ન થાય તે માટે અને તે દ્વારા વિવિધ સોસાયટીઓના આંતરિક માર્ગનું સ્તર જાહેર માર્ગના સ્તર કરતાં ઊંચું ન થાય તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે, વર્તમાન માર્ગને ચંત્રો દ્વારા અંદાજે પાંચ ઇંચ ઊંડાઈ સુધી ખોદવામાં આવશે. આવી હકીકતો દૈનિક અખબારમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી, જે અરજિ સાથે અનુબંધક-આઠ તરીકે રજૂ કરવામાં આવેલ છે. [પી] વધુમાં એવી પણ દલીલ કરવામાં આવે છે કે સોસાયટીમાં માત્ર ૩૦% થી ૪૦% આર.સી.સી. માર્ગનું કામ પૂર્ણ થયું છે, પરંતુ તે સોસાયટીના સભ્યોને અસર કરે છે અને ઉપરોક્ત મુજબ નોટિસ મળ્યા છતાં, જ્યારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ અને ૩ એ આર.સી.સી. બાંધકામને તોડી પાડવા માટે કોઈ કાર્યવાહી કે પગલું લીધું નથી, ત્યારે અરજદારો અરજિના ફક્ત ૨૫ માં દર્શાવેલ આધારોએ આવી વાદપ્રક્રિયા શરૂ કરવા માટે મજબૂર બન્યા છે. [ક્યૂ] આ આધારોનો સાર અને તત્ત્વ એ છે કે સોસાયટીના સભ્યો વચ્ચે ભેદભાવ છે, સોસાયટીના કેટલાક સભ્યોને વિશિષ્ટ પ્રાધાન્યપૂર્ણ વર્તન આપવામાં આવે છે અને યોજનાની હેઠળ આવશ્યક હોવા છતાં

વરસાદી પાણીની નિકાસની કોઈ જોગવાઈ નથી, અને વ્યક્તિગત સભ્યના પરિસરમાં વરસાદી પાણી ભેગું થવાને કારણે રોગચાળો ફાટી નીકળવાની શક્યતા રહેશે અને આ બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૧ નું ઉલ્લંઘન સિવાય બીજું કશું નથી અને તેથી, જ્યારે પ્રતિવાદીઓ કાયદા અને નિયમો અનુસાર, તેમજ વિશ્વાસપૂર્વક અને યોગ્ય રીતે તેમની ફરજો બજાવવામાં નિષ્ફળ ગયા છે, ત્યારે પ્રશ્નનો ઉકેલ લાવવા માટે આવી કાર્યવાહી શરૂ કરવાને સિવાય તેમની પાસે બીજો કોઈ વિકલ્પ નથી. [આર] પ્રતિવાદીઓની જવાબદારી જ્યાં સુધી સંબંધિત છે, ત્યાં ખાસ કરીને એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદીઓની મનસ્વીતા અને યોજના તથા ટેન્ડરની શરતો અને નિયમોના પાલનના અભાવે, પાણી ભેગું થવાની ઘટના બને તો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ પોતાની જવાબદારીમાંથી હાથ ધોઈ નાંખશે અને તે માટે સોસાયટીને જવાબદાર ઠેરવશે અને તેથી આસ્ફાલ્ટના માર્ગને ખોદ્યા વિના અને વરસાદી પાણીની નિકાસ માટે યોગ્ય વ્યવસ્થા કર્યા વિના આર.સી.સી. માર્ગ બાંધવાનો ૧૦૦% ખર્ચ વ્યર્થ જશે અને ત્યારબાદ પરિસ્થિતિને વ્યવસ્થિત બનાવવા માટેનો આખો ખર્ચ સોસાયટીએ જ ઉઠાવવાનો આવશે, જેના પરિણામે કાચા માલ અને સમયનો વધારાનો ઉપયોગ થશે. ખાસ કરીને એવો આક્ષેપ કરવામાં આવે છે કે સમગ્ર સોસાયટીના હિત માટે યોજના અમલમાં મૂકવાની બદલે પ્રતિવાદીઓ માત્ર પોતાના હેતુ માટે જ કાર્ય કરી રહ્યા છે. તેથી, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ નો હેતુ વધુ સારો માર્ગ ઉપલબ્ધ કરાવવાનો હોવા છતાં, સોસાયટીના નાણાંનો નિષ્ફળ યોજનાઓ માટે ઉપયોગ કરવામાં આવી રહ્યો છે અને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ ની જવાબદારી છે કે યોજના યોગ્ય રીતે અમલમાં મૂકાય તે સુનિશ્ચિત કરે જેથી સામાન્ય જનતાને વધુ કોઈ અસુવિધા ન થાય. તેથી એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ અને ૩ અતિઉચ્ચ કાળજી અને જવાબદારી સાથે તેમની ફરજો બજાવી રહ્યા નથી.

૧૫ ઉપરોક્ત અરજીઓમાં કરવામાં આવેલા દાવા-દાવાઓ ઉપરાંત, અરજદારો અનેક દસ્તાવેજી પુરાવાઓ પર આધાર રાખે છે, જેઓનો ઉલ્લેખ અરજીઓમાં કરવામાં આવ્યો છે અને અરજીઓ સાથે જોડવામાં આવ્યા છે; તેથી આવા દસ્તાવેજી પુરાવાઓના મૂળભૂત આશયનું પુનર્સ્મરણ કરવું આવશ્યક બને છે, જેનો સાર નીચે મુજબ રજૂ કરી શકાય છે : [એ] પરિશિષ્ટ-એ હિસ્સાપત્રક છે, જેનાથી આ પુષ્ટિ થાય છે કે અરજદાર પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સોસાયટીના સભ્ય છે,

અને આ બાબત વિવાદાસ્પદ હકીકત નથી. [બી] પરિશિષ્ટ-બી તા. ૨૦/૧૨/૨૦૧૪નું પત્ર છે, જે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ નિગમ દ્વારા ધર્મદેવનગર સોસાયટીના અધ્યક્ષને જારી કરવામાં આવ્યું છે, જેમાં હાલની વાદપ્રક્રિયાનું વિષયવસ્તુ બનેલું પ્રકલ્પ હેઠળનું કામ પણ ઉલ્લેખિત છે. આવા પત્રના અવલોકનથી સ્પષ્ટ થાય છે કે રાજ્ય સરકારની આ યોજનામાં – પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ – કામ સ્થાનિક સત્તામંડળ – પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ દ્વારા કરવાનું છે અને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨એ સ્પષ્ટ શબ્દોમાં સોસાયટીને જણાવેલું અને ખુલાસો કરેલો છે કે આર.સી.સી. રસ્તાનું નિર્માણ કરતાં પહેલાં આસ્ફાલ્ટ રસ્તાનું ખોદકામ આવશ્યક છે અને તે ખોદકામનો ખર્ચ સોસાયટીએ જ ઉઠાવવાનો છે. વધુમાં એવો પણ ઉલ્લેખ કરાયો છે કે રસ્તાનું બાંધકામ શરૂ થાય તે પહેલાં સોસાયટીએ વરસાદી પાણીના નિકાલ માટે સ્ટોર્મ વોટર લાઈન સ્થાપિત કરવાની વ્યવસ્થા કરવાની રહેશે અને રસ્તાનો ઢાળ આવી સ્ટોર્મ વોટર લાઈનના કેચ-પિટની સ્થિતિને આધારે વિચારવામાં આવશે; અને જો સ્ટોર્મ વોટર લાઈન ન હોય, તો સોસાયટી વિસ્તારમાં વરસાદી પાણી ભેગું થવાની સ્થિતિમાં સોસાયટી જવાબદાર ગણાશે. આગળ એવું પણ જણાવાયું છે કે મકાનની સફાઈમાંથી નીકળતું પાણી, એટલે કે બિન-વરસાદી પાણી, સોસાયટીના કોઈપણ મકાનમાંથી રસ્તા પર છોડવું નહીં, જેથી રસ્તાની મજબૂતી અને દેખાવ યોગ્ય રીતે જળવાઈ રહે. તે હેતુસર સોસાયટીના સભ્યોને પોતાના ખર્ચે ગલીટ્રેપ રાખવાની સલાહ આપવામાં આવી છે. તેથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે મકાનમાં ભેગું થતું વરસાદી પાણી સોસાયટીના રસ્તા પર છોડવાની મંજૂરી છે અને વ્યવહારિક રીતે આદર્શ સ્થિતિ એ છે કે વરસાદી પાણી સોસાયટીના પ્લોટોના કંપાઉન્ડમાં ભેગું ન થાય, પરંતુ યોગ્ય પ્રવાહમાં સીધું જાહેર રસ્તા પર જાય, જેથી રહેણાંક વિસ્તારની બહાર વરસાદી પાણીનો અતિરિક્ત સંગ્રહ થયા વિના તેને નિકાસનો માર્ગ મળે. આ પત્ર સાથે નિગમે સૂચનાઓની યાદી પણ જોડેલી છે, જેથી સ્પષ્ટ થાય છે કે આ કામ સરકારની યોજના હેઠળ સ્થાનિક સત્તામંડળ દ્વારા હાથ ધરવાનું છે, જેમાં સરકાર જાહેર નાણાંમાંથી ૮૦% રકમ ખર્ચે છે અને તેથી, વ્યક્તિગત ફરિયાદોને પરે રાખીને પણ, જો આવા નાણાંનો કુપબંધારણ થાય અથવા યોજના હેઠળના કામનું અયોગ્ય અમલીકરણ થાય, તો આવી યોજનાથી પ્રભાવિત કોઈપણ નાગરિકને સંબંધિત સત્તાધિકારીઓ વિરુદ્ધ યોગ્ય કાયદેસરની કાર્યવાહી શરૂ કરવાનો નિશ્ચિત હક્ક છે; અને સ્થિર થયેલી કાનૂની સ્થિતિ મુજબ, જ્યારે રાજ્ય અથવા તેના કાર્યકર્તાઓ કાયદા, નિયમો

અથવા પોતાની જ યોજનાના અનુસારે કાર્ય કરતા ન હોય અને/અથવા તેમની કાર્યપદ્ધતિના પરિણામે જાહેર નાણાંનું નુકસાન થતું હોય અને રાજ્ય સત્તાધિકારીઓ દ્વારા કરાયેલું કોઈપણ કામ યોગ્ય ન હોય અથવા વ્યક્તિગત હિતાધીન બનેલું હોય, ત્યારે તેનાથી પ્રભાવિત તમામ વ્યક્તિઓને સંયુક્ત રીતે અથવા વ્યક્તિગત રીતે બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ વડી અદાલત સમક્ષ આ મુદ્દો ઉઠાવી, સંબંધિત રાજ્ય સત્તાધિકારીઓને પ્રશ્નમાં આવેલા કામને કાયદા, નિયમો, યોજના અથવા આવશ્યકતા મુજબ, સર્વજનહિત માટે, કરવા અંગે યોગ્ય રિટરૂપ દિશા-નિર્દેશો જારી કરવા વિનંતી કરવાનો અધિકાર છે. હાલના મામલામાં, જો કે કેટલાક પુરાવાઓ અંગેની ચર્ચા અને પરસ્પર વિરોધી દલીલો પરથી એ દેખાડવાનો પ્રયાસ થાય છે કે આ સોસાયટીના સભ્યો અને સોસાયટી વચ્ચેનો ખાનગી વિવાદ છે, પરંતુ હકીકતમાં વિવાદકર્તાની ઓળખ અથવા સત્તા, એટલે કે સોસાયટીના સભ્યો અને સોસાયટી, આ પ્રસંગે માત્ર સહઅસ્તિત્વ ધરાવે છે; જ્યારે મૂળભૂત અને મુખ્ય મુદ્દો એ છે કે રહેણાંક વિસ્તારમાં વર્ષો સુધી વારંવાર વરસાદી પાણી ભેગું થતું રહ્યું છે અને તેના નિવારણ માટે સ્થાનિક સત્તામંડળ દ્વારા કોઈ યોગ્ય, યોગ્યતમ અને અસરકારક પગલાં લેવામાં આવ્યા નથી. તેથી, જ્યારે રાજ્ય સરકારે આવા કાર્ય માટે ૮૦% ખર્ચ વહન કરવાની સંમતિ આપી છે, જેથી યોગ્ય રસ્તાઓ બાંધી રહેણાંક કોલોનીઓ/સોસાયટીઓમાં પાણી ભરાવાની સ્થિતિ ટાળી શકાય, ત્યારે આ રાજ્યકૃત્ય છે, જેનું અયોગ્ય, ગેરકાયદેસર અથવા અનિયમિત અમલીકરણ થયેલ હોય ત્યારે તેની નિશ્ચિતપણે તપાસ થઈ શકે; ખાસ કરીને ત્યારે, જ્યારે આવી યોજના માટે જાહેર નાણાંનો ઉપયોગ થઈ રહ્યો હોય અને શહેરની અંદર રહેણાંક વિસ્તારમાં પાણી ભરાવાનો પ્રશ્ન સતત ચાલુ હોય, ત્યારે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા યોજનાના અયોગ્ય અમલીકરણને કારણે પીડિત વ્યક્તિ આવી અરજીમાં આ મુદ્દો ઉઠાવી શકતી નથી એવું કહી શકાય નહીં. [સી] પરિશિષ્ટ-સી, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ના એક નિવૃત્ત શહેર ઈજનેર દ્વારા, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સોસાયટીના સભ્ય તરીકે, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ – સ્થાનિક સત્તામંડળના સંબંધિત અધિકારીને કરાયેલી રજૂઆત છે, જેમાં સોસાયટીની વાસ્તવિક સમસ્યાઓ ઉપરાંત એવું જણાવાયું છે કે નોંધપાત્ર રીતે ચિંતાજનક બાબત એ છે કે જાહેર-ખાનગી ભાગીદારી [પીપીપી] યોજના હેઠળ સોસાયટી એટલે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩માં આર.સી.સી. રસ્તાનું બાંધકામ કરવાનું કામ ચાર અલગ અલગ કોન્ટ્રાક્ટરોને સોંપવામાં આવ્યું છે. આવા રજૂઆતકર્તા, હસમુખ કે. ત્રિપાઠી, સોસાયટીના

બંગલા ક્રમાંક ૪૦માં રહે છે અને તેઓ નિષ્ણાત ઇજનેર હોવાને કારણે તેમણે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે જ્યારે કામ ચાલુ હતું ત્યારે કોન્ટ્રાક્ટર તરફથી કોઈ જવાબદાર વ્યક્તિ હાજર રહેતી નહોતી, યોગ્ય સામગ્રીનો ઉપયોગ થતો નહોતો, રસ્તાની જાડાઈ યોગ્ય રીતે જાળવાતી નહોતી, સ્ટીલ સામગ્રીના ઉપયોગ પર કોઈ નિયંત્રણ અથવા નોંધ રાખવામાં આવતી નહોતી અને તેની માપણી પણ થતી નહોતી, યોગ્ય ગુણવત્તાવાળું સિમેન્ટ વપરાતું નહોતું, બનેલા ભાગમાં લોખંડ-સ્ટીલના રોડ્સને યોગ્ય આવરણ આપવામાં આવ્યું નહોતું, રસ્તાની જાડાઈ અને ઊંચાઈ એ જ ભાગમાં, એટલે કે રસ્તાના કિનારા તેમજ રસ્તાના મધ્ય ભાગમાં પણ ભિન્ન હતી અને તેથી બાંધકામાધીન રસ્તાની આયુષ્ય પ્રશ્નાસ્પદ રહેશે એવી જાણ કરવામાં આવી છે. એમ પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે આવી યોજનામાં કેટલીક આર્થિક અનિયમિતતાઓ છે અને તેથી તેમણે નિગમને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સોસાયટી સંદર્ભિત કામ માટેના કોન્ટ્રાક્ટરને ચુકવણી ન કરવા જણાવ્યું છે. આવી રજૂઆત સોસાયટી સહિત અનેક અધિકારીઓને મોકલવામાં આવી હતી. [ડી] પરિશિષ્ટ-ડી એ જ મુદ્દે બાકી રહેલ કોઈ દીવાની દાવા અંગે છે. જો કે, મૌખિક દલીલો દરમિયાન તેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નહોતો અને તેથી હું તેની તથ્યાત્મક વિગત અથવા અન્ય પાસાંમાં પ્રવેશવા ઇચ્છતો નથી; છતાં વિકાસ વિસ્તારમાં કોઈપણ પ્રકારની નાળાઓ, ગટરલાઈનો, ડ્રેનેજ અને ગંદાપાણી સંબંધિત કાર્યોના બાંધકામ, જાળવણી અને નિયંત્રણને નિયમિત કરનાર નિયમોની યાદ અપાવવી યોગ્ય રહેશે, જેમાં ‘નિયમો’ શીર્ષક હેઠળ પરિછેદ ૨૪.૨માં નિયમ ક્રમાંક ૪ અને ૫ નીચે મુજબ છે : “[જ] કોઈપણ વ્યક્તિ કોઈપણ સ્ટોર્મ વોટર, સપાટી પરનું પાણી, ભૂગર્ભ જળ, છત પરથી વહેતું પાણી અથવા ભૂગર્ભ નિકાસનું પાણી કોઈપણ સેનિટરી ગટરમાં છોડશે નહીં અથવા છોડાવશે નહીં; જો સ્ટોર્મ સ્યુઅર ઉપલબ્ધ ન હોય, તો અપ્રદૂષિત ઠંડક માટેનું પાણી અથવા અપ્રદૂષિત ઔદ્યોગિક પ્રક્રિયાનું પાણી ઇજનેરની મંજૂરીથી કોઈપણ સેનિટરી ગટરમાં છોડવાની પરવાનગી આપી શકાય. [પ] સ્ટોર્મ વોટર તથા અન્ય તમામ અપ્રદૂષિત નિકાસ એવું ગટરતંત્ર, જેને ખાસ કરીને સ્ટોર્મ સ્યુઅર તરીકે નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવ્યું હોય, તેમાં અથવા ઇજનેર દ્વારા મંજૂર કરાયેલા કુદરતી નિકાસમાર્ગમાં છોડવામાં આવશે. ઔદ્યોગિક ઠંડક માટેનું પાણી અથવા અપ્રદૂષિત પ્રક્રિયાજન્ય પાણી ઇજનેરની પૂર્વમંજૂરીથી સ્ટોર્મ સ્યુઅર અથવા કુદરતી નિકાસમાર્ગમાં છોડવામાં આવી શકે.” [ઈ] પરિશિષ્ટ-ઈ ફોટોગ્રાફ્સ છે, જે

સ્થાનિક નિરીક્ષણ દરમિયાન જોવાયેલી પરિસ્થિતિની પુષ્ટિ કરે છે. [એફ] પરિશિષ્ટ-એફ અરજદારોના વકીલ દ્વારા પ્રતિવાદી ક્રમાંક રને મોકલવામાં આવેલ નોટિસ છે, જેમાં સંબંધિત દસ્તાવેજો તથા આર.સી.સી. રસ્તાનું બાંધકામ કરતાં પહેલાં આસ્ફાલ્ટ રસ્તાનું ખોદકામ કરવા અંગે પ્રતિવાદી ક્રમાંક રની પત્રકાર નોંધ સામેલ છે. આવા દસ્તાવેજની હકીકતનો વિચાર અરજીઓના દાવા-દાવાઓ નોંધતી વખતે પહેલેથી જ કરવામાં આવ્યો છે.

૧૬ આવી દલીલો પર, જ્યારે આ અદાલતે પ્રતિવાદીઓને આવી અરજીઓનો જવાબ આપવા જણાવ્યું છે, ત્યારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ રાજ્યએ સક્રિય સુનાવણી સમયે પ્રતિવાદી ક્રમાંક રના સમર્થનમાં દલીલ તો કરી છે, પરંતુ અરજીઓ સામે જવાબી સોગંદનામું દાખલ કરવાનું પસંદ કર્યું નથી અને તેથી એવું માનવા પૂરતું કારણ છે કે રાજ્ય અરજદારોની દલીલો સાથે સંમત થયું છે અને તેથી વ્યવહારિક રીતે રાજ્ય વિરુદ્ધ પ્રતિકૂળ અનુમાન દોરી શકાય.

૧૭ જ્યારે પ્રતિવાદી નં. ૨ અને ૩ એ પોતાનું જવાબી સોગંદનામું દાખલ કર્યું છે, ત્યારે પ્રતિવાદી નં. ૪ કોન્ટ્રાક્ટર અને પ્રતિવાદી નં. ૫ રજિસ્ટ્રાર, સહકારી મંડળીઓએ પણ જવાબ દાખલ કરીને અરજીઓનો પ્રતિસાદ આપવામાં નિષ્ફળતા દર્શાવી છે અને તેથી, રાજ્યની જેમ, તેમના વિરુદ્ધ એવો અનુમાન તથા પ્રતિકૂળ નિષ્કર્ષ કાઢી શકાય કે અરજીઓમાં કરાયેલા કથનો અને આક્ષેપો અંગે તેમને કંઈ ટિપ્પણી કરવી નથી અને તે દ્વારા તેઓ અરજીઓની સામગ્રી સ્વીકારી રહ્યા છે.

૧૮ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ – સ્થાનિક સત્તાધિકારી દ્વારા દાખલ કરાયેલા જવાબ અંગે જ્યાં સુધી પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી બચાવનો સારાંશ નીચે મુજબ સંક્ષેપમાં રજૂ કરી શકાય છે : [એ] આવા જવાબમાં સૌથી મહત્વપૂર્ણ સ્વીકાર પરિચ્છેદ ૩ માં છે, જે આ મુજબ છે : “..... એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે જવાબ આપનાર પ્રતિવાદીએ રાજ્ય સરકારની જે નીતિ લોકપ્રિય રીતે ‘સ્વર્ણિમ મુખ્યમંત્રી શહેરી વિકાસ યોજના’ તરીકે ઓળખાય છે, તેની સાથે સંપૂર્ણ સુસંગતતા રાખીને જ કાર્ય કર્યું છે. ઉપરોક્ત નીતિ ગુજરાત રાજ્યના શહેરી વિસ્તારની અંદર આવેલી સોસાયટીઓને આર.સી.સી. આંતરિક રસ્તાઓ ઉપલબ્ધ કરાવવાના હેતુથી ઘડવામાં આવી છે. આ નીતિ જાહેર-ખાનગી ભાગીદારીના ધોરણે કાર્ય કરે છે અને સંબંધિત

સોસાયટીએ કુલ ખર્ચના ૨૦% નો ભાર વહન કરવાનો હોય છે, જ્યારે આર.સી.સી. આંતરિક રસ્તાઓના બાંધકામ માટેના કુલ ખર્ચના ૮૦% નો ભાર જાહેર ખજાનામાંથી વહન કરવામાં આવે છે.” [બી] આવા સ્વીકાર પછી, કાર્યવાહીનો ઇતિહાસ વર્ણવવામાં આવ્યો છે, જે અંગે હાલમાં અમને કોઈ સંબંધ નથી. પરંતુ જવાબના પરિચ્છેદ ૫ માં બચાવ તરીકે જે રજૂઆત કરવામાં આવી છે, તે અહીં સ્મરણમાં લેવી મહત્વપૂર્ણ છે, જે નીચે મુજબ છે :

૫. જવાબ રજૂ કરનાર પ્રતિવાદી દ્વારા આવા દરેક કેસોમાં અપનાવવામાં આવતી પ્રક્રિયા મુજબ, જવાબ રજૂ કરનાર પ્રતિવાદી સંબંધિત સોસાયટીને પ્રસ્તાવિત રસ્તાઓનું સહમતિપૂર્વક નક્કી કરાયેલ સ્તર આપવા નિર્દેશ આપતો હતો, કારણ કે અનેક કેસોમાં સોસાયટીઓ મુખ્ય રસ્તાથી સોસાયટીમાં વરસાદી પાણીના પ્રવાહ અંગે ફરિયાદ કરતી હતી. અહીં ઉદ્દેખ કરવો જરૂરી છે કે વર્તમાન કેસમાં પણ કામ દર્શાવાયેલ અને સોસાયટી દ્વારા સ્વીકૃત સ્તર મુજબ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને ચાલુ હતું.

[સી] પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ દ્વારા આપેલા જવાબમાં ઉપર ઉદ્ધૃત બે વાક્યો એ બાબત સ્પષ્ટ કરે છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ વ્યાપક જનહિત માટે રાજ્ય પ્રોત્સાહિત નીતિનું અમલીકરણ કરી રહ્યો છે અને તેમણે સૂચિત માર્ગના સંમત સ્તરની પુષ્ટિ કરવા માટે સોસાયટી પાસે માંગ કરવાની પદ્ધતિ અથવા પ્રક્રિયા અપનાવી છે. ખરેખર આશ્ચર્યજનક બાબત એ છે કે સક્ષમ અને નિષ્ણાત ઇજનેરો ધરાવતી સક્ષમ સ્થાનિક સત્તા, સુવિધાઓના વિકાસ બાબતે કાળજી અને જવાબદારી વહન કરવા બદલે, વર્તમાન કેસમાં સામાન્ય જનતા માટે માર્ગના બાંધકામ અંગે, ભૂગોળીય પરિસ્થિતિ અને પાણીના વહેણ વગેરેના આધારે નિર્ણય લેવાના સ્થાને, માર્ગના બાંધકામ માટે સ્થાનિક રહેવાસીઓની મંજૂરી માંગે છે. આ નિર્ણય હકીકત છે કે કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં, નિયમિત વરસાદી ઋતુ સહિતની કુદરતી આફત દરમિયાન કોઈપણ પ્રકારની દુર્ઘટના ન સર્જાય તે જોવા અને તે માટે યોગ્ય પગલાં લેવા સ્થાનિક સત્તાધિકારીનું કર્તવ્ય છે. પરંતુ દુર્ભાગ્યવશ, અમે જોયું છે કે દર વર્ષે પ્રથમ વરસાદ પછી પણ શહેરના વિવિધ ભાગોમાં પાણી ભરાઈ જાય છે, જેના પરિણામે અનેક માર્ગો અવરોધિત થાય છે અને રહેણાંક વિસ્તારો, બંગલાઓ તથા

મકાનોમાં પાણી એકત્ર થાય છે, જેના કારણે સામાન્ય રીતે જનતાની કિંમતી વસ્તુઓ અને સંપત્તિને નુકસાન થાય છે તથા નિશ્ચિતરૂપે આરોગ્ય સંબંધિત સમસ્યાઓ ઊભી થાય છે. તેથી, સમગ્ર શહેરની ભૂગોળીય પરિસ્થિતિ તેમજ સંબંધિત સ્થાનિક વિસ્તારને ધ્યાનમાં રાખીને અને આવા પાણીને સમયસર યોગ્ય રીતે નિકાલ કરવાની જરૂરિયાતનો વિચાર કરીને, સમગ્ર પરિસ્થિતિની કાળજી લેવાને બદલે, સ્થાનિક સત્તાધિકારીએ માર્ગની યોગ્ય ઊંચાઈ અને ઢાળ અંગે, તેમજ નાળાઓ, ગટર, જળનિકાલ અને ગટર વ્યવસ્થાના કાર્યોના બાંધકામ અંગે નિર્ણય લેવો આવશ્યક છે.

[ડી] તેથી, આવા જવાબથી સ્પષ્ટ થાય છે કે યોગ્ય રીતે પોતાની ફરજ બજાવવાના બદલે, પ્રતિવાદી નં. ૨ સ્થાનિક સત્તાધિકારીએ જવાબદારી સ્થાનિક નાગરિકો પર ખસેડી દીધી છે, જેઓ પાસે આવા મુદ્દાનો નિર્ણય કરવા માટે આવશ્યક નિપુણતા હોવી જ જરૂરી નથી, અને ઉપરોક્ત રીતે ઉદ્દેખિત પ્રતિવાદી નં. ૨ સ્થાનિક સત્તાધિકારી દ્વારા કરાયેલ પત્રવ્યવહારથી એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે કોર્પોરેશન એ વાતની પુષ્ટિ કરે છે કે પાણીના સંગ્રહની જવાબદારી સંબંધિત સોસાયટીઓ પર રહેશે. આવી સ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતાં, અરજદારોના લોકસ સ્ટેન્ડી અંગે અથવા અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ આ અદાલતના અધિકારક્ષેત્ર અંગે કોઈપણ તકનીકી વાંધો રજૂ કરવામાં આવ્યો હોય કે રજૂ થતો હોય તે છતાં, મારું સ્પષ્ટ મંતવ્ય છે કે આ મુદ્દો નિશ્ચિતપણે આ અદાલતના રિટ અધિકારક્ષેત્રની પરિધિમાં વિચારણા માટે પાત્ર છે, વિશેષ કરીને ત્યારે જ્યારે અસરગ્રસ્ત નાગરિકો રાજ્ય અને સ્થાનિક સત્તાધિકારી સહિત તમામ સંબંધિત પક્ષકારો વિરુદ્ધ યોગ્ય દિશાનિર્દેશો માટે આ મુદ્દે ગંભીરતાપૂર્વક રજૂઆત કરે છે, જેઓ વિરુદ્ધ આવી રિટ નિશ્ચિતપણે જારી થઈ શકે. આવી ચર્ચાથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે પ્રતિવાદી નં. ૩ અને ૨ અનુક્રમે સોસાયટી અને કોર્પોરેશન દ્વારા તેમની બચાવ દલીલો અને રજૂઆતોમાં એવું કહેવામાં આવ્યું હોય કે અરજદારોમાં હાલની ડામરની સડક જેવી છે તેવી જ રાખવા અને તે ડામરની સડક પર વધુમાં વધુ આર.સી.સી. સડક બાંધવા બાબતે સહમતી છે, તો પણ જ્યારે આવી પ્રવૃત્તિ પોતે જ નિંદનીય ગણાવાની હોય, ત્યારે અરજદારોને તમામ પ્રતિવાદીઓ વિરુદ્ધ સંયુક્ત રીતે રાહતો માંગવાની ફરજ હોવાથી એમ કહી શકાય નહીં કે તેઓને આવી અરજી દાખલ કરવાનો લોકસ સ્ટેન્ડી નથી અથવા આ અદાલતને આવી અરજી સ્વીકારવાનો

અધિકારક્ષેત્ર નથી. આ મુદ્દા સંબંધે ઉઠાવવામાં આવેલા થોડાક વધુ મુદ્દાઓનો જવાબ પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોની રજૂઆતો નોંધતી વખતે આપવામાં આવશે.

[ઈ] ફરીથી, સૌથી મહત્વપૂર્ણ નિવેદનો અને તે દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૨ – સ્થાનિક સત્તાધિકારી દ્વારા કરાયેલ ખુલાસો તેના જવાબના ફક્ત ૮ માં આવેલ છે, જેમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે “જવાબ આપનાર પ્રતિવાદીને હવે જો સોસાયટી અને/અથવા તેના સભ્યો હજુ બાંધવાનું બાકી રહેલા રસ્તાની સપાટી ઘટાડવા ઈચ્છતા હોય, તો બાકી રહેલો રસ્તો બાંધવામાં કોઈ સંકોચ કે મુશ્કેલી નથી.”

[એફ] પહેલેથી બાંધવામાં આવેલ આર.સી.સી. માર્ગને ખોદી કાઢવા અથવા તોડી પાડવા સંબંધિત પ્રાર્થના અંગે, એવો ઉદ્દેશ કરવામાં આવ્યો છે કે ‘... વર્તમાન કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓમાં, સોસાયટીના કરાર મુજબ પહેલેથી બાંધવામાં આવેલા માર્ગને ખોદી કાઢવું/તોડી પાડવું સંભવ, કાયદેસર અને/અથવા તર્કસંગત રહેશે નહીં. હાલ અસ્તિત્વમાં આવેલા બાંધકામ કરાયેલા આર.સી.સી. આંતરિક માર્ગોના આવા ખોદકામ/તોડફોડનો ખર્ચ જાહેર ખજાનાથી વહન કરી શકાય તેમ નથી, વિશેષ કરીને જ્યારે માર્ગ સોસાયટીની સંમતિ અને કરાર અનુસાર બાંધવામાં આવ્યો હતો.’

[જી] આવા જવાબ સાથે, નિગમે નીચે મુજબના થોડાંક દસ્તાવેજો જોડ્યા છે:

[૧] પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સોસાયટી દ્વારા પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ નિગમને લખાયેલ તા. ૧૫/૮/૨૦૧૨નું પત્ર, જેમાં સંદર્ભિત યોજનાનુસાર નિગમ દ્વારા કામ હાથ ધરવા વિનંતી કરવામાં આવી છે, અને જેમાં સ્પષ્ટ ઉદ્દેશ છે કે સોસાયટીનો આંતરિક માર્ગ ફરી સપાટી કરવો તથા નવો માર્ગ પથ્થર પાથરીને અથવા સિમેન્ટ કોંક્રીટથી બાંધવાનો છે. તેથી, આ સોસાયટીએ પોતાની રીતે કરાવેલું કામ નથી, પરંતુ સોસાયટીએ સરકારની યોજનાનુસાર કામ હાથ ધરવા માટે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ સ્થાનિક સત્તામંડળને વિનંતી કરી છે અને તેથી, સહકારી મંડળીઓ અધિનિયમની જોગવાઈઓના સંદર્ભે ઉઠાવવામાં આવેલ મુદ્દો વર્તમાન મામલામાં વિશેષ મહત્વનો કે લાગુ પડતો ગણાતો નથી.

[૨] સમાજ દ્વારા કરવામાં આવેલી આવી વિનંતી પ્રતિવાદી નં. ૨ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી છે અને, તેથી, નિગમે સમાજના ચાર અલગ વિભાગોના આંતરિક માર્ગોના નિર્માણનો કાર ચાર અલગ ઠેકેદારોને સોંપ્યો છે. તા. ૧૨/૫/૨૦૧૪ના આવા પત્રમાં થયેલ રસપ્રદ ખુલાસો એ અસરનો છે કે જ્યારે નિગમે સમાજને જાણ કરી હતી કે તેમના સમાજનું કામ મંજૂર કરવામાં આવ્યું છે, ત્યારે ઠેકેદાર દ્વારા કરવામાં આવેલી લેવલ માર્કિંગ મુજબ અનેક પ્લોટોના કંપાઉન્ડનું સ્તર માર્ગના સ્તર કરતાં નીચું બનતું હતું અને, તેથી, ઠેકેદાર દ્વારા સૂચવાયેલા માર્ગના સ્તર મુજબ કામ કરવા માટે અનેક સ્થળોએ હાલના ડામરના માર્ગને ખોદવાની જરૂરિયાત છે અને, તેથી, નિગમે સમાજને હાલના ડામરના માર્ગને ખોદવા તથા યોજનાના હેઠળ કામ શરૂ કરવા માટે નિગમને જાણ કરવા અનુરોધ કર્યો હતો. તેથી, હવે નોંધપર સ્પષ્ટ પુરાવો ઉપલબ્ધ છે કે હકીકતમાં પ્રતિવાદી નં. ૨ સ્થાનિક સત્તાધિકારી સ્થળની ભૌગોલિક સ્થિતિથી સંપૂર્ણ રીતે અવગત છે અને, તેથી, સ્થાનિક સત્તાધિકારીએ સ્પષ્ટપણે ખુલાસો કર્યો છે કે જો ઠેકેદારની માર્કિંગ મુજબ નવો માર્ગ બાંધવામાં આવે, તો કેટલાક બંગલાઓનું સ્તર માર્ગના સ્તર કરતાં નીચું રહેશે અને, તેથી, હાલના ડામરના માર્ગને ખોદવો જરૂરી બને છે.

[૩] આશ્ચર્યજનક રીતે, આવા પત્રના માત્ર ૧૦ દિવસની અંદર જ કોર્પોરેશને ફરીથી સોસાયટીને આ વાતની પુષ્ટિ કરવા જણાવ્યું છે કે, જો હાલના આસ્ફાલ્ટ માર્ગને ખોદ્યા વિના તેના ઉપર અને તેથી ઊંચે આર.સી.સી. માર્ગ બનાવવામાં આવે તો સોસાયટીને કોઈ વાંધો નથી અને તેવું કરતાં જો કોઈ બંગલાના કંપાઉન્ડનું સ્તર માર્ગના સ્તર કરતાં નીચું રહે, તો પણ સોસાયટીને કોઈ વાંધો નથી. છતાં, એ જ પત્રમાં સ્થાનિક સત્તાધિકારીએ સોસાયટીને સ્પષ્ટપણે જાણ કરેલ છે કે હકીકતમાં કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા સ્તર ચિહ્નાંકન કરતી વખતે જ્યારે એ ધ્યાનમાં આવ્યું હતું કે કેટલાક બંગલાઓનું જમીન સ્તર માર્ગના સ્તર કરતાં નીચું થઈ જશે, ત્યારે સોસાયટીના રહેવાસીઓએ એવો માર્ગ બાંધવા અંગે વાંધો ઉઠાવ્યો હતો. તેથી, એ સ્પષ્ટ અને નિશ્ચિત છે કે આસ્ફાલ્ટ માર્ગના ઉપર અને તેથી ઊંચે આર.સી.સી. માર્ગ બાંધવામાં સમસ્યા છે અને સ્થાનિક સત્તાધિકારીને આ બાબતની સંપૂર્ણ જાણ છે કે તેનાથી બંગલાના જમીન સ્તર માર્ગના સ્તર કરતાં નીચું થઈ જશે અને પરિણામે વ્યક્તિગત બંગલાના કંપાઉન્ડની અંદર વરસાદી

પાણીનો ભરાવો નિશ્ચિતપણે થશે, જેનાથી આરોગ્ય સંબંધિત સમસ્યાઓ નિશ્ચિતપણે ઊભી થશે.

[૪] તેથી, સોસાયટીની આંતરિક પ્રવૃત્તિઓને અવગણીને, જેના આધારે આ અદાલત સમક્ષ એવો બચાવ લેવાયો છે કે સોસાયટીના બહુમતી સભ્યો વચ્ચે આસ્ફાલ્ટનો રસ્તો ખોદવો નહીં અને આવા રસ્તાની ઊંચાઈ તથા લેવલમાં વધારો થતો હોવા છતાં આસ્ફાલ્ટના રસ્તા પર જ તેના ઉપર નવો આર.સી.સી. રસ્તો બાંધવા બાબતે સહમતિ હતી, તથાપિ હકીકત એ જ રહે છે કે સ્થાનિક સત્તાધિકારીએ કડક દૃષ્ટિકોણ અપનાવવાને બદલે અને કોઈપણ કામ બેદરકારીપૂર્વક ન કરવામાં આવે તેની ખાતરી કરવા બદલે, પોતાની જવાબદારી અને દાયિત્વ સોસાયટી પર હાલવવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે, જેના પરિણામે રહેવાસીઓની સમસ્યાનો ઉકેલ આવવા બદલે પાણી ભરાવાની વધુ સમસ્યાઓ ઊભી થાય; કારણ કે, જો રહેણાંક વસાહતમાં પ્રત્યેક બંગલાના કંપાઉન્ડનું આંતરિક જમીનસ્તર રસ્તાના સ્તર કરતાં યોગ્ય રીતે ૧ ફૂટ ઓછું હોય, તો એ સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ અને પ્રગટ છે કે હાલની સોસાયટી કરતાં ઊંચા સ્તર ધરાવતા આસપાસના વિસ્તારોનું સમગ્ર વરસાદી પાણી આવા બંગલામાં ભેગું થશે અને આવા વરસાદી પાણી અથવા વાવાઝોડા સંબંધિત પાણીના નિકાલ માટે કોઈ યોગ્ય અને અસરકારક ગટરવ્યવસ્થા ન હોય ત્યારે આવા બંગલાના રહેવાસીઓને આવા પાણીના ભરાવાથી ઉપજતા ઉપદ્રવના પરિણામો નિશ્ચિતપણે ભોગવવા પડશે, અર્થાત્ ઘરેથી અવરજવર મુક્તપણે કરવામાં અસમર્થતા અને અંતે તે અનેક રોગચાળો તથા અસુવિધા સર્જશે.

[૫] દુર્ભાગ્યવશ, તા. ૨૬/૫/૨૦૧૪ ના પત્ર દ્વારા પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સોસાયટીએ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ સ્થાનિક સત્તાધિકારીને જાણ કરી છે કે હાલના આસ્ફાલ્ટ માર્ગનું ખોદકામ કર્યા વિના, એટલે કે પી.સી.સી. ઉપર અને તેના ઉપર નવો આર.સી.સી. માર્ગ બાંધકામ ચાલુ રાખવા અંગે સોસાયટીને કોઈ વાંધો નથી અને જો બંગલાઓનું જમીન સ્તર માર્ગના સ્તર કરતાં નીચું થઈ જાય તો પણ કોઈ વાંધો નથી.

[૬] જ્યારે તારીખ ૨૦/૬/૨૦૧૪ના પત્ર દ્વારા, અર્થાત્ સમાજ દ્વારા તારીખ ૨૬/૫/૨૦૧૪ના અગાઉના પત્ર પછી પણ, જેમાં ત્યારે સુધી જેમ માર્ગનું બાંધકામ ચાલી રહ્યું હતું તેમ જ ચાલુ રાખવા જણાવાયું હતું, ત્યારે સ્થાનિક સત્તાધિકારીએ આ જાણ કરી હતી કે સમાજે તેનો નિર્ણય જણાવી દીધો હોવા છતાં, નિગમને આવા નિર્ણયની પુષ્ટિ કરતો સમાજના ઠરાવની નકલ આવશ્યક છે. આથી ફરીથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ નિગમને આવા નિર્ણય અંગે શંકા હતી.

[૭] જ્યારે તા. ૧૧/૭/૨૦૧૪ ના પત્ર દ્વારા નિગમે ફરીથી સોસાયટીને એવો ઠરાવ મોકલવા કહ્યું છે અને એવી જાણ પણ કરી છે કે, તેની ગેરહાજરીમાં યોજનાને સોસાયટી માટે રદ કરવામાં આવશે અને સોસાયટી દ્વારા જમા કરાવેલ ૨૦% રકમ જપ્ત કરવામાં આવી શકે છે. તેથી, એક બાબત નિશ્ચિત અને સ્પષ્ટ છે કે નિગમને પણ તેઓ દ્વારા કરાયેલ કાવતરાની જાણ છે, તેમજ સોસાયટીને પણ, કે તેઓ જાહેર નાણાં સાથે ખેલખેલ કરી રહ્યા છે, કારણ કે તેઓ સોસાયટી પાસેથી વિશેષ પ્રકારનો ઠરાવ મંગાવી રહ્યા છે જેથી અમુક કામ અયોગ્ય રીતે કરવામાં આવે, એવા કારણોસર જે તેમને જ શ્રેષ્ઠ રીતે જાણીતાં હોય અથવા જેનો અનુમાન કોઈપણ સમજદાર વ્યક્તિ કરી શકે.

[૮] જ્યારે તા. ૧૪/૮/૨૦૧૪ના પત્ર દ્વારા નિગમે, સંભવતઃ મંડળી દ્વારા પૂછવામાં આવેલી પૂછપરછના જવાબરૂપે, મંડળીને જાણ કરી છે કે ઠેકેદારને જારી કરાયેલા કામના આદેશની નકલ મંડળીને આપી શકાશે નહીં અને આર.સી.સી. માર્ગના બાંધકામ માટેની યોજનાના અનુસંધાને કોઈ ટેન્ડર આમંત્રિત કરવામાં આવ્યું નહોતું, પરંતુ કામ પેનલ ઠેકેદારને સોંપવામાં આવ્યું હતું. આગળ, કરાવવાના કામની વિશિષ્ટતાઓ અંગે સ્પષ્ટ શબ્દોમાં ખુલાસો કરવામાં આવ્યો છે કે વિશિષ્ટતાઓ મંડળીને આપવામાં આવેલી એબ્સ્ટ્રેક્ટ આઈટમમાં સમાવેશ પામેલી છે. પરંતુ ફરીથી, માત્ર નિગમને જ જાણીતા કારણોસર, નિગમ આવા દસ્તાવેજોની નકલ મંડળીને આપવા નિષ્ફળ ગયું છે અને અરજીકર્તાઓએ સ્પષ્ટપણે એવો દાવો અને આક્ષેપ કર્યો હોવા છતાં કે પ્રતિવાદીઓ આવા દસ્તાવેજો છુપાવી રહ્યા છે, અદાલત સમક્ષ પણ આવા તમામ દસ્તાવેજો જાહેર કરવામાં તે નિષ્ફળ ગયું છે. અહીં એ યાદ રાખવું જરૂરી છે કે આવા દાવાઓનો

પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ દ્વારા કોઈ જવાબ આપવામાં આવ્યો નથી અને તેથી, દલીલપત્રોની તપાસ અને ચર્ચા પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ અદાલતથી કેટલીક હકીકતો છુપાવી રહ્યો છે. આવી હકીકતોને ધ્યાનમાં લેતાં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ વિરુદ્ધ વ્યવહારિક રીતે પ્રતિકૂળ અનુમાન દોરવું આવશ્યક બને છે, કારણ કે સુસ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિ એવી છે કે જે વ્યક્તિ-વિવાદી પાસે વધુ સારો વિગતવાર ઉલ્લેખ અને પુરાવા તેની કબજામાં હોય, અને જે કોઈ મુદ્દાના ન્યાયિક નિર્ણય માટે આવશ્યક હોય, તેણે આવા તથ્યો અને પુરાવા અચૂક અદાલત સમક્ષ જાહેર કરવા જોઈએ. તેથી, જો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ આવા દસ્તાવેજો અદાલત સમક્ષ જાહેર કરવા તૈયાર અને ઈચ્છુક નથી, તો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ વિરુદ્ધ પ્રતિકૂળ અનુમાન દોરવાનું કારણ ઊભું થાય છે, જેથી આ નિષ્કર્ષે પહોંચી શકાય કે અરજીકર્તાઓ દ્વારા કરાયેલ આક્ષેપમાં સાર છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ કાયદા, નિયમો અને વિનિયમો વગેરે મુજબ કાર્ય કરી રહ્યો નથી, અને તેથી, ભેદભાવ, મનમાની અને અન્યથા પીડિત અરજીકર્તાઓ વિરુદ્ધ પરિણામો ટાળવા માટે, તેઓને કાયદા, નિયમો અને વિનિયમોનું પાલન કરવા યોગ્ય દિશાનિર્દેશો આપવા માટે, આવા લેખિત હુકમ અધિકારક્ષેત્રમાં તેમની પ્રવૃત્તિઓ બંધારણીય અદાલતોની તપાસને હંમેશાં આધીન રહે છે. તેથી, લોકસ સ્ટેન્ડી તથા સહકારી મંડળીઓ અધિનિયમ હેઠળ ઉપલબ્ધ વૈકલ્પિક ઉપચાર અંગે નિગમ અને મંડળી બંને દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા અન્ય તકનીકી મુદ્દાઓને અવગણીને પણ, ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં લેતાં, સ્પષ્ટ થાય છે કે આ અદાલતે અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ પોતાનું અધિકારક્ષેત્ર વાપરી પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ ને પ્રથમ તબક્કામાં તમામ સંબંધિત માહિતી નોંધપત્રક પર રજૂ કરવા અને જાહેર કરવા તથા આવા તમામ દસ્તાવેજો અને યોજનાની શરતો અને નિયમોનું કડક પાલન કરવા દિશાનિર્દેશ આપવો આવશ્યક છે.

[૯] એ અવગણવામાં આવી શકતું નથી કે જ્યારે કુલ ખર્ચનો ૮૦% ભાગ જાહેર નાણાંમાંથી રાજ્ય સરકાર દ્વારા વહન કરવામાં આવી રહ્યો છે અને જ્યારે આવા નાણાંનો ઉપયોગ સ્થાનિક સત્તાધિકારીના દેખરેખ હેઠળ અને તેના મારફતે થવાનો છે, ત્યારે કોર્પોરેશન કોઈ ચોક્કસ સ્થળે રસ્તાનો સ્તર શું હોવો જોઈએ તેવા તકનીકી મુદ્દાઓ પર સામાન્ય નાગરિકની સંમતિ માંગી શકે નહીં અને માંગી પણ જોઈએ નહીં. કોઈપણ રીતે, રસ્તાના યોગ્ય સ્તર અંગેનો મુદ્દો સંપૂર્ણપણે તકનીકી

મુદ્દો છે, જેની કાળજી નિશ્ચિતપણે નિષ્ણાતો અને કોર્પોરેશનના નિષ્ણાત ઈજનેરો દ્વારા લેવાઈ જવી જોઈએ, સમાજના સભ્યો અથવા વ્યાપક સામાન્ય જનતા દ્વારા નહીં. એવું જણાય છે કે કોર્પોરેશન આવી પરિસ્થિતિથી અવગત છે અને તેથી પ્રતિવાદી નં. ૩ સોસાયટીને તા. ૮/૯/૨૦૧૪ના તેના પત્ર દ્વારા એ જણાવવામાં આવ્યું છે કે પ્રતિવાદી નં. ૩ સોસાયટીમાં આર.સી.સી. રસ્તો બાંધવા માટેના કાર્યઆદેશમાં નવો આર.સી.સી. રસ્તો બાંધતા પહેલાં અંદાજે ૧ ફૂટ, અથવા ૦.૩૦ મીટર જેટલો રસ્તો ખોદવાનો એક મુદ્દો સમાવેશમાં છે. જોકે, કાર્યઆદેશમાં હાલના આસ્ફાલ્ટના રસ્તાને ખોદી કાઢવાનો કાર્ય સમાવેશમાં નથી, જે બાબતે કોર્પોરેશને અગાઉના પત્રવ્યવહારમાં સોસાયટીને પહેલેથી જ જણાવેલ છે અને તેથી આસ્ફાલ્ટનો રસ્તો ખોદવો અને આસ્ફાલ્ટનો રસ્તો કાપવો એ સોસાયટીની જવાબદારી છે અને તે મુજબ સોસાયટીએ એવું કામ કરાવવા માટે વ્યવસ્થા કરવી પડશે જેથી કોર્પોરેશન આ બાબતમાં આગળના પગલાં લઈ શકે. વ્યવહારિક રીતે, આ પત્રવ્યવહારથી સમગ્ર વિવાદનો અંત આવે છે કે હકીકતમાં ત્યાં તેના દ્વારા એક નિર્ણય છે

નિગમ દ્વારા રસ્તો ૧ ફૂટ સુધી ખોદવાનો રહેશે, અને જો રસ્તો આસ્ફાલ્ટનો હોય, તો તે સમાજના ખર્ચે ખોદવાનો રહેશે. આવી જાણકારીથી નિરપેક્ષ રીતે, જો પ્રતિવાદીઓ આસ્ફાલ્ટનો રસ્તો ખોદ્યા વગર અને તે મુજબ ૧ ફૂટ સુધી ખોદકામ કર્યા વગર નવો આર.સી.સી. રસ્તો બાંધવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા હોય, અને તેના પરિણામે રસ્તાનો સ્તર ૧ ફૂટ જેટલો ઊંચો થઈ જાય, તથા તેના કારણે બંગલાઓમાં પાણી ભરાઈ રહ્યું હોય, તો અરજદારો આ મુદ્દે વાંધો ઉઠાવવામાં યોગ્ય છે કે પ્રતિવાદીઓને હાલનો આસ્ફાલ્ટ રસ્તો ખોદીને વર્તમાન રસ્તાના સ્તરને હંમેશા જાળવવામાં આવે તે રીતે કર્યા વગર આગળ વધુ આર.સી.સી. રસ્તાનું બાંધકામ કરવાથી પ્રતિબંધિત કરવા જોઈએ.

[ક્ષ] પુનઃ તા. ૧૮/૯/૨૦૧૪ના રોજ, નિગમે તા. ૮/૯/૨૦૧૪ના અગાઉના પત્રમાં જાહેર થયેલી એ જ પરિસ્થિતિ અંગે સોસાયટીને પત્ર લખ્યો હતો. આ બંને પત્રો એ વાતની પુષ્ટિ કરે છે કે જો ડામર રોડની ઉપર વધુ સ્તરે રોડનું નિર્માણ કરવામાં આવ્યું હોય, તો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ અને ૩ની તરફથી કંઈક અનિયમિતતા રહેલી છે, જેના પરિણામે આંતરિક રોડનો સ્તર વિવિધ બંગલાઓના કમ્પાઉન્ડની જમીનના સ્તર કરતાં ૧ ફૂટ ઊંચો થઈ ગયો છે. સંદર્ભિત આર.સી.સી. રોડના

નિર્માણના કામ બાબતે પ્રતિવાદી ક્રમાંક જના હિતમાં જારી કરાયેલ કામના આદેશની નકલ રજૂ કરવામાં નિગમ નિષ્ફળ ગયું છે, તેનું કારણ કદાચ આ હોઈ શકે. જો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ આવા મહત્વપૂર્ણ દસ્તાવેજો અભિલેખ પર રજૂ કરવામાં નિષ્ફળ જાય, તો પ્રતિવાદીઓ વિરુદ્ધ અને અરજદારોના હિતમાં પ્રતિકૂળ અનુમાન કાઢવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ રહેતો નથી કે અરજદારોની ફરિયાદો સુસ્થાપિત છે.

[૧૧] એવું જણાય છે કે ૧૩/૨/૨૦૧૫ અને ૧૮/૨/૨૦૧૫ના રોજ સોસાયટીના અનેક સભ્યોએ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ અને ૩ બંનેને પત્ર લખીને, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૪ દ્વારા ડામર રસ્તો ખોદા વિના આર.સી.સી. રસ્તાનું બાંધકામ ચાલુ રાખવામાં આવેલી વિવિધ અનિયમિતતાઓ અંગે રજૂઆત કરી હતી, જેમાં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું છે કે નવો રસ્તો બાંધવામાં આવ્યા પછી પણ બંગલાઓમાં પાણી ભરાઈ ન રહે તેની મૂળભૂત કલ્પના સાકાર થશે નહીં અને તેના વિપરીત બંગલાઓમાં પાણી ભરાશે અને, તેથી, રસ્તાનો સ્તર એવો રાખવો જોઈએ કે બંગલાઓમાં પાણી ભરાય નહીં. આ તબક્કે એ સ્મરણમાં લેવો યોગ્ય રહેશે કે સોસાયટીના તમામ સભ્યો તકનીકી વ્યક્તિઓ નથી અને, તેથી, તેમની ચિંતા માત્ર પરિણામ સાથે છે કે સોસાયટીના બંગલાઓના કમ્પાઉન્ડમાં પાણી ભરાવું ન જોઈએ અને આર.સી.સી. રસ્તો વારંવાર એક પછી એક બાંધી શકાય તેમ નથી અને, તેથી, જ્યારે આંતરિક રસ્તો આર.સી.સી. બાંધકામ દ્વારા બાંધવાનો હોય, ત્યારે સોસાયટીના સભ્યોની તમામ મુશ્કેલીઓ, વિશેષ કરીને બંગલાઓમાં પાણી ભરાવાની સમસ્યા, ટાળવા માટે યથોચિત કાળજી લેવામાં આવવી જોઈએ.

[૧૨] તે પહેલાં, ૧૮/૧૧/૨૦૧૪ના રોજ નિગમના કુલ પાંચ અધિકારીઓએ સંયુક્ત પત્ર દ્વારા સોસાયટીને જાણ કરી હતી કે સાત સ્મરણપત્રો હોવા છતાં સોસાયટીએ ડામર માર્ગના ખોદકામ બાબતે પુષ્ટિ આપી નથી અને તેથી આગળની કાર્યવાહી કરવા માટે નિગમ સ્પષ્ટતા ઇચ્છે છે.

[૧૩] તા. ૨૨/૧૨/૨૦૧૪ના પોતાના પત્ર દ્વારા સોસાયટીએ નિગમને જાણ કરી છે કે આર.સી.સી. રસ્તાનું બાંધકામ શરૂ કરતાં પહેલાં કેટલો રસ્તો ખોદવાનો રહેશે તે નક્કી કરી શકાય તે હેતુથી કોન્ટ્રાક્ટરને રસ્તાની ઊંચાઈની પુષ્ટિ કરવા

વિનંતી કરવામાં આવે, જેથી સોસાયટી આવી ખોદકામની કામગીરી શરૂ કરી શકે, અને સાથે એવો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે જ્યાં કોઈ ખોદકામની જરૂરિયાત ન હોય ત્યાં કોન્ટ્રાક્ટર આર.સી.સી. રસ્તાના બાંધકામની કામગીરી શરૂ કરી શકે છે.

[૧૪] તેમ છતાં, એવું જણાય છે કે આ તબક્કે ક્યાંક તો સોસાયટીના વહીવટતંત્રની અંદર અથવા તેના સભ્યો વચ્ચે કોઈ સમસ્યા છે, કારણ કે સોસાયટી દ્વારા કરવામાં આવનાર માર્ગના ખોદકામના સ્તર અંગે દિશાનિર્દેશ આપતી વખતે સોસાયટીએ જાહેર કર્યું છે કે જો કોઈપણ કંપાઉન્ડનું સ્તર સોસાયટીના માર્ગના સ્તર કરતાં નીચું થઈ જાય, તો પોતાના કંપાઉન્ડનું સ્તર માર્ગના સ્તર મુજબ સમાયોજિત કરાવવાની જવાબદારી તે સંબંધિત સોસાયટીના સભ્યની રહેશે.

[૧૫] ત્યારબાદ, સોસાયટીના અનેક અન્ય સભ્યોએ તેમના તા. ૨૫/૪/૨૦૧૫ ના પત્ર દ્વારા નિગમને કામ ચાલુ રાખવા જણાવતાં એવું પ્રતિપાદન કર્યું છે કે જેમણે ડામર માર્ગ ઉપર વધુમાં વધુ માર્ગ બાંધકામ કરવા સામે વાંધો ઉઠાવ્યો છે, તે સભ્યો સોસાયટીની બેઠકમાં ક્યારેય હાજર રહ્યા નહોતાં અને તેથી હવે તેઓ સોસાયટી દ્વારા કરવામાં આવેલા કામ સામે વાંધો ઉઠાવવા હકદાર નથી. જોકે, સોસાયટીએ આ વાતનો બોધ કર્યો નથી કે આવા પત્ર પર અનેક સભ્યોના હસ્તાક્ષરથી સમર્થન દર્શાવતાં હોવા છતાં, ક્રમાંક ૫ અને ૬ પરના ઓછામાં ઓછા બે સભ્યોએ પોતાના હસ્તાક્ષર સાથે એવો ઉલ્લેખ કર્યો છે કે વાસ્તવમાં સોસાયટીએ માર્ગનું સંચાલન એવી રીતે કરવા માટે તકનીકી સલાહકાર મેળવવો જોઈએ કે સોસાયટીના કોઈપણ બંગલામાં પાણી એકત્રિત ન થાય. બાકીના સભ્યોએ આ ઉલ્લેખની નીચે હસ્તાક્ષર કર્યા છે અને તેથી વ્યવહારિક રીતે આ ઉલ્લેખ બહુમતી સભ્યોનો છે.

[૧૬] દુર્ભાગ્યવશ, એવું જણાય છે કે આ આવી સોસાયટી અથવા વહીવટી સભામાં બહુમતીના અભિપ્રાયના દુરુપયોગનું એક પરંપરાગત ઉદાહરણ છે. કારણ કે કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં સરકારની યોજનાનો હેતુ એ સુનિશ્ચિત કરવાનો છે કે કોઈપણ રીતે પાણી એકત્ર ન થાય અને તેથી, જ્યારે નિગમે સોસાયટીને ડામર માર્ગનું ખોદકામ અને ઉત્ખનન કરવા વારંવાર જણાવ્યું હતું અને જ્યારે સોસાયટીએ

પણ એક વખત ખોદકામની ઊંડાઈ અંગે પૂછપરછ કરી હતી, ત્યારે માર્ગનું સ્તર ૧ ફૂટ જેટલું ઊંચું કરવા માટે બિનઉત્પત્તિ અને હાલના ડામર માર્ગ ઉપર આર.સી.સી. માર્ગ બાંધવાના બદલે, ખોદકામ શરૂ થયું છે કે નહીં તેની ચકાસણી કરવાની ફરજ નિગમની હતી, અને તેથી વ્યક્તિગત બંગલાઓમાં પાણી ભરાવાની શક્યતાને મંજૂરી આપવામાં આવી, જેનાથી આરોગ્ય સંબંધિત પ્રશ્નો સહિત અનેક સમસ્યાઓ નિશ્ચિતરૂપે ઊભી થાય.

[૧૭] તેથી, જો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ અને ૨ રાજ્ય સત્તાધિકારીઓ હોવા છતાં જાહેર નાણાંનો ઉપયોગ કરતી વખતે સામાન્ય જનતાની અને વિશેષ કરીને અરજદારોને અસર કરતી સમસ્યાનું નિરાકરણ લાવવા માટે પગલાં લેતા ન હોય, તો અસરગ્રસ્ત વ્યક્તિઓ આવા રાજ્ય સત્તાધિકારીઓ સામે યોગ્ય દિશાનિર્દેશો મેળવવા માટે નિશ્ચિતરૂપે અદાલતનો આશ્રય લઈ શકે છે અને તે સંદર્ભે માત્ર ખર્ચ બચાવવા માટે માર્ગનું ખોદકામ ન કરવા બાબતે મંડળીના બહુમતી સભ્યો દ્વારા લેવામાં આવેલ બહુમતીનો નિર્ણય, ગુજરાત સહકારી મંડળીઓ અધિનિયમ જેવા વિશેષ અધિનિયમની વિશિષ્ટ જોગવાઈઓને આકર્ષે તે રીતે મંડળીના સભ્યો અને મંડળી વચ્ચેનો આંતરિક વિવાદ ગણાવી શકાય નહીં.

૧૮ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલ આવા બચાવના પ્રતિસાદરૂપે, અરજદારે તા. ૧૨/૬/૨૦૧૫ના રોજ જવાબી સોગંદનામું દાખલ કર્યું છે. આવા પ્રત્યુત્તરનો સારાંશ નીચે મુજબ સંક્ષેપમાં દર્શાવી શકાય છે : • કોન્ટ્રાક્ટર – પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૪, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ માટે અને તેની તરફથી કામ કરી રહ્યો છે. • કોન્ટ્રાક્ટરે કોર્પોરેશન દ્વારા આપવામાં આવેલી સૂચનાઓ હેઠળ અને તેવા કામના આદેશની શરતો અને નિયમો મુજબ કામ કરવાનું રહે છે. જો જૂના આસ્ફાલ્ટ માર્ગને ખોદીને આર.સી.સી. માર્ગ બાંધવાનો હોય, તો ઉક્ત કામના આદેશ તથા તેની શરતો અને નિયમોથી કોઈ વિખૂટાપણું રહી શકે નહીં. • હાલમાં, ઓછામાં ઓછા સોસાયટીના એક વિભાગ-ભાગમાં, જૂનો આસ્ફાલ્ટ માર્ગ ખોદવામાં આવ્યો નથી, તેમજ ગટરલાઈન, ગેસ પાઈપલાઈન, વીજળીની કેબલો વગેરે પણ ખસેડવામાં આવ્યા નથી અને વરસાદી પાણીના નિકાલ માટે કોઈ જોગવાઈ કરવામાં આવી નથી, જે નિશ્ચિતપણે યોજનાની શરતો અને નિયમોથી વિખૂટાપણું ગણાય છે. • કોર્પોરેશને કોન્ટ્રાક્ટરને યોજનાનો ઉપહાસ કરવાની છૂટ

આપવી જોઈએ નહીં, કારણ કે તેના પરિણામે સોસાયટીના સભ્યોને ભારે મુશ્કેલી ભોગવવી પડી શકે છે. • જ્યારે યોજના, નીતિ અને કામનો આદેશ માર્ગને ૧ ફૂટ સુધી ખોદવાનો તથા હાલના આસ્ફાલ્ટ માર્ગને દૂર કરીને બંગલાઓના મેદાનના સ્તર અને માર્ગના સ્તરને યોગ્ય રીતે જાળવવા, જેથી પાણી ભરાઈ ન રહે, તેવું નિશ્ચિત કરે છે, ત્યારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ હાલના માર્ગ પર જ બાંધકામ કરવા માટે સોસાયટીની સંમતિનો આધાર લઈ શકતો નથી. • પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ એ એ બાબત સ્પષ્ટ કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે કે કયા દર્શાવવામાં આવેલા અને સંમત થયેલા સ્તર સુધી માર્ગ બાંધવાનો હતો. • પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ કોર્પોરેશને રાજકીય દબાણને કારણે કોન્ટ્રાક્ટરનું રક્ષણ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. • કોન્ટ્રાક્ટર તથા સોસાયટીના કેટલાક સભ્યો, જેઓ કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા ભુલાવવામાં આવ્યા હતા, તેમણે પ્રારંભમાં એવું જણાવ્યું હતું કે જો હાલના આસ્ફાલ્ટ માર્ગ પર માર્ગ બાંધવામાં આવશે તો માર્ગનું સ્તર વધશે નહીં, પરંતુ મજૂરી બચાવવા અને તેથી રૂ. ૩ લાખથી રૂ. ૫ લાખ સુધીની બચત કરવા માટે માર્ગનું સ્તર અંદાજે ૧ ફૂટ જેટલું વધશે તે બાબતની પૂર્વજાણ તેઓને આપવામાં નિષ્ફળ રહ્યાં. • પરિષદ [૮] માં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ દ્વારા પોતાના જવાબી સોગંદનામા સાથે રજૂ કરાયેલા પત્રોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે, જેના વિષે અગાઉના પરિષદોમાં પહેલેથી જ વિચારણા કરવામાં આવી ચૂકી છે. • સંદર્ભિત આવા તમામ પત્રવ્યવહારના અનુસંધાનમાં સ્પષ્ટ થાય છે કે બાંધવામાં આવનાર માર્ગની ઊંચાઈ અંગે કોઈ સમજૂતી થઈ નહોતી અને કોર્પોરેશને સોસાયટીને વારંવાર જાણ કરી હતી કે સોસાયટીના ઘણા સભ્યો હાલના આસ્ફાલ્ટ માર્ગ ઉપર નવો આર.સી.સી. માર્ગ બાંધવા સામે વાંધો ઉઠાવી રહ્યા છે, કારણ કે તેમના કંપાઉન્ડ/જમીનનો સ્તર માર્ગના સ્તર કરતાં નીચો થઈ જશે અને તેથી આર.સી.સી. માર્ગનું બાંધકામ હાથ ધરતા પહેલાં હાલના આસ્ફાલ્ટ માર્ગને ખોદવો આવશ્યક છે. પરંતુ સોસાયટીએ આવું ખોદકામ શરૂ કરવામાં નિષ્ફળ રહી અને કોન્ટ્રાક્ટરને હાલના આસ્ફાલ્ટ માર્ગ પર જ આર.સી.સી. માર્ગનું બાંધકામ ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપી. • સોસાયટીના ભાગ ૨ અને ૪ માં, જૂના આસ્ફાલ્ટ માર્ગને ખોદ્યા બાદ માર્ગ બાંધવામાં આવ્યો હતો અને તેથી ભાગ-૧ બાબતે માર્ગ ખોદવાનો અપવાદ રહી શકે નહીં, માત્ર એટલા માટે કે કોન્ટ્રાક્ટર જુદો છે અને અન્ય પ્રતિવાદીઓ સાથે તેના સારા સંબંધો તથા રાજકીય સમર્થન છે. • કોર્પોરેશન રાજ્ય સરકારનું એક સાધન છે અને તે પોતાના દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલ કોઈપણ પ્રકલ્પ યોગ્ય અને સંતોષકારક રીતે તથા સર્વસામાન્ય જનહિતમાં

પૂર્ણ થાય તેની ખાતરી કરવાની જવાબદારી ધરાવે છે, ભલે સોસાયટીના સભ્યો અને વ્યવસ્થાપન વચ્ચે આંતરિક વિવાદો હોય. • યોજનાના હેઠળ, જ્યારે બાંધકામ ખર્ચના ૮૦% રાજ્ય સરકાર-જાહેર ખજાનામાંથી ચૂકવવામાં આવે છે, ત્યારે આવો નાણાંનો દુરુપયોગ કોર્પોરેશન દ્વારા કે કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા સોસાયટીના કેટલાક સભ્યો અથવા હોદ્દેદારો સાથેની મિલીભગતથી થવા દેવામાં આવી શકે નહીં. • વાદપ્રક્રિયા બાકી હોય તે દરમિયાન, કેટલાક સભ્યોએ ફરીથી સોસાયટીને પ્રતિવાદી ક્રમાંક જનો કરાર તેના વિરુદ્ધની ફરિયાદોને કારણે રદ કરવા અને હાલનું કામ જૂનો આસ્ફાલ્ટ માર્ગ ખોદીને કરાવવા જાણાવ્યું છે. • આવા સોગંદનામામાં અન્ય ઘણી મુશ્કેલીઓનો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે, જે જોડાયેલ ફોટોગ્રાફોથી સાબિત થાય છે, જેમાં બંગલાઓમાં પાણી ભરાયેલું દેખાય છે, તેમજ તા. ૧૮/૫/૨૦૧૫ની નોટિસની નકલ અને ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ ઘણા સભ્યો દ્વારા સહી કરાયેલ પત્ર પણ જોડાયેલ છે.

૨૦ જ્યારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સોસાયટીએ પણ ૨૯/૬/૨૦૧૫ના રોજ અનેક અનુબંધકો સાથે પ્રત્યુત્તરરૂપે નાનું સોગંદનામું દાખલ કરીને આવી અરજી સ્વીકારવામાં લેવા સામે વાંધો ઉઠાવ્યો છે. સોસાયટીએ લીધેલા બચાવનો સાર અને તાત્પર્ય નીચે મુજબ સંક્ષેપમાં રજૂ કરી શકાય છે : * અરજદારોના કોઈ કાનૂની કે મૂળભૂત હકોનું ઉલ્લંઘન થયું નથી જેથી આવી કાર્યવાહી પ્રારંભ કરવાની થાય. * સોસાયટી વર્ષ ૧૯૫૯માં સ્થાપિત સહકારી મંડળી છે, જેમાં ૩૧૩ પ્લોટ છે અને સગવડના હેતુસર તેને ચાર ભાગોમાં વહેંચવામાં આવી છે. તેમ છતાં, સોસાયટીનું સંચાલન સામાન્ય મંડળ દ્વારા કરવામાં આવે છે. * રૂ. ૩,૨૮,૭૪,૪૬૯/-ના અંદાજિત ખર્ચમાંથી, યોજનાના ખર્ચના ૨૦% મુજબની રૂ. ૬૫,૭૪,૮૯૪/- રકમ સોસાયટીએ ફેબ્રુઆરી ૨૦૧૪માં ચેક દ્વારા નિગમને – જે યોજનાના અમલકર્તા એજન્સી અથવા સત્તા છે – ચૂકવી છે. * નિગમે ૧૨/૫/૨૦૧૪ના પત્ર દ્વારા સોસાયટીને માર્ગ અને પેવર બ્લોકના બાંધકામ અંગે, ચાર જુદા કોન્ટ્રાક્ટરોને કામનો હુકમ સોંપવામાં આવ્યો હોવાનું જાણાવ્યું હતું. સદભાગ્યે સોસાયટીએ એ પણ સ્વીકાર્યું છે કે નિગમે તેને જાણાવ્યું હતું કે કેટલાક મકાનોના કમ્પાઉન્ડનો સ્તર માર્ગના સ્તર કરતાં નીચો થવાની શક્યતા હોવાથી હાલનો ડામર માર્ગ ખોદવો જરૂરી બની શકે અને સોસાયટીને હાલનો ડામર માર્ગ ખોદવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી. તેમ છતાં, નિગમે ૨૨/૫/૨૦૧૪ના પત્ર દ્વારા

સોસાયટીના સચિવને સોસાયટીની સામાન્ય સભામાં એવો ઠરાવ પસાર કરવા કહ્યું કે હાલના ડામર માર્ગ ઉપર આર.સી.સી. માર્ગ બનાવવામાં આવે તો સોસાયટીને કોઈ વાંધો નથી અને નવો માર્ગ બન્યા પછી કેટલાક બંગલાઓનો ગ્રાઉન્ડ લેવલ નવા માર્ગના સ્તર કરતાં નીચો થાય તો પણ સોસાયટીને કોઈ વાંધો નહીં હોય. * વિષયનો ઇતિહાસ વર્ણવ્યા બાદ, અનુચ્છેદ ૪.૫માં એવો ખુલાસો કરવામાં આવ્યો છે કે ૨૯/૬/૨૦૧૪ની સામાન્ય સભામાં હાલના માર્ગ ઉપર આર.સી.સી. માર્ગ બનાવવો કે નહીં તે પ્રશ્ન સભ્યોની મતદાન માટે મૂકવામાં આવ્યો ત્યારે માર્ગ ખોદવાના પક્ષમાં ૨૨ મત પડ્યા હતા, જ્યારે હાલના માર્ગ ઉપર આર.સી.સી. માર્ગ બનાવવાના પક્ષમાં ૨૧ મત પડ્યા હતા. આ હદ સુધીનું સંબંધિત પત્રવ્યવહાર અને દસ્તાવેજો એવા પ્રત્યુત્તર સાથે જોડવામાં આવ્યા છે, જેમાં અનુબંધક- આર-ઈ તરીકે ૨૯/૬/૨૦૧૪નો એવો ઠરાવ છે, જેમાં સ્પષ્ટ રીતે નોંધાયું છે કે બહુમતીએ આર.સી.સી. માર્ગ બાંધતા પહેલાં હાલનો આસ્ફાલ્ટ માર્ગ ખોદવાનો નિર્ણય કર્યો છે. * દુર્ભાગ્યે, એક અથવા બીજા કારણસર, ૧૨/૭/૨૦૧૪ના રોજ કેટલાંક સભ્યો દ્વારા ૨૯/૬/૨૦૧૪ના નિર્ણય પર પુનર્વિચાર કરવા માટે એક પત્ર ફરતો કરવામાં આવ્યો અને ૧૫/૮/૨૦૧૪ના રોજ સામાન્ય સભા બોલાવવામાં આવી, જેમાં વિષયવસ્તુ સંબંધિત ઠરાવ ક્રમાંક ૧૧થી જણાય છે કે બહુમતીથી એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો કે આવા કામની દેખરેખ માટે અમલ સમિતિ હોવી જોઈએ અને આવી સમિતિના સભ્યો સોસાયટીના વિવિધ ભાગોના સભ્યો તથા કોન્ટ્રાક્ટર સાથે પરામર્શ કરશે અને તે હેતુસર આવશ્યક પરિપત્ર બહાર પાડવાનો હતો. * એ જ ઠરાવમાં એ પણ નોંધવામાં આવ્યું છે કે જરૂરી પડે તો માર્ગ ખોદકામ કરવા માટે સોસાયટી પાસે પૂરતી રકમ ઉપલબ્ધ છે અને જો જરૂરી હોય તો બેંક ઓફ બરોડાની સ્થિર જમા રકમનું નિર્મોકન કરી શકાય. તેથી, હાલના આસ્ફાલ્ટ અથવા ડામર માર્ગને ખોદ્યા વગર માર્ગ બાંધવા માટે સોસાયટીનો ફરી કોઈ ઠરાવ અથવા સમર્થન નથી. * અમલ સમિતિની બેઠક ૧૮/૯/૨૦૧૪ના રોજ મળી હતી, જેમાં પણ જ્યાં જરૂરી હોય ત્યાં આસ્ફાલ્ટ માર્ગ ખોદવાનો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હતો જેથી આંતરિક માર્ગનું પાણી ટી.પી. માર્ગમાં જાય તે સુનિશ્ચિત થઈ શકે. * અમલ સમિતિની અન્ય બેઠકોની નોંધો ભલે કામનો ઉલ્લેખ કરતી હોય, હાલ માટે તે ખાસ પ્રાસંગિક નથી. * ૨૬/૧૧/૨૦૧૪ના પત્ર દ્વારા ફરી કેટલાંક સભ્યોએ સોસાયટીનું પાણી ટી.પી. માર્ગ પર નિકાલ થાય તે જણાવતાં, કામ વહેલી તકે હાથ ધરવા માટે નિગમને જાણ કરી હતી. તેથી,

વ્યવહારિક રીતે આ એક તકનીકી મુદ્દો છે, જેની સંભાળ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ નિગમ લઈ શકે છે, અને જ્યારે આરક્ષાલટ માર્ગ ખોદકામનું કામ નિગમે કોન્ટ્રાક્ટરને આપેલા કામના હુકમમાં સ્પષ્ટપણે સમાવાયેલું છે ત્યારે સોસાયટીની અમલ સમિતિ અથવા થોડાક સભ્યોનું મંતવ્ય સંબંધિત ન પાડા હોય. * આવા તથ્યોને જોતા, કેટલાંક સભ્યોએ ખોદકામના મુદ્દે તેની તરફેણમાં કે વિરોધમાં ચર્ચા કરી હોય તોપણ, તે નિગમે નક્કી કરેલી શરતો અને નિયમોને ચોક્કસપણે અસર કરશે નહીં, જેથી કોઈપણ બંગલામાં પાણી એકત્ર ન થાય તે સુનિશ્ચિત થઈ શકે.

૨૧ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ નિગમે દિનાંક ૨૬/૬/૨૦૧૫ના રોજ વધુ સોગંદનામું દાખલ કરીને હવે ગુજરાત રાજ્યના શહેરી વિકાસ અને આવાસ વિભાગ દ્વારા ‘સ્વર્ણિમ જયંતિ મુખ્યમંત્રી શહેરી વિકાસ યોજના’ બાબતે જારી કરાયેલા દિનાંક ૧૮/૪/૨૦૧૨ના ઠરાવ ક્રમાંક એસ.જે.વાય./૧૦૨૦૧૨/૨૨૭-ઘ ની નકલ રજૂ કરી છે. એવો દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે આવા ઠરાવના અનુસંધાન પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સોસાયટીએ દિનાંક ૧૫/૮/૨૦૧૨ના રોજ અરજી કરી હતી અને એવી યોજના હેઠળ સોસાયટીના માર્ગના રિસરફેસિંગ માટે કુલ ખર્ચના ૨૦% ખર્ચનું યોગદાન આપવા સંમતિ આપી હતી, જેમાં ૮૦% ખર્ચ રાજ્ય સરકાર દ્વારા વહન થવાનો હતો. સોસાયટીનો દિનાંક ૧૫/૮/૨૦૧૨નો પત્ર હવે આવા સોગંદનામા સાથે જોડવામાં આવ્યો છે. તેમ છતાં, હવે નિગમ સોસાયટી દ્વારા દિનાંક ૧૨/૨/૨૦૧૪ના સંદેશાવ્યવહાર પર આધાર મૂકે છે, જેમાં સોસાયટીએ પોતાની સામાન્ય સભાની કાર્યવાહી નોંધમાં જાણ કરેલ છે કે માર્ગના સ્તરને ધ્યાનમાં લઈ બંગલાના પરિસરમાં કોઈ ફેરફાર કરવો હોય, તો તે સભ્યોએ પોતાના ખર્ચે કરવો. પરંતુ સમગ્ર કાર્યવાહી નોંધના અવલોકનથી સ્પષ્ટ થાય છે કે માર્ગના લેવલિંગ મુદ્દે પ્રશ્ન તથા ચર્ચા થઈ હતી, છતાં અંતે એવું નોંધાયું છે કે સોસાયટીએ સોસાયટીના માર્ગ ઉપર પાણી ભરાઈ ન રહે તે માટે સોસાયટીનો માર્ગ ટી.પી. માર્ગના સમાનાંતર સ્તરે રહે એ હેતુથી ડામર માર્ગ ઉપર વધારાની સપાટી સાથે માર્ગ બાંધવા મંજૂરી આપી હતી. આવા ઠરાવના આધારે સોસાયટીએ પોતાના દિનાંક ૨૮/૫/૨૦૧૪ના પત્ર દ્વારા નિગમને આવા નિર્ણયની જાણ કરી હતી અને તેથી હવે નિગમે એવો દાવો કર્યો છે કે તે સોસાયટીના નિર્ણય મુજબ કાર્ય કરી રહ્યું છે અને અરજદારો તથા પ્રતિવાદી નિગમ વચ્ચે કોઈ વિવાદ કે કરાર નથી અને તેથી અરજદારોની આવી વ્યક્તિગત ફરિયાદનું ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ

૨૨૬ હેઠળ નિરાકરણ માગી શકાય નહિ, કારણ કે અરજદારો સોસાયટીના સભ્યો છે અને તેથી માત્ર સોસાયટી જ એવો મુદ્દો ઉઠાવી શકે, કારણ કે જ્યારે સોસાયટીએ માર્ગની સપાટીનું સ્તરીકરણ ટી.પી. માર્ગના પ્રમાણમાં હોવું જોઈએ એવો ઠરાવ કર્યો હોય ત્યારે અરજદારોને કોઈ વ્યક્તિગત અધિકાર રહેતા નથી. જો આપણે અગાઉના પરિચ્છેદમાં ઉલ્લેખિત ઠરાવનું અવલોકન કરીએ, તો સ્પષ્ટ થાય છે કે રાજ્ય સરકારે યોગ્ય પદ્ધતિ દ્વારા, જેમ કે ડામર પાથરણું, પથ્થર પાથરણું અથવા આર.સી.સી. માર્ગ સહિતનું રિસરફેસિંગ, તેમજ આવશ્યક મારગરેખા અને પાણીની પાઈપલાઈન સાથે સોસાયટીનો આંતરિક માર્ગ બાંધવા સંમતિ આપી છે, જો સહકારી સોસાયટી કુલ ખર્ચની ૨૦% રકમ ખર્ચવા સંમત થાય. તેથી, જ્યારે ૮૦% રકમ જાહેર ભંડોળમાંથી વપરાશ પામવાની હોય, ત્યારે આવી યોજનાના અમલીકરણની, તેની નોડલ એજન્સી અથવા સોસાયટી જેવી હિતભોગી સંસ્થા સહિત કોઈપણ દ્વારા અયોગ્ય અમલ થવા પામે તો, વડી અદાલત દ્વારા ચોક્કસપણે તપાસ થઈ શકે, ખાસ કરીને જ્યારે અરજદારો આવી યોજનાના અયોગ્ય અમલીકરણના કારણે મુશ્કેલી ભોગવી રહ્યા હોય. તેના કારણો સ્પષ્ટ છે, કારણ કે યોજના હેઠળ નોડલ એજન્સી ગુજરાત મ્યુનિસિપલ ફાઈનાન્સ બોર્ડ છે અને તે દ્વારા સ્થાનિક મહાનગરપાલિકા નિગમોને તેમના વહીવટી ખર્ચ માટે કુલ ખર્ચની ૫% રકમ મેળવવાનો હક છે અને તેથી હવે જ્યારે નિગમ કુલ ખર્ચની ૫% રકમ વસૂલવાનો છે, ત્યારે યોજના ની જોગવાઈઓ અનુસાર તેમજ કાર્યની આવશ્યકતા અને જરૂરીયાત મુજબ, જેમાં નિશ્ચિતપણે તકનિકી પાસાઓનો સમાવેશ થાય છે, કાર્ય કરવા અંગેની પોતાની જવાબદારીમાંથી તે બચી શકશે નહિ. તેથી, આવી યોજનાના અમલીકરણમાં કોઈ અનિયમિતતા ન રહે તે માટે નિષ્પક્ષ અને પારદર્શક રહેવાની પોતાની જવાબદારીમાંથી પણ તે બચી શકશે નહિ. વર્તમાન કેસમાં, જ્યારે અરજદારો માત્ર અનેક અનિયમિતતાઓ જ નહિ પરંતુ આવી અનિયમિતતાઓના કારણે થઈ શકનાર નુકસાન અને ઈજાઓ પણ દર્શાવવામાં સક્ષમ છે, ત્યારે આવા કાર્યને પડકારવા તથા તેના ચથાર્થ પરિપ્રેક્ષ્ય અને આવશ્યકતા મુજબ તે કાર્ય કરાવવા માટે યોગ્ય દિશાનિર્દેશો માગવા અરજદારો પાસે કારણ છે. યોજના પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ જેવી અમલકર્તા અને વ્યવસ્થાપક એજન્સી દ્વારા આંતરિક તકનિકી મંજૂરીની પણ જોગવાઈ કરે છે. યોજનાના પરિચ્છેદ ૬માં વિશિષ્ટ રીતે જણાવવામાં આવ્યું છે કે આવી તકનિકી મંજૂરી શહેરી વિકાસના મામલે માર્ગ અને મકાન વિભાગના ઈજનેર અથવા

પ્રાદેશિક કચેરી દ્વારા આપવાની રહેશે, જ્યારે મહાનગરપાલિકા નિગમના કેસમાં આંતરિક તકનિકી મંજૂરી આપવા માટે મહાનગરપાલિકાના ઇજનેરી વિભાગ દ્વારા તે આપવામાં આવવાની રહેશે. તેથી, આ અરજીઓમાં ઊભો થતો નિર્ણાયક પ્રશ્ન એવો રહેશે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ નિગમની આંતરિક તકનિકી ટીમે કદી સ્થળનું નિરીક્ષણ કર્યું હતું અને તકનિકી મંજૂરી આપી હતી કે નહીં અને જો હા, તો નિગમે આમંત્રણ આપેલ સોસાયટીના સભ્યોના અભિપ્રાયના આધારે એવી તકનિકી મંજૂરીથી વિમુખ થવાનું કોઈ કારણ નથી. જ્યારે, જો કોઈ તકનિકી મંજૂરી આપવામાં આવી ન હોય અને તે કારણે નિગમ સોસાયટીની સલાહ પર આધાર રાખતું હોય, તો પણ તકનિકી મંજૂરીની પુષ્ટિ ન કરવા તથા જાહેર નાણાંમાંથી ૮૦% રકમ વાપરી કાર્ય કરાવવા બદલ નિગમને જવાબદાર ઠેરવવું જોઈએ અને આવી પરિસ્થિતિમાં, અરજદારો કેટલીક અનિયમિતતાઓ તેમજ સોસાયટીના અનેક સભ્યોને થનાર નુકસાન અને ઈજાઓ પ્રગટ કરવામાં સક્ષમ હોય ત્યારે, સોસાયટીએ કોઈ વિશિષ્ટ રીતથી આગળ વધવાનો નિર્ણય કર્યો હોય તેનાથી પરે રહી, આ અદાલતને બધું નિયમસર છે કે નહિ તેની તપાસ કરવાનો તથા યોગ્ય રિટ જારી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર નિશ્ચિતપણે છે.

૨૨ યોજનાના ઠરાવમાં પણ, ઠરાવના પેરા ૮માં, કરવામાં આવેલા કાર્યના તૃતીય પક્ષ દ્વારા નિરીક્ષણની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે, જેમાં પેનલમાં સમાવાયેલ એજન્સીઓને કરવામાં આવેલા કાર્યનું નિરીક્ષણ કરવા તથા તે યોગ્ય રીતે કરવામાં આવ્યું છે કે નહીં તેની તપાસ કરવા માટે તૃતીય પક્ષ નિરીક્ષક તરીકે પસંદ કરી શકાય છે. આવા નિરીક્ષણ માટે, આવી એજન્સીને અનુદાનના ૧% જેટલી રકમ ખર્ચવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે. પેરા ૮ના ઉપપેરા [સી] માં આવર્તક નિરીક્ષણ માટે જોગવાઈ છે, જેના માટેનું નમૂનું પણ ગુજરાત શહેરી વિકાસ વિભાગ દ્વારા નક્કી કરવાનું છે. તેથી, જો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ સોસાયટી ખાતે કરવામાં આવેલા કાર્યનું આવર્તક નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું ન હોય, તો તે પણ અનિયમિતતા છે અને તેમાં હસ્તક્ષેપ કરવા તથા બધું નિયમો અને યોજના અનુસાર કરવામાં આવે અને વ્યાપક જનતાને નુકસાન ટાળવામાં આવે તથા સોસાયટીમાં પાણીનો ભરાવો ન થાય, જે સમગ્ર કાર્યનો મૂળભૂત હેતુ છે, તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે યોગ્ય આદેશ આપવા આ અદાલતનો અધિકારક્ષેત્ર આકર્ષાય છે.

૨૩ અરજદારોએ પણ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સોસાયટી દ્વારા દાખલ કરાયેલા જવાબી સોગંદનામાના પ્રતિસાદરૂપે તા. ૭/૭/૨૦૧૫ના રોજ પ્રત્યુત્તર સોગંદનામું દાખલ કર્યું છે, જેમાં નીચે મુજબ દલીલ કરવામાં આવી છે કે – પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨એ પ્રશ્નમાં આવેલી આર.સી.સી. રોડના બાંધકામ માટેના નિયમો અને વિનિયમોના ભંગ કરવા બાબતે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સાથે સાંઠગાંઠ કરી છે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨એ તે હેતુસર બહાર પાડેલા ટેન્ડર દસ્તાવેજો તેની કબજામાં નથી. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨એ જાણપૂર્વક આ અરજીઓમાં ટેન્ડર દસ્તાવેજો રજૂ ન કરવાનું પસંદ કર્યું છે, જ્યારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ પાસે પણ તેની કબજેદારી છે. તેમણે આવા દસ્તાવેજો દબાવી રાખવાનું પણ પસંદ કર્યું છે. એવું જણાય છે કે તેનું એકમાત્ર કારણ ખોટકામનો ખર્ચ બચાવવાનો હોઈ શકે અને જ્યારે કોન્ટ્રાક્ટર અર્થાત્ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૪ને રાજકીય જોડાણ હોય, ત્યારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ અને ૩ તેને ઉપકાર કરવા પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે. જ્યારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩એ સ્વીકાર્યું છે કે સોસાયટીના બધા ચાર વિભાગો/ભાગોનું સંચાલન એક સામાન્ય સંસ્થા દ્વારા થાય છે, ત્યારે માત્ર જુદા કોન્ટ્રાક્ટરના કારણસર વિભાગ ક્રમાંક ૧ માટે અલગ નિર્ણય થઈ શકતો નથી, વિશેષ કરીને ત્યારે જ્યારે અન્ય કોન્ટ્રાક્ટરોએ આર.સી.સી. રોડ બાંધતા પહેલાં અસ્તિત્વમાં રહેલા ડામરના રોડનું ખોટકામ કર્યું છે. સોસાયટીના બાકીના ત્રણ વિભાગોમાં અન્ય ત્રણ કોન્ટ્રાક્ટરોએ રોડ કેવી રીતે બાંધ્યો છે તે આંકડાપૂર્વક નોંધ પર મૂકવું નિશ્ચિતપણે આવશ્યક છે, કારણ કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩એ એવો મહત્વપૂર્ણ તથ્ય જાણપૂર્વક પ્રકાશિત કર્યો નથી, જોકે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ એવો તથ્ય નકારી રહ્યો છે. છતાં, હવે તથ્યરૂપે સ્પષ્ટ છે કે અન્ય ત્રણ વિભાગોમાં આર.સી.સી. રોડ બાંધતા પહેલાં ડામરના રોડનું ખોટકામ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેથી રોડનું સ્તર વધ્યું નથી. કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં, સ્થળ પર સ્પષ્ટ છે કે વિભાગ ક્રમાંક ૧નો રોડ જૂના ડામરના રોડ કરતાં ૧ ફૂટ ઊંચો છે; જ્યારે વિભાગ ક્રમાંક ૨, ૩ અને ૪માં બનાવવામાં આવેલ આર.સી.સી. રોડ જૂના ડામરના રોડના સ્તર સાથે મેળ ખાય છે. અરજદાર નિશ્ચિત બેઠકમાં હાજર નહોતો અને તેથી સામાન્ય સભાની બેઠકની કાર્યવાહી તરીકે જે કંઈ કરવામાં આવ્યું છે તેનું કોઈ અર્થ બંધાતો નથી, જો વાસ્તવમાં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ યોજના અને વિનિયમોના ભંગમાં રોડ બાંધી રહ્યો હોય; અને તેથી અરજદારને આવા ગેરકાયદેસર અને બિનકાનૂની કૃત્યને પડકારવાથી અવરોધિત કરી શકાય નહીં. સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લીકેશન ક્રમાંક ૮૭૭૯/૨૦૧૫ના અરજદારે સોસાયટીની અંદર બનેલી મિનિટ બાબતોની

તમામ વિગતોની પુષ્ટિ કરી છે. તેમ છતાં, હું માત્ર તે જ સંબંધિત માહિતી નોંધવા મર્યાદિત રહું છું જે વર્તમાન અરજીઓના નિર્ણય માટે જરૂરી અને આવશ્યક છે. જોકે, મૂળ પ્રશ્ન એ જોવાનો છે કે સોસાયટીમાં પાણી ભરાવું ન જોઈએ અને તે માટે જ જાહેર નાણાંમાંથી જાહેર યોજનાના હેઠળ જૂના રોડના સ્થાને આર.સી.સી. રોડ બનાવવાનો છે. તેથી, જ્યારે કંઈક જાહેર નાણાંમાંથી કરવાનું હોય, ત્યારે તે જનહિત માટે હોવું જોઈએ અને માત્ર દેખાવ પૂરતી કવાયત કે પ્રવૃત્તિ બનીને આખા નાણાંનો ખર્ચ કેટલાકના લાભ માટે કરી શકાય નહીં. નેહરુનગર કોસ રોડ અને શિવરંજની નજીકના આવા વિસ્તારમાં આવેલી અન્ય જુદી સોસાયટીઓએ આર.સી.સી. રોડ બાંધતા પહેલાં ડામરના રોડનું ખોદકામ કર્યું છે. તે વિસ્તારના સ્તરના કારણે વરસાદી પાણી તેમની આંતરિક સડકોમાં એકત્ર થવાનો જોખમ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સોસાયટી કરતાં વધુ હોવા છતાં, તે સહકારી સોસાયટીઓએ ડામરના રોડનું ખોદકામ કરવાનું અનિવાર્ય કરતા સ્થાનિક સત્તાધિકારીના વિનયમોનું યોગ્ય રીતે પાલન કર્યું છે. ચોક્કસ આક્ષેપ એવો છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩એ ક્યારેય પણ બંગલાઓની બહાર આર.સી.સી. રોડનું સ્તર ચિહ્નિત કર્યું નહોતું અને અચાનક તેમણે એવો આર.સી.સી. રોડ બાંધી દીધો, જે અસ્તિત્વમાં રહેલા રોડના સ્તર અને અરજદારોના ડ્રાઈવ વે કરતાં ૧ ફૂટ ઊંચો છે. વિશેષ આક્ષેપ એવો કરવામાં આવ્યો છે કે જો પૂર્વમાં ચિહ્નાંકન કરવામાં આવ્યું હોત, તો રોડના બાંધકામ પહેલાં તેણીએ ખામીઓ દર્શાવી હોત, જ્યારે બાકી વિભાગોમાં ચિહ્નાંકન કરવામાં આવ્યું હતું. તા. ૨૪/૬/૨૦૧૫ના રોજ ભારે વરસાદ પડ્યો ત્યારે તમામ બંગલાઓમાં પાણી એકત્ર થયું અને મોટાભાગના સભ્યોને ભારે મુશ્કેલી સહન કરવી પડી. જોકે, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩એ સોગંદપૂર્વક રજૂ કર્યું હતું કે કોઈપણ સભ્યને કોઈ મુશ્કેલી પડવાની નથી. અરજદારોના ડ્રાઈવ વેમાં ૬ ઇંચ સુધી પાણી ભરાયું હતું અને તેથી તેઓ બંગલાઓમાંથી બહાર કે રોડ પરથી બંગલાઓની અંદર પણ જઈ શકતા નહોતા. સોસાયટીના સચિવના કહ્યા મુજબ બંગલો ક્રમાંક ૨૮૮ને આપવામાં આવેલી પ્રાથમિકતા અંગે ફોટોગ્રાફો સાથે ચોક્કસ આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે. સોસાયટીના સભ્યોનો એવો ઠરાવ પણ હતો કે આર.સી.સી. રોડ બાંધતા પહેલાં જૂના ડામરના રોડનું ખોદકામ કરવું જરૂરી છે. તેથી, આ ઠરાવ પછી પણ નિગમે વારંવાર ડામરના રોડ ઉપર આર.સી.સી. રોડ બાંધવા માટે ના-આપત્તિ માંગેલી અને સોસાયટીના ઠરાવનો ગેરઅર્થ કાઢી કોન્ટ્રાક્ટરને ડામરના રોડ ઉપર આર.સી.સી. રોડ બાંધવાની મંજૂરી આપી, જેના

પરિણામે રોડનું સ્તર ૧ ફૂટ જેટલું વધી ગયું. અરજદારોએ ક્યારેય પણ કોઈ પ્રતિવાદીને લખિત સંમતિ આપી નથી કે તેઓને ખોટકામ વિના જૂના ડામરના રોડ ઉપર આર.સી.સી. રોડ બાંધવાની મંજૂરી આપવામાં આવે. ચોક્કસ પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો છે કે જો સોસાયટીના સભ્યો કોઈ નિશ્ચિત કાર્ય કરવા સંમત થયા હોય, તો પણ નિગમે આવી અનિયમિત ક્રિયા કરવાની મંજૂરી આપી અને હાલના કેસમાં નિગમે આવી અનિયમિત ક્રિયા ચાલુ રાખવા માટે પત્રવ્યવહાર આમંત્રિત કર્યો છે. સોસાયટીના સભ્યો અને તેની વહીવટી સમિતિ વચ્ચેની આંતરિક પ્રવૃત્તિઓને સંદર્ભે અનેક અન્ય આક્ષેપો અને તથ્યો પણ પ્રકાશમાં મૂકવામાં આવ્યા છે. જોકે, સોસાયટીએ આવા બધા દસ્તાવેજોનો સંદર્ભ આપી રજૂ કર્યું છે કે આ સભ્યો અને સોસાયટી વચ્ચેનો વિવાદ છે, તથાપિ ઉપરોક્ત કારણો અને ચર્ચાને ધ્યાનમાં લેતા, મને આવા બધા આક્ષેપો અને તથ્યોનું પુનરુત્પાદન કરવું જરૂરી લાગતું નથી, ખાસ કરીને ત્યારે જ્યારે હું એ મતનો છું કે આ વિવાદ સહકારી સોસાયટીઓ અધિનિયમ હેઠળ માત્ર સોસાયટી અને તેના સભ્યો વચ્ચે મર્યાદિત નથી, પરંતુ તે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ દ્વારા તકનીકી મંજૂરી આપ્યા વિના યોજનાના અસફળ અને અનિયમિત અમલીકરણ તથા સ્થાનિક સત્તાધિકારી દ્વારા સોસાયટી પાસેથી વારંવાર નિશ્ચિત સંમતિ મંગાવીને સોસાયટીના બિન-તકનીકી સભ્યોની સલાહ પર કાર્ય કરવા સંબંધિત છે.

૨૪ અરજદારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ દ્વારા દાખલ કરાયેલા જવાબી સોગંદનામાના પ્રતિસાદરૂપે વધુ પ્રતિઉત્તર સોગંદનામું પણ દાખલ કર્યું છે અને તા. ૯/૮/૨૦૧૪નું સમાજના અનેક સભ્યો દ્વારા હસ્તાક્ષરિત પત્ર, જેમાં તેમની મુશ્કેલીઓ તથા કામ માર્ગદર્શિકાઓ અનુસાર જ હાથ ધરવામાં આવવું જોઈએ તે અંગે જણાવવામાં આવ્યું છે, તે જોડીને પ્રતિવાદી પક્ષના દલીલોને નકારી કાઢ્યા છે।

૨૫ એવું જણાય છે કે તમામ પ્રતિવાદીઓએ મુદ્દાને સૌહાર્દપૂર્ણ રીતે ઉકેલવા બદલે તેને વ્યક્તિગત રીતે લીધો છે અને તેથી થોડાં વધુ સોગંદનામાં દાખલ કરવામાં આવ્યા છે જેથી તે સાબિત કરી શકાય કે આ મંડળી અને તેના સભ્યો વચ્ચેનો વિવાદ છે અને તે સભ્યો તથા મંડળી વચ્ચેના વિવાદવિવેચન દ્વારા ઉકેલી શકાય છે અને કામ અડધું પૂર્ણ થયું છે અને તેથી અરજદારો દ્વારા જે રીતે

પ્રાર્થના કરવામાં આવી છે તે મુજબ તેને બંધ અથવા પ્રતિબંધિત કરી શકાય તેમ નથી. છતાં, આવા પ્રતિજ્ઞાપત્રોમાં હવે વ્યવહારિક રીતે આવશ્યક માહિતી અભિલેખ પર આવી ગઈ છે, જે અગાઉના પરિચ્છેદોમાં પણ અન્યથા ખુલાસો કરવામાં આવી છે કે હકીકતમાં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ અને ૩ એ આસ્ફાલ્ટના માર્ગને ખોદ્યા વગર તેના ઉપર જ આર.સી.સી. માર્ગનું નિર્માણ કરીને ગંભીર ભૂલ કરી છે, જેના પરિણામે મંડળીના માર્ગનું સ્તર લગભગ તમામ બંગલાઓના પરિસરના જમીનસ્તર કરતાં ૧ ફૂટ જેટલું ઊંચું થઈ ગયું છે અને પાણીના નિકાલ માટે કોઈ જોગવાઈ નથી, જે ન હોત તો આવા બંગલાઓમાં પાણી એકત્રિત થઈ જાય.

૨૬ પ્રતિવાદી નં. ૩ સોસાયટીના હોદ્દેદારો હવે તા. ૨૪/૭/૨૦૧૫ના રોજ સર-રિજોઈન્ડર તરીકે વધારાનું સોગંદનામું રજૂ કરીને સમક્ષ આવ્યા છે, જેમાં સ્પષ્ટપણે પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો છે કે મુખ્ય વિવાદનો મુદ્દો માર્ગના સ્તરની જાળવણી સંબંધિત છે અને હાલના માર્ગનું ખોદકામ સંબંધિત નથી, કે આ નિર્ણય સોસાયટીના સભ્યો દ્વારા લેવાયો હતો, અને હકીકતમાં અરજદારો દ્વારા લખાયેલા વિવિધ પત્રો એવા છે કે જે તેની પુષ્ટિ કરે છે કે સોસાયટીનો આંતરિક માર્ગ બાહ્ય ટી.પી. માર્ગ કરતાં ઊંચાઈમાં નીચો ન થવો જોઈએ.

૨૭ તેમ છતાં, પ્રતિવાદી નં. ૩ એ આ બાબતનો બોધ કર્યો નથી કે મુખ્ય પ્રશ્ન વ્યવહારિક રીતે ન તો માર્ગના સ્તરનો છે અને ન તો હાલના માર્ગના ખોદકામનો, પરંતુ મુખ્યત્વે માર્ગના પુનર્નિર્માણનો છે, જેથી સ્થળ પર પ્રવર્તમાન ભૂગોળીય પરિસ્થિતિને કારણે સોસાયટીમાં પાણીનો જમાવ ન થાય તે સુનિશ્ચિત થઈ શકે. તેથી, આવા પ્રત્યુત્તરના પરિચ્છેદ ૫ માં એ સમજાવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો હતો કે વરસાદી પાણીથી સોસાયટીમાં પૂરની સ્થિતિ ટાળવા માટે આંતરિક માર્ગનું સ્તર ટી.પી. માર્ગના સ્તર સાથે સમાન કરવા હાલના માર્ગનું ખોદકામ કરવું નિષ્ફળ કસરત સાબિત થશે, છતાં હકીકત એ જ રહે છે કે સોસાયટીની સામૂહિક સંસ્થા તથા પ્રતિવાદી નં. ૨ – સ્થાનિક સત્તાધિકારી, જેને તકનીકી નિષ્ણાતોનો સહારો છે, તેઓ એ સમજવામાં નિષ્ફળ ગયા છે કે જો તમામ બંગલાઓના પરિસરના ભૂસ્તરનું સ્તર સોસાયટીના માર્ગના સ્તર કરતાં નીચું હોય, તેમજ ટી.પી. માર્ગના સ્તર કરતાં પણ નીચું હોય, તો વરસાદી પાણી નિશ્ચિતપણે તમામ બંગલાઓના

પરિસરમાં જમા થશે અને તેથી જો સોસાયટીના આંતરિક માર્ગનું સ્તર ટી.પી. માર્ગના સ્તર સાથે મેળ ખાતું થાય તે માટે વધારવામાં આવે, તો તેના વિપરીત હવે જે બંગલાઓના પરિસરનું સ્તર ટી.પી. માર્ગ તેમજ સોસાયટીના આંતરિક માર્ગના સ્તર કરતાં અંદાજે ૧ ફૂટ જેટલું નીચું બની ગયું છે, તેમાં વરસાદી પાણી વધુ ઝડપથી જમા થશે. મૂળભૂત અને કેન્દ્રીય પ્રશ્ન એવો છે કે આવશ્યક સુવિધા અને જોગવાઈઓ સાથે એવો માર્ગ બાંધવામાં આવે કે સ્થાનિક સત્તાધિકારીએ બાંધેલા ઊંચા સ્તરના ટી.પી. માર્ગને કારણે ભારે વરસાદની સ્થિતિમાં વરસાદી પાણીનો જમાવ ન થાય. વાસ્તવમાં એવો પ્રશ્ન સ્થાનિક સત્તાધિકારીએ પોતે જ ઊભો કર્યો છે, કારણ કે ખોદકામનો ખર્ચ ટાળવા માટે તેમણે હાલના માર્ગોની ઉપર ટી.પી. માર્ગનું પુનઃસપાટીકરણ કર્યું, પરંતુ આવું કરતાં તેઓ એ સમજવામાં નિષ્ફળ ગયા, અથવા જો સમજ્યા હોય તો પણ અવગણના કરી, કે ટી.પી. માર્ગના સ્તરમાં વધારો થવાથી ટી.પી. માર્ગ પર પાણી ન જમવાનું તાત્કાલિક લાભ મળી શકે, પરંતુ અંતે તે આસપાસની રહેણાંક અથવા વાણિજ્યિક મિલ્કતો માટે આપત્તિરૂપ પરિણામ લાવશે, જ્યાં અસ્તિત્વમાં રહેલા બાંધકામને કારણે પાણી જમીનમાં શોષાઈ જવા માટે ઓછી જગ્યા ઉપલબ્ધ છે, અને તેથી વ્યવહારિક રીતે ટી.પી. માર્ગ અથવા સોસાયટીના આંતરિક માર્ગોના પુનઃસપાટીકરણની યોજનામાં આવા તમામ પ્રશ્નોની કાળજી લઈને દરેક બાબત એવી રીતે રચવી સ્થાનિક સત્તાધિકારીની ફરજ છે કે કોઈ પણ વિસ્તારમાં પાણીનો જમાવ ન થાય. તેથી, જો પ્રતિવાદી નં. ૧ અને ૨ જાહેર નાણાંમાંથી ખર્ચ કરીને આવી બાબતનું નિરાકરણ લાવવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યા હોય, તો સોસાયટીના સભ્યોના સામૂહિક નિર્ણયથી નિરપેક્ષ રીતે, વ્યવહારિક રીતે સ્થાનિક સત્તાધિકારીએ તકનીકી પ્રશ્નોની કાળજી લેવી જ પડે અને તે હદ સુધી પ્રતિવાદી નં. ૧ અને ૨ આવશ્યક મુજબ કાર્ય કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે.

૨૮ પ્રતિસાદી ક્રમાંક ૩ એ આવા સોગંદનામામાં અરજદારના થોડાક પત્રોનો ઉલ્લેખ કર્યો હોવા છતાં અને પ્રથમ જવાબી સોગંદનામા સાથે કેટલાક પત્રો રજૂ કરવામાં આવ્યા હોવા છતાં, પ્રતિસાદી ક્રમાંક ૩ તેમની રજૂઆતોના સમર્થનમાં સંબંધિત દસ્તાવેજો રજૂ કરવામાં નિષ્ફળ ગયો છે. આવા સોગંદનામામાં કરાયેલ આ નિવેદન અંગે કે અરજદારે અરજિ દાખલ થાય ત્યાં સુધી એવો અભિપ્રાય રાખ્યો હતો કે માર્ગનું સ્તર એવી રીતે જાળવવામાં આવે કે વરસાદી પાણી ટી.પી. માર્ગ પર

નીકળી જાય, હાલમાં અરજદારે તા. ૧/૮/૨૦૧૫ ના રોજ પ્રત્યુત્તર સોગંદનામું દાખલ કરીને સ્પષ્ટપણે દલીલ કરી છે કે તેણીએ ક્યારેય સોસાયટીને આવો કોઈ સંદેશો પાઠવ્યો નથી. આવું કથન પણ શપથપૂર્વક કરવામાં આવ્યું છે અને તેથી, જો પ્રતિસાદી ક્રમાંક ૩ એ આવા કોઈ સંદેશાવ્યવહારની નકલ રજૂ કરી નથી, તો એવું માનવાનો કારણ થાય છે કે અરજદાર સત્ય કહી રહી છે; જ્યારે પ્રતિસાદી ક્રમાંક ૩ આવી રજૂઆતો દ્વારા અદાલતને ગેરમાર્ગે દોરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યો છે. અરજદારે સ્પષ્ટપણે સમજાવ્યું છે કે તેણીએ સોસાયટીને શું જાણ કરી હતી અને તે વાસ્તવમાં સોસાયટીના અન્ય ભાગો માટે હતું, તેણી જ્યાં રહે છે તે ભાગ માટે નહોતું, અને માર્ગનું સ્તર વધારવામાં આવે તો તેણીને પડતી મુશ્કેલીઓ સહિત સોસાયટી સાથે થયેલી અન્ય તમામ સંબંધિત ચર્ચાઓ અને સંદેશાવ્યવહાર પણ તેણીએ સમજાવ્યા છે. આવી તમામ રજૂઆતોમાં તત્ત્વ છે. પક્ષકારો વચ્ચે થયેલી પરસ્પર ચર્ચાના સંદર્ભમાં અન્ય અનેક હકીકતો વિગતો પણ છે, જે હાલમાં ઘણું મહત્ત્વ ધરાવતી નથી.

૨૯ રેકૉર્ડ પરના આવા કથનો અને દાવાપેશીઓના આધારે તથા પરસ્પર વિરોધી રજૂઆતોને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલતે પક્ષકારોને પરસ્પર સૌહાર્દપૂર્ણ રીતે વિવાદનું સમાધાન કરવા સલાહ આપી છે, જેથી બાકી રહેલ કામ પૂર્ણ કરતી વખતે કોઈ યોગ્ય જોગવાઈ કરવામાં આવે; પરંતુ આ સ્પષ્ટ દૃષ્ટિકોણ સાથે કે કોઈપણ રીતે પાણીનો જમાવ ન થવો જોઈએ અથવા ભારે વરસાદ કે અન્યથા બેકાબૂ સ્થિતિ ઊભી ન થાય તે જોવું જોઈએ; અને ઓછામાં ઓછું તો એવી યોગ્ય વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ કે ભારે વરસાદના પ્રસંગે તથા વરસાદ પડ્યા પછી તરત પાણી ભરાઈ જાય તેવા પ્રસંગે પણ તે શક્ય તેટલી વહેલી તકે નીકળી જાય અને મહામારીજન્ય રોગો ફેલાવાની પરિસ્થિતિ ટાળવા માટે તે સોસાયટીના બંગલાઓના કમ્પાઉન્ડમાં કે સોસાયટીની અંદર લાંબા સમય સુધી ન રહે, કારણ કે અંતે સમગ્ર કાર્યવાહી સંદર્ભે કાળજી લેવાની જે એકમાત્ર બાબત છે તે આ જ છે. આવા પ્રયત્નના પ્રતિસાદરૂપે, ત્યાં પ્રવર્તમાન વાસ્તવિક સ્થિતિનું અવલોકન કરવા માટે અદાલતે પણ તમામ સંબંધિત વ્યક્તિઓની વિનંતી સ્વીકારી હતી.

૩૦ આવા અભ્યાસની અનુસૂતિમાં, અરજદારે ૧૭/૨/૨૦૧૬ના રોજ કેટલાક તથ્યો જાહેર કરતાં અને નિશ્ચિત અભિપ્રાય જોડતાં સોગંદનામું રજૂ કર્યું છે.

૩૧ ઉપરોક્ત દલીલોની પૃષ્ઠભૂમિમાં, અરજદારો તરફથી શીખેલ વકીલે રજૂઆત કરી છે કે સંદર્ભિત ઠરાવના અનુસંધાને રાજ્ય, સ્થાનિક સત્તાધિકારી અને સોસાયટી દ્વારા સંયુક્ત કાર્યવાહી કરવામાં આવી છે અને તેથી, જ્યારે અરજદારો આવી યોજનાના મુજબ તથા આવી યોજના હેઠળ જારી કરાયેલા કાર્યઆદેશના અનુસંધાને શુદ્ધપણે કામ હાથ ધરવા ઇચ્છે છે અને તેથી જ્યારે સોસાયટીની સામાન્ય સભાના ઠરાવો પડકાર હેઠળ નથી, ત્યારે આવી રિટ અરજી પર વિચારણા કરવાની અધિકારક્ષેત્ર આ અદાલતને છે. વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે પ્રારંભે સોસાયટી દ્વારા થયેલો ઠરાવ હકીકતમાં જૂના ડામરના રસ્તાનું ખોદકામ કરવાની પુષ્ટિ કરતો હતો અને તેથી, જ્યારે તેને કોઈ તકનીકી સલાહ અથવા તકનીકી અહેવાલનું સમર્થન નથી, ત્યારે સોસાયટીના સભ્યો દ્વારા ઠરાવમાં કરવામાં આવેલ ફેરફાર અનધિકૃત અને અયોગ્ય છે; તેમજ જ્યારે અરજદાર અદાલતના દસ્તાવેજ દાખલામાં તકનીકી નિષ્ણાતનો એવો અભિપ્રાય રજૂ કરી શક્યો છે કે હાલના ડામરના રસ્તા ઉપર આર.સી.સી. રસ્તાનું નિર્માણ કરીને અને તેના પરિણામે રસ્તાની સપાટી લગભગ ૧ ફૂટ જેટલી ઊંચી કરવાથી ભારે વરસાદની પરિસ્થિતિમાં સોસાયટીના સભ્યોને અસુવિધા ઊભી થશે. વધુમાં એવું પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે સ્પષ્ટ સંદર્ભ આપવામાં આવ્યા છતાં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ થી ૩ સંબંધિત દસ્તાવેજો અદાલતના દસ્તાવેજ દાખલામાં રજૂ કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે અને તેથી એવું માનવા યોગ્ય કારણ છે કે તે દસ્તાવેજો અરજદારોના પક્ષમાં છે. તેના વધારામાં, વ્યવહારિક રીતે અરજદારોએ પોતાની રજૂઆતો અને અદાલતના દસ્તાવેજ દાખલામાં રહેલા દસ્તાવેજો પર આધાર મૂક્યો છે, જેઓની ઉપર અહીં પહેલાં ચર્ચા કરવામાં આવી છે.

૩૨ અરજદારો દ્વારા એ.આઈ.આર. ૨૦૦૫ એસ.સી. ૩૨૦૨ માં અહેવાલિત બિન્ની લિ. વિ. વી. સદાશિવનના કેસમાં આપેલા નિર્ણય પર પણ આધાર મૂકવામાં આવ્યો છે, ખાસ કરીને ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૯ થી ૧૧, ૨૮ થી ૩૦ અને ૩૨ પર. ઉક્ત ચુકાદાનું પરિમાણ ધ્યાનમાં લેતાં, હું તે ચુકાદાના સંબંધિત પરિચ્છેદો અહીં પુનઃઉત્પન્ન કરવા ઇચ્છતો નથી, પરંતુ તે ચુકાદાનો સાર અને તાત્પર્ય એ છે કે મેન્ડેમસનો રિટ અથવા બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળનો ઉપાય મુખ્યત્વે જાહેર કાયદા હેઠળનો ઉપાય છે, જેનો ઉપયોગ સત્તાનો ગેરરીતિપૂર્ણ ઉપયોગ થયો હોય અથવા ફરજો બજાવવામાં ઇનકાર કરવામાં આવ્યો હોય ત્યારે ન્યાય કરવા

માટે થઈ શકે છે. એવો રિટ વહીવટી કાર્યવાહીઓ ઉપર ન્યાયિક નિયંત્રણ તરીકે કાર્ય કરવા માટે અતિ ઉપયુક્ત છે અને બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ માં વપરાયેલા શબ્દોના ખાસ કરીને દષ્ટિએ, કોઈ ખાનગી સંસ્થા અથવા વ્યક્તિ વિરુદ્ધ પણ જારી થઈ શકે છે. તેમ છતાં, મેન્ડેમસનો વ્યાપ જાહેર ફરજના અમલીકરણ સુધી મર્યાદિત છે. મેન્ડેમસનો વ્યાપ, જે ફરજનું અમલીકરણ કરાવવાનું છે તેની પ્રકૃતિ દ્વારા નિર્ધારિત થાય છે, ન કે જે સત્તાધિકારી વિરુદ્ધ તે માગવામાં આવે છે તેની ઓળખ દ્વારા. જો ખાનગી સંસ્થા જાહેર કાર્યનું નિર્વહન કરતી હોય અને કોઈ હક્કનો ઇનકાર આવી સંસ્થા પર લાદવામાં આવેલી જાહેર ફરજ સાથે સંકળાયેલો હોય, તો જાહેર કાયદા હેઠળનો ઉપાય અમલમાં મૂકી શકાય. જાહેર સંસ્થા પર નાંખવામાં આવેલી ફરજ કાયદાકીય હોઈ શકે અથવા અન્ય પ્રકારની હોઈ શકે અને આવી સત્તાનો સ્ત્રોત ગોણ છે, પરંતુ તેમ છતાં, આવી કાર્યવાહીમાં જાહેર કાયદાનો તત્વ અવશ્ય હોવો જોઈએ.

૩૩ તેના વિરુદ્ધમાં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ પાસે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ અને ૩ની દલીલો અપનાવવાનો સિવાય વધુ કશું કહેવાનું નથી. જ્યારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ તરફથી વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી એસ.એન. શેલાતે નીચે મુજબ રજૂઆત કરી છે :

૩૩.૧ સોસાયટીના વ્યક્તિગત સભ્યો અને કોર્પોરેશન વચ્ચે કોઈ વિવાદિત અધિકારસંબંધ અથવા કરારસંબંધિત પ્રાઈવિટી નથી અને તેમની વચ્ચે કોઈ સંબંધસૂત્ર પણ નથી અને તેથી રિટ ચલાવી શકાય તેવી નથી અથવા અરજદારો પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ કોર્પોરેશન સામે કોઈપણ રાહત મેળવવા હકદાર નથી. તેઓ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ દ્વારા તેના તા. ૨૬/૬/૨૦૧૫ના વધુ સોગંદનામા સાથે રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજો [રિકૉર્ડના પાનાં ૨૫૬- ૨૭૮] પર આધાર રાખે છે. આવા તમામ દસ્તાવેજોનો ઉપરોક્ત ભાગમાં પહેલેથી જ ઉલ્લેખ અને ચર્ચા કરવામાં આવી છે અને તમામ દસ્તાવેજોના સંદર્ભમાં, આ અદાલતે સંબંધિત પરિચ્છેદોમાં સ્પષ્ટપણે ચર્ચા કરી, અવલોકન કર્યું અને નિશ્ચિત કર્યું છે કે, તેના વિરુદ્ધ, આવા દસ્તાવેજો એ વાતની પુષ્ટિ કરે છે કે કામકાજનો કરાર આપતી વખતે રસ્તો ખોદવાનો મુદ્દો સમાવેશમાં હતો, છતાં પણ ત્યારબાદ કોર્પોરેશને વારંવાર સોસાયટીને એવો ઠરાવ કરવા આમંત્રિત કરી કે કોઈ ખોદકામ જરૂરી નથી અને પોતાના ટેકનિકલ નિષ્ણાતો પર આધાર રાખવા બદલે તથા રહેણાંક વિસ્તારમાં

પાણી ભરાઈ ન રહે તે માટેનો ઉકેલ શોધવા બદલે, સ્થાનિક સત્તાધિકારીએ અવ્યવસ્થા ઊભી કરી છે, વિશેષ કરીને ત્યારે જ્યારે સોસાયટીના અન્ય ભાગોમાં, જ્યાં અન્ય કોન્ટ્રાક્ટરોને કરાર સોંપવામાં આવ્યો હતો, ત્યાં ટી.પી. રસ્તાના સ્તરને અવગણીને હાલનો ડામરનો રસ્તો પહેલેથી જ ખોદી કાઢવામાં આવ્યો હતો જેથી સોસાયટીના આવા વિવિધ ભાગોમાં આવેલ જુદા જુદા બંગલાઓના કમ્પાઉન્ડના જમીનસ્તર કરતાં આંતરિક રસ્તાનો સ્તર વધે નહીં તે સુનિશ્ચિત કરી શકાય. તેથી અરજદારોના હિતમાં કોઈ રાહત આપવાનો ઇનકાર કરવા અથવા કોઈ સત્તાનો ઉપયોગ ન કરવા માટે પ્રતિવાદી દ્વારા રજૂ કરાયેલ એવા દસ્તાવેજ પુરાવામાં કોઈ સાર નથી.

૩૩.૨ જ્યાં સુધી રિટ અરજીની જાળવણીયોગ્યતા અને અરજદારોની લોકસ સ્ટેન્ડીનો પ્રશ્ન સંબંધિત છે, ત્યાં સુધી એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે અરજદારોને સ્થાનિક સત્તાધિકારી વિરુદ્ધ અમલમાં મૂકી શકાય એવો કોઈ કાનૂની હક નથી, જે સંસ્થાની સાથે સંકળાયેલ છે અને વિવાદ અરજદારો, જે સંસ્થાના સભ્યો છે, તથા સંસ્થા વચ્ચેનો છે અને તેથી તે સંસ્થાના વ્યવસ્થાપન વિરુદ્ધ ગુજરાત સહકારી સંસ્થાઓ અધિનિયમની કલમ ૯૬ હેઠળ આવનારો વિષય બનશે અને તેથી, જ્યારે સંસ્થાએ કોઈ ફરિયાદ ઉઠાવી નથી, ત્યારે સભ્યોને કોર્પોરેશન સામે વિવાદ ઉઠાવવાનો કોઈ હક નથી અને સભ્યો સંસ્થાના ઠરાવથી બંધાયેલા છે અને આવી રિટ અરજીઓમાં કોઈ વ્યક્તિગત હકોનો અમલ થઈ શકતો નથી; તો તેનો જવાબ, પ્રતિવાદી નં. ૨ દ્વારા ઉલ્લેખિત અનેક નિર્ણયો હોવા છતાં, નિશ્ચિતપણે અરજદારો દ્વારા બિન્ની લિ. [ઉપરોક્ત]ના મામલામાં ઉલ્લેખિત નિર્ણયમાં મળી આવે છે, કારણ કે આ સ્થિર કાનૂની સ્થિતિ છે, તેથી આ ચુકાદાની વ્યાપકતાને ધ્યાનમાં રાખીને આવા તમામ ચુકાદાઓની વિગત પુનઃ રજૂ કરવાની હું ઇચ્છા રાખતો નથી. પરંતુ હકીકત એ છે કે સંસ્થાના સભ્યો અને સ્થાનિક સત્તાધિકારી વચ્ચેનો વિવાદ હોવા છતાં, આ કોર્પોરેશન દ્વારા સંસ્થા પાસેથી લીધેલ કોઈ સરળ કરારાત્મક બાંહેધરીનો પ્રશ્ન નથી, પરંતુ કોર્પોરેશન પ્રતિવાદી નં. ૧ રાજ્ય સરકારની યોજનાના આધારે નોડલ એજન્સી તરીકે કાર્યરત છે, જે સર્વસામાન્ય જનહિત માટે, ખાસ કરીને આવી આવાસીય સંસ્થાના સભ્યોના હિત માટે, યોજનાના કુલ ખર્ચમાંથી ૮૦% ખર્ચ કરી રહી છે અને તેથી, જો અમલીકરણ એજન્સી અને સંસ્થા, જે માત્ર એવા અમલીકરણ સાથે વહીવટી રીતે જોડાયેલા છે, જરૂરી

મુદ્દાઓની કાળજી લેતા ન હોય અથવા તેઓ કોઈ અયોગ્ય અને/અથવા ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓ કરતા હોય અને તેનાથી કોઈ રાજ્ય સત્તાધિકારી દ્વારા સત્તાનો ખોટો ઉપયોગ થતો હોય અથવા કાયદા મુજબની ફરજો બજાવવા ઈનકાર થતો હોય, તો નિશ્ચિતપણે વડી અદાલતને બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ પોતાની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે, જેમ બિન્ની લિ. [ઉપરોક્ત]ના કેસમાં ભારપૂર્વક જણાવાયું છે. તેમ છતાં, પ્રતિવાદી નં. ૨ના વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે અનેક નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કર્યો હોવાથી, તેમનું પરિશીલન કરવું અને તેની ચકાસણી કરવી જરૂરી બને છે કે આવા કોઈ નિર્ણયો બિન્ની લિ. [ઉપરોક્ત]ના મામલાના નિર્ણયને અધિગ્રહિત કરે છે કે તેની સીમા લાંબે છે કે નહીં. [૧] દમન સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ પંજાબ, જે એ.આઈ.આર. ૧૯૮૫ એસ.સી. ૯૭૩ માં અહેવાલિત છે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત પંજાબ સહકારી સંસ્થાઓ અધિનિયમની જોગવાઈઓ સાથે સંબંધિત હતી, પરંતુ હકીકત એ છે કે તેવો વિવાદ એવો હતો જેમાં એવા અધિનિયમની બંધારણીય માન્યતા પડકારવામાં આવી હતી જેથી તેને અધિકારાતીત જાહેર કરાવી શકાય અને તેથી માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે આવા ચુકાદામાં જે અવલોકન કર્યું છે તે એવા સહકારી અધિનિયમની બંધારણીય માન્યતા સંદર્ભે છે, અને કોઈ પણ રીતે સંસ્થાના સભ્યના અધિકારક્ષેત્ર કે લોકસ સ્ટેન્ડી સંદર્ભે નથી. તેથી, આવા ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૧૦ અને ૧૧માં કરાયેલા અન્ય અવલોકનો, જે વ્યવહારિક રીતે જુદી જુદી સંસ્થાઓના વિલીનીકરણના પ્રસંગે સંસ્થાના સભ્યોના અધિકારો સંદર્ભે છે, તેવા અવલોકનો તેવા કેસમાં પ્રાસંગિક નથી, *waarin* સંસ્થાનો સભ્ય રાજ્ય સરકાર અને તેની અમલકર્તા એજન્સીઓ, અર્થાત્ વર્તમાન કેસમાં પ્રતિવાદી નં. ૨ સ્થાનિક સત્તાધિકારી, દ્વારા સત્તાનો ખોટો ઉપયોગ અથવા ફરજો બજાવવામાં ઈનકારને પડકારે છે; જ્યારે પ્રતિવાદી નં. ૩ સંસ્થા માત્ર ઉલ્લેખિત કામના અમલીકરણ સુધી વહીવટી અથવા દેખરેખ સત્તા ધરાવે છે, જેના માટે સંસ્થાના સભ્યો સહિત, એટલે કે અહીંના અરજદારોના હિતાર્થે, જાહેર નાણાંનો ઉપયોગ થઈ રહ્યો છે. તેથી, સહકારી ચળવળનું તત્ત્વજ્ઞાન અને સંકલ્પના જાહેર હિતથી ઓતપ્રોત છે અને વિલીનીકરણ સહકારી સંસ્થાઓના હિતમાં હોય તે નિશ્ચિતપણે જાહેર હિતમાં જ હોય છે અથવા માત્ર સંસ્થાઓનું યોગ્ય સંચાલન સુનિશ્ચિત કરવા માટે જ હોઈ શકે. આ અહેવાલિત કેસમાં વિવાદ સભ્યો અને સહકારી સંસ્થા વચ્ચેનો હતો, ખાસ કરીને વિલીનીકરણ અથવા સંસ્થાની પ્રવૃત્તિ કે ધંધા સંદર્ભે;

તેવા સંદર્ભમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે જે અવલોકન કર્યું છે તે પ્રસ્તુત હોઈ શકે, પરંતુ વર્તમાન કેસમાં એવું અવલોકન સંબંધિત નથી, કારણ કે વર્તમાન કેસમાં સંસ્થાના ધંધા કે વિલીનીકરણનો કોઈ પ્રશ્ન નથી, પરંતુ પ્રશ્ન એ છે કે પ્રતિવાદી નં. ૨ ઉલ્લેખિત કામની તકનિકી આવશ્યકતાઓ અનુસાર પોતાની ફરજો બજાવવામાં નિષ્ફળ રહે છે કે નહીં અને શું તેઓ ઉલ્લેખિત કામ માટેની તકનિકી આવશ્યકતા અનુસાર પોતાની ફરજો બજાવવામાં યોગ્ય છે કે નહીં અને શું તેઓ કામના ઓર્ડરના ચોક્કસ મુદ્દાને અનુરૂપ કરવા માટે સંસ્થાના ગૈર-તકનિકી સભ્યોની સલાહ માગવામાં યોગ્ય છે કે નહીં, જ્યારે એવો મુદ્દો સંસ્થાના અન્ય ભાગોમાં અન્ય ઠેકેદારો દ્વારા અગાઉથી જ અમલમાં મુકાઈ ચૂક્યો હતો અને ખાસ કરીને જ્યારે અરજદારોએ સ્પષ્ટ આક્ષેપ કર્યો છે કે આ તો માત્ર ઠેકેદારને મદદ કરવા માટેનો પ્રાધાન્યપૂર્ણ અને ભેદભાવપૂર્ણ સત્તાપ્રયોગ છે, જેને કંઈક રાજકીય ટેકો છે. આવી પરિસ્થિતિ સંદર્ભે એ પણ યાદ રાખવું રહ્યું કે આવા આક્ષેપો થયા પછી પણ, પ્રતિવાદી નં. ૪ ઠેકેદાર વારંવાર હાજર રહ્યો અને અરજીઓના વહેલા નિકાલ માટે આગ્રહ કરતો રહ્યો હોવા છતાં, અહીં ઉઠાવવામાં આવેલા અને ચર્ચાયેલા કોઈપણ તકનિકી મુદ્દાની પુષ્ટિ માટે તેણે ક્યારેય જવાબ રજૂ કરવાની હિંમત કરી નથી. તેથી, આ ચુકાદો પણ પ્રતિવાદીને મદદરૂપ થતો નથી. [૨] સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. વિ. સી.ઓ.ડી. છેઓકી એમ્પ્લોઈઝ કો-ઓપ. સોસાયટી લિ., જે એ.આઈ.આર. ૧૯૯૭ એસ.સી. ૧૪૧૩ માં અહેવાલિત છે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે સમાજના નબળા વર્ગો માટે બેઠકોના અનામતને કારણે સરકાર દ્વારા સંસ્થામાં સભ્યોની નિયુક્તિના સંદર્ભે યુ.પી. સહકારી સંસ્થાઓ અધિનિયમની જોગવાઈઓ પર વિચાર કર્યો હતો અને તેથી માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે જ્યારે અદાલત સમક્ષનો મુખ્ય મુદ્દો ફરીથી અધિનિયમની બંધારણીય માન્યતાનો હતો ત્યારે સરકારની આવી નીતિમાં અદાલતે હસ્તક્ષેપ કરવો નહીં. તેથી, પૂર્વવર્તી પરિચ્છેદમાં ચર્ચા મુજબ, માત્ર એટલા માટે કે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે સહકારી અધિનિયમ વિશે કેટલીક ટિપ્પણીઓ કરી હતી, જ્યારે પ્રશ્ન અધિનિયમની માન્યતા વિશે હતો અને વિવાદ સંસ્થાના સભ્યોની સમિતિ અને રાજ્ય વચ્ચેનો હતો કે સંસ્થાનો સભ્ય તરીકે કોની નિમણૂક થવી જોઈએ, અને જ્યારે જાહેર નાણાંમાંથી તથા જાહેર સત્તાધિકારી દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી કોઈ પ્રવૃત્તિ અંગે કોઈ વિવાદ જ ન હતો, ત્યારે એવો ચુકાદો પ્રતિવાદીઓને મદદરૂપ થતો નથી. [૩] હરેકૃષ્ણ કે. વધવાણી વિ. વસુપૂજ્ય

સ્મૃતિ કો-ઓપ. હાઉસિંગ સોસાયટી લિ., વિભાગ-૧, જે ૨૦૦૪ [૧] જી.એલ.એચ. ૨૫૭ માં અહેવાલિત છે, જેમાં આ વડી અદાલતના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે ગુજરાત સહકારી સંસ્થાઓ અધિનિયમની કલમ ૧૭[૨]ની જોગવાઈઓ પર વિચાર કર્યો હતો. તેમ છતાં, તે પણ સંસ્થાના વિલીનીકરણ સંબંધિત મુદ્દા સાથે જોડાયેલો છે અને જ્યારે એ મુદ્દે કોઈ વિવાદ ન હતો કે સંસ્થાની સામાન્ય સભાએ વિભાજનને મંજૂરી આપી હતી, ત્યારે અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે વ્યક્તિગત સભ્યોને અલગથી નોટિસ આપવાની જરૂર નથી. તેથી, ભલે સામૂહિક નિર્ણયની માન્યતાનો ઉદ્દેશ છે, હકીકત એ છે કે અદાલત સમક્ષનો મૂળ મુદ્દો સંસ્થાના વિલીનીકરણ સંબંધિત હતો. તેથી, આ ચુકાદો પણ પ્રતિવાદીને મદદરૂપ થતો નથી. [૪] કર્મચારીનગર કો-ઓપેરેટિવ હાઉસિંગ સોસાયટી લિ. વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, જે ૨૦૧૩ [૩] જી.એલ.આર. ૨૬૮૨ માં અહેવાલિત છે, જેમાં આ વડી અદાલતના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે ગુજરાત સહકારી સંસ્થાઓ અધિનિયમની કલમ ૧૩ તથા તેના હેઠળ બનાવાયેલા નિયમોની જોગવાઈઓ સાથે વાંચીને એવું ઠરાવ્યું હતું કે વ્યક્તિગત સભ્યની સાંભળણીનો વિચાર કરવામાં આવેલો નથી, પરંતુ તે ફરીથી સંસ્થાના ઉપવિધિઓમાં સુધારાને લગતું હતું અને રાજ્ય અથવા તેની સત્તાઓ દ્વારા સંસ્થાના સભ્યોના કલ્યાણ માટે જાહેર નાણાં ખર્ચતા સમયે સત્તાનો ખોટો ઉપયોગ અથવા ફરજો બજાવવામાં ઈનકારનો કોઈ પ્રશ્ન તેમાં ન હતો. તેથી, આ ચુકાદો પણ પ્રતિવાદીને મદદરૂપ થતો નથી. [૫] ડોરોસ્ટ્રીયન કો-ઓપેરેટિવ હાઉસિંગ સોસાયટી લિ. વિ. ડિસ્ટ્રિક્ટ રજિસ્ટ્રાર, કોઓપેરેટિવ સોસાયટીઝ, એ.આઈ.આર. ૨૦૦૫ એસ.સી. ૨૩૦૬ માં અહેવાલિત કેસમાં, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત ગુજરાત કોઓપેરેટિવ સોસાયટીઝ અધિનિયમની કલમ ૪, ૨૪ અને ૩૦ તથા તેની હેઠળના સંબંધિત નિયમોની જોગવાઈઓ અંગે વિચારણા કરી રહી હતી, જેમાં સોસાયટીના ઉપનિયમ દ્વારા માત્ર એક જ સમુદાયના સભ્યો સુધી સભ્યપદ મર્યાદિત કરવામાં આવ્યું હતું, અને ત્યારબાદ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે એવો નિષ્કર્ષ આપ્યો હતો કે જ્યારે અધિનિયમ અથવા નિયમો તે બાબતને પ્રતિબંધિત કરતા ન હોય ત્યારે તે ગેરકાયદેસર નથી, કારણ કે બંધારણ હેઠળની ‘જાહેર નીતિ’ની સંકલ્પનાને આવી મર્યાદાને અમાન્ય ગણાવવા માટે લાવી શકાતી નથી. આવા કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ સર્વથા ભિન્ન મુદ્દો હતો, કારણ કે અદાલત કરાર સ્વાતંત્ર્ય અને મૂળભૂત અધિકારો વચ્ચેનો પ્રશ્ન નક્કી કરી રહી હતી અને એ વાતની પુષ્ટિ

કરી હતી કે મૂળભૂત અધિકારોનો આધાર લઈને કરાર સ્વાતંત્ર્યને મર્યાદિત કરી શકાય નહીં. ભલે અહીં થયેલી ચર્ચાના સંદર્ભમાં આવી વાક્યરચના આકર્ષક લાગે, તો પણ હકીકત એ છે કે હાલના કેસમાં અમે કેટલીક એવી પ્રવૃત્તિઓના અમલીકરણ સાથે સંકળાયેલા છીએ, જેના માટે રાજ્ય સત્તાધિકારીઓ દ્વારા જાહેર નાણાંનો ઉપયોગ કરવામાં આવી રહ્યો છે અને જો જાહેર નાણાંનો ઉપયોગ કરતી વખતે સત્તાનો ખોટો ઉપયોગ થાય અથવા જરૂરી વિગતો અને તકનીકી મુદ્દાઓ અનુસાર કાર્ય કરવાની ના પાડવામાં આવે, જેના પરિણામે અંતે વિશાળ જનતાની સમસ્યાઓનો ઉકેલ લાવવાના બદલે સંબંધિત સ્થળે અવ્યવસ્થા સર્જાય, તો મારો સ્પષ્ટ અભિપ્રાય છે કે આવા તમામ કેસોમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે કરેલા અવલોકનો વ્યવહારમાં તે કેસોની હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓના સંદર્ભમાં જ છે અને તેથી, તે કેસોનો એવો નિષ્કર્ષ કાઢવા માટે આધાર લઈ શકાય નહીં કે નોંધપત્ર પર પ્રગટ થતી અને ઉપર ચર્ચાયેલ હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓના નિર્ધારિત સમૂહમાં આ અદાલત તેની અધિકારિતા વાપરી શકતી નથી, જેથી પ્રતિવાદીઓને તકનીકી સલાહ તેમજ આવા કાર્ય માટેની શરતો અને નિયમો અનુસાર કામ કરવા દિશા આપી શકાય. હકીકત એ છે કે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ થી ૩એ નોંધપત્ર પર કાર્યઆદેશ રજૂ કરવાની હિંમત કરી નથી અને વાસ્તવમાં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ દ્વારા સ્વીકાર છે કે જૂના ડામર રસ્તાના ખોદકામની એક મુદ્દાવાર જોગવાઈ હતી અને એવો મુદ્દો સોસાયટીના અન્ય ભાગોમાં પૂર્ણ કરવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ ઉપર નોંધાયેલા કારણો અને કરાયેલ ચર્ચાને કારણે, માત્ર સોસાયટીના તે એક ભાગ માટે જ્યાં અરજદારો નિવાસ કરે છે, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨એ સોસાયટીને એ બાબતની પુષ્ટિ કરવા આમંત્રિત કરી કે ખોદકામ જરૂરી નથી, અને સોસાયટીએ કોઈ તકનીકી આધાર વિના, એવી સ્થિતિની પુષ્ટિ કરી દીધી, એ સમજ્યા વગર કે તેથી અવ્યવસ્થા સર્જાશે. જ્યારે સોસાયટીના અન્ય ભાગોમાં જૂનો ડામર રસ્તો ખોદવામાં આવ્યો હતો. તેથી, આ ચુકાદો પણ પ્રતિવાદીને મદદરૂપ થશે નહીં. [૬] જે.એન. ચૌધરી વિ. સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા, [૨૦૧૪] ૧૧ એસ.સી.સી. ૨૪૮ : એ.આઈ.આર. ૨૦૧૪ એસ.સી. ૨૦૧૮ માં અહેવાલિત, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત કોઓપરેટિવ સોસાયટીની જમીનની હરાજી વેચાણમાં છેતરપિંડી અને અપૂરતી કિંમત મેળવવાના આક્ષેપ અંગે વિચારણા કરી રહી હતી. પ્રતિવાદીએ પરિચ્છેદ ૪૬ અને ૪૭માં કરાયેલા અનેક અવલોકનો ઉપર આધાર મૂક્યો છે, જેમાં એવું નોંધાયું છે કે સોસાયટીની સામાન્ય સભાએ ઠરાવના

સ્વરૂપમાં લીધેલો સામૂહિક નિર્ણય શંકાસ્પદ ગણાવી શકાય નહીં અથવા તેના પર સંદેહ વ્યક્ત કરી શકાય નહીં અને અલ્પમતી મતને અદાલતે સ્વીકારવો યોગ્ય નહીં ગણાય, પરંતુ એવું કહેવા માટે જે બાબત તાત્વિક રીતે મહત્વપૂર્ણ છે તે છે “કે અલ્પમતી મત અનુમાન અને કલ્પના સિવાય કોઈ પુરાવા પર આધારિત નથી”. તેથી, એવો નિષ્કર્ષ કરવા માટે મહત્વની બાબત એ છે કે પુરાવો છે કે નહીં અથવા માત્ર અનુમાન અને કલ્પના કરવામાં આવી છે. તેથી, જો છેતરપિંડી અંગે અથવા અન્ય રીતે કોઈ પુરાવો હોય, તો આ ચુકાદો કોઈ પણ વાદકારને કોઈ પણ રીતે મદદરૂપ નહીં થાય. હાલના કેસમાં, નોંધપત્રમાંથી અને ઉપર કરાયેલ ચર્ચામાંથી સ્પષ્ટ થાય છે કે – [૧] કોઈપણ પ્રતિવાદીએ સંબંધિત કાર્યઆદેશ રજૂ કરવાની હિંમત કરી નથી, જેથી તપાસી શકાય કે પ્રારંભિક તબક્કે હાલના ડામર રસ્તાને ખોદવા માટે કોર્પોરેશન દ્વારા આદેશ અને સૂચના આપવામાં આવી હતી કે નહીં. તેના વિપરીત, ઉપર ચર્ચા મુજબ, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ દ્વારા સ્પષ્ટ સ્વીકાર છે કે એવો વિવાદ હતો, પરંતુ તેનો ખર્ચ સોસાયટી દ્વારા વહન કરવાનો હતો. તેમ છતાં, ત્યારબાદ કોર્પોરેશને વારંવાર સોસાયટી પાસેથી એવો ઠરાવ માંગ્યો કે ડામર રસ્તાની ઉપર આર.સી.સી. રસ્તો બાંધવામાં આવે. તે દ્વારા, નોંધપત્ર પર આ સ્પષ્ટ પુરાવો છે કે કોર્પોરેશને કાર્યઆદેશની શરતો અને નિયમો વિરુદ્ધ કાર્ય કર્યું છે અને તેથી, જો કોઈ જાહેર સત્તાધિકારી દ્વારા સત્તાનો ખોટો ઉપયોગ થાય અથવા આવશ્યક ફરજો બજાવવા ઇનકાર થાય, તો કોઈપણ અદાલતને હસ્તક્ષેપ કરવાનો કારણ છે. [૨] નોંધપત્ર પર પૂરતો પુરાવો છે જેની દ્વારા પુષ્ટિ થાય છે કે સોસાયટીનો આંતરિક રસ્તો બંગલાઓના કમ્પાઉન્ડના ભૂસ્તરથી લગભગ ૧ ફૂટ જેટલો ઊંચો થયો છે, જેના પરિણામે નિશ્ચિતપણે આવા કમ્પાઉન્ડોમાં પાણી ભરાશે. [૩] સોસાયટી પાસે ખોદકામ જરૂરી છે કે નહીં તે નક્કી કરવાની તકનીકી નિપુણતા નથી અને તે બાબતનો નિર્ણય કોર્પોરેશન દ્વારા થવો જોઈએ, અને જ્યારે કોર્પોરેશને સોસાયટીના અન્ય ભાગોમાં જૂના રસ્તાને ખોદીને રસ્તો બાંધ્યો છે, ત્યારે કંઈક ભેદભાવ અંગે પ્રથમદર્શનીય પુરાવો છે; માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષના કેસમાં કદાચ આવા તમામ પુરાવાઓનો અભાવ હતો અને તેથી માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે એવો નિષ્કર્ષ આપ્યો કે માત્ર અનુમાન અને કલ્પના પર આધારિત અને કોઈ પુરાવા વિના રહેલો અલ્પમતી મત ઉપર આધાર રાખી શકાય નહીં. તેથી, એવો ચુકાદો કોર્પોરેશનને મદદરૂપ થશે નહીં.

૩૩.૩ પ્રતિવાદી નં. ૨ એ એ પણ રજૂ કર્યું છે કે જ્યારે અરજદારના પતિએ સોસાયટીની કેટલીક બેઠકોમાં ભાગ લીધો હતો, ત્યારે હવે સોસાયટી દ્વારા સામૂહિક નિર્ણય લેવાયો હોય ત્યારે અરજદાર કાયદેસર રીતે આવી કાર્યવાહી કરવા પ્રતિબંધિત થાય છે. વધુમાં એ પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે અરજી માત્ર ૧૯/૫/૨૦૧૫ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવી છે અને વાસ્તવમાં કામ લગભગ પૂર્ણતાની નજીક છે અને તેથી હવે અરજીને મંજૂરી આપવાથી વધારાનો ખર્ચ ઊભો થશે, જે નિગમ દ્વારા વહન કરી શકાશે નહીં, કારણ કે તેને સરકારની યોજના મુજબ કામ કરવાનું છે, જેમાં અનુદાન નિશ્ચિત છે. આ દલીલ પોતે જ સ્પષ્ટ કરે છે કે નિગમ યોજના હેઠળ કામ કરી રહ્યું છે, જે રાજ્ય પ્રાયોજિત છે, અને તે મુજબ નિગમ જનહિત માટે રાજ્ય તરીકે કાર્ય કરી રહ્યું છે; અને જો તેઓ શરતો અને નિયમો અનુસાર કાર્યદેશનો અમલ કરતા ન હોય અને તેના પરિણામે વિવાદાસ્પદ પરિસ્થિતિ ઊભી થતી હોય, તો નિશ્ચિતપણે પીડિત વ્યક્તિને સ્થાનિક સત્તાધિકારીની આવી ભેદભાવપૂર્ણ કાર્યવાહી પડકારવાનો અધિકાર છે, કારણ કે સ્થાનિક સત્તાધિકારીએ સોસાયટીના અન્ય ભાગોમાં હાલનો ડામર માર્ગ ખોદકામ કર્યા બાદ જ આર.સી.સી. માર્ગનું નિર્માણ કર્યું છે. તેથી, પ્રતિવાદી નં. ૨ દ્વારા રજૂ કરાયેલ તમામ દલીલોમાં કોઈ સાર નથી.

૩૪ જ્યારે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ સોસાયટી તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રી મેઘા જાની એ, નોંધપોથીમાં પાના ક્રમાંક ૧૬૦ થી ૧૬૨, ૧૬૬, ૧૬૮, ૨૧૯, ૨૨૨, ૨૨૬, ૨૨૭ અને ૪૦૫ ઉપર રજૂ થયેલા પત્રો પર નિર્ભર રહીને, એવી રજૂઆત કરી છે કે હાલના ડામર માર્ગ ઉપર વધુમાં આર.સી.સી. માર્ગ બાંધવા બાબતે અરજદારોની સંમતિ છે, કારણ કે તારીખ ૧૩/૨/૨૦૧૫ના પત્રમાં, જેમાં સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન ક્રમાંક ૮૭૭૯/૨૦૧૫ના અરજદારના પતિની સહી છે, એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે તેમના ભાગમાં પાણી ભરાવું ટાળવા માટે માર્ગની ઊંચાઈ વધારવામાં આવે. આવા તમામ પત્રોનો ઉદ્દેશ, ચર્ચા અને સૂક્ષ્મ પરીક્ષણ, અરજીપત્રો અને દસ્તાવેજો પર વિચાર કરતી વખતે તેમજ આવા પત્રોની બાબતો અંગેના નિર્ધારણ સાથે કરવામાં આવ્યો છે અને તેથી પુનરાવર્તન ટાળવામાં આવે છે. છતાં, સ્પષ્ટ છે કે આવી ચર્ચાએ નિર્વિવાદ રીતે ખાતરી કરી છે કે સોસાયટી તરફથી કરવામાં આવેલી રજૂઆતોમાં કોઈ તત્ત્વ નથી, કારણ કે હકીકતમાં પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ કોર્પોરેશનએ પોતાનાં જ પત્રવ્યવહારમાં સ્પષ્ટપણે

સ્વીકાર્યું છે કે કાર્ય આદેશમાં હાલના ડામર માર્ગને ખોદી કાઢવાની જોગવાઈનો સમાવેશ થાય છે અને તેથી મૂળ પ્રશ્ન એ છે કે કોર્પોરેશન, કયા અજ્ઞાત કારણોસર, એવી જોગવાઈને અમલમાં મૂક્યા વિના છોડીને આપી શકે કે નહીં, જેના માટે તેણે વારંવાર સોસાયટીનો ઠરાવ માંગ્યો હતો, પરંતુ આવી જોગવાઈને છોડીને આપવાના તકનીકી મુદ્દાઓનું વિચારણું કર્યા વગર, અને તેના પરિણામે સોસાયટીના આંતરિક માર્ગોની ઊંચાઈ કમ્પાઉન્ડના જમીન સ્તરથી લગભગ ૧ ફૂટ જેટલી વધારવાની મંજૂરી આપી, જેના પરિણામે બંગલાઓના કમ્પાઉન્ડમાં પાણી ભરાઈ જશે.

૩૪.૧ સંક્ષેપમાં, સોસાયટી દ્વારા ઉદ્દેશિત કોઈપણ દસ્તાવેજ એ વાતની પુષ્ટિ કરતો નથી કે સરકાર દ્વારા જાહેર-ખાનગી ભાગીદારી યોજના તરીકે, પરંતુ પ્રતિવાદી નં. ૨ મારફતે, સોસાયટીના સભ્યોના હિતાર્થે હાથ ધરાતી હાલની પ્રવૃત્તિમાં બધું જ યોગ્ય છે અને, તેથી, અંતે આવું કામ સોસાયટીના સભ્યોના બહુમતી મતને બદલે આવા કામ માટેની તકનીકી આવશ્યકતા મુજબ જ હાથ ધરવું આવશ્યક છે.

૩૪.૨ તેણીએ વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે પ્રત્યુત્તરમાં અરજદારો દ્વારા સંપૂર્ણપણે નવા તર્કો ઉઠાવવામાં આવ્યા છે અને તેથી તે વિચારણા હેઠળ લઈ શકાય નહીં અને યોજનાના અમલીકરણના સંદર્ભમાં કોઈ પ્રાર્થના કરવામાં આવી નથી અને તેથી આ યોજના યોગ્ય રીતે અમલમાં મૂકવા માટેની અરજી નથી અને તેથી જ્યારે મંડળીએ બહુમતીથી હાલનો તાર રસ્તો ખોદા વિના યોજનાનુસાર નવો રસ્તો બાંધકામ પૂર્ણ કરવાનો નિર્ણય કર્યો હોય, ત્યારે અરજદારો મંડળીના સભ્યો હોવા કારણે આવા મુદ્દાઓ ઉઠાવી શકતા નથી. વધુમાં રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે આવા મુદ્દાઓ માત્ર સહકારી મંડળી અધિનિયમની જોગવાઈઓના પરિધિમાં સક્ષમ અદાલત સમક્ષ જ ઉઠાવી શકાય અને આ વડી અદાલત સમક્ષ નહીં. જો કે, ઉપર નોંધાયેલા કારણોને ધ્યાને લેતાં, આવી રજૂઆતમાં મને કોઈ જ સાર જણાતો નથી, કારણ કે સરળ કારણ એ છે કે મંડળીએ પોતે પણ સ્વીકાર્યું છે કે મંડળીનો ઠરાવ પડકાર હેઠળ નથી, જોકે આ આધાર પર અરજી ચલાવી શકાય તેવી નથી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે. વધુમાં એવું પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે કાયદા અને હકીકત સંબંધિત વિવાદિત પ્રશ્નો છે અને તેથી પણ રિટ અરજી સ્વીકારવામાં

આવી શકે નહીં. જો કે, હકીકત એ છે કે હકીકતો અંગેનો વિવાદિત મુદ્દો નોંધપોથી પર વ્યવહારિક રીતે પુષ્ટિ પામેલો છે અને એ સ્વીકારેલી સ્થિતિ છે કે મંડળીના વિવિધ ભાગોમાંથી માત્ર એક જ ભાગમાં નિગમ અને કોન્ટ્રાક્ટર તેમજ મંડળીએ હાલનો ડામર રસ્તો ખોદ્યા વિના આંતરિક રસ્તાનું બાંધકામ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો, જ્યારે મંડળીના અન્ય ભાગોમાં એવું કરવામાં આવ્યું હતું. તેથી, જ્યારે વિવાદ સાબિત કરવા માટે વધુ પુરાવાની કોઈ શક્યતા રહેતી નથી અને પરિણામે માત્ર કાનૂની મુદ્દો જ નિર્ધારિત કરવાનો બાકી રહે છે અને જ્યારે તે રાજ્ય સરકાર દ્વારા તેની સ્થાનિક સત્તા સ્વરૂપે કાર્યરત એજન્સી મારફતે યોજનાના યોગ્ય અમલને સ્પર્શે છે, ત્યારે રિટ અરજી ચલાવી શકાય તેવી છે અને તેથી આવી રજૂઆતમાં કોઈ જ સાર નથી. પોતાની રજૂઆતોના સમર્થનમાં, સુશ્રી જાની એ સ્ટેટ ઓફ ચુ.પી. વિ. સી.ઓ.ડી. છેઓકી એમ્પ્લોઈઝ કો-ઓપ. સોસાયટી લિ., [સુપ્રા], દમન સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ પંજાબ [સુપ્રા] અને જે.એન. ચૌધરી વિ. સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા [સુપ્રા] ના કેસોમાં આવેલ નિર્ણયોના આધારે ભરોસો મૂક્યો છે, જેમનો ઉદ્દેશ વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શેલત દ્વારા પણ કરવામાં આવ્યો છે અને ઉપર ચર્ચા કરવામાં આવી છે. તેથી, ઉપરોક્ત ચર્ચાના દૃષ્ટિએ, આવા ચુકાદાઓ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૩ ને મદદરૂપ થશે નહીં.

૩૫ ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના કેટલાક અન્ય નિર્ણયોનું પુનઃસ્મરણ કરવું યોગ્ય રહેશે જેથી આ વાતની પુષ્ટિ થાય કે રિટ અરજી ગ્રાહ્ય છે, કારણ કે અન્યથા પણ સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ વડી અદાલતનું અધિકારક્ષેત્ર વિવિધ પરિસ્થિતિઓનો સામનો કરવા પૂરતું વ્યાપક છે. આવા નિર્ણયો નીચે મુજબ છે : [૧] અચ્યુબખાન નૂરખાન પાઠાણ વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, એ.આઈ.આર. ૨૦૧૩ એસ.સી. ૫૮ માં અહેવાલિત, જેમાં અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની રિટ અરજી સંદર્ભે લોકસ સ્ટેન્ડી વિષયક પ્રશ્ન પર વિચાર કરતી વખતે, તપાસવાની એકમાત્ર શરત અરજદારને થનારી કાનૂની હાનિ વિષે છે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું ઠરાવ્યું છે કે – “ફક્ત તે વ્યક્તિ જ, જેણે કાનૂની હાનિ ભોગવી હોય અથવા જે કાનૂની હાનિ ભોગવી રહ્યો હોય, તે કાયદાની અદાલતમાં કૃત્ય/કાર્યવાહી/આદેશ વગેરેને પડકારી શકે છે. સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની રિટ અરજી કાયદાકીય અથવા વૈધ અધિકારના અમલીકરણના હેતુસર, અથવા જ્યાં અપીલકર્તા દ્વારા એવી ફરિયાદ હોય કે

સત્તાધિકારીઓની તરફથી કાયદેસરની ફરજનો ભંગ થયો છે, ત્યાં ગ્રાહ્ય બને છે. તેથી, અમલીકરણ માટે ન્યાયિક રીતે અમલમાં મૂકી શકાય એવો અધિકાર ઉપલબ્ધ હોવો આવશ્યક છે, જેના આધારે રિટ અધિકારક્ષેત્રનો આશરો લેવાય છે. અદાલત, નિશ્ચિતપણે, પોતાની રિટ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને જાહેર સંસ્થા દ્વારા કાયદેસરની ફરજનું પાલન કરાવી શકે છે, જો તેવી વ્યક્તિ અદાલતને સંતોષે કે તેને આવા પાલન પર આગ્રહ રાખવાનો કાનૂની અધિકાર છે. આવા અધિકારનું અસ્તિત્વ અદાલતોના રિટ અધિકારક્ષેત્રને આહ્વાન કરવા માટે પૂર્વશરત છે. આવી અસાધારણ અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં આ વાત અંતર્નિહિત છે કે માગવામાં આવતી રાહત કાનૂની અધિકારના અમલીકરણ માટેની જ હોવી જોઈએ. હકીકતમાં, આવા અધિકારનું અસ્તિત્વ જ અદાલત દ્વારા ઉક્ત અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગનો આધાર છે. જે કાનૂની અધિકારનું અમલીકરણ થઈ શકે તે સામાન્ય રીતે અપીલકર્તાનો પોતાનો અધિકાર જ હોવો જોઈએ, જે તે અધિકારના ભંગની ફરિયાદ કરે છે અને તે અંગે રાહત માટે અદાલતનો આશરો લે છે.” [૨] અકલકુત્રમ વિલેજ સર્વિસ કૂપ. બેન્ક લિ. વિ. બિનુ એન, એ.આઈ.આર. ૨૦૧૫ એસ.સી. ૧૧૧૫ માં અહેવાલિત, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે સહકારી મંડળી દ્વારા કરાયેલા તમામ કૃત્યો સહકારી મંડળીઓ અધિનિયમની પરિધિમાં આવતાં નથી અને તેથી સહકારી મંડળી સામેની રિટ અરજી સ્વીકારવામાં આવી હતી. [૩] બોર્ડ ઓફ કન્ટ્રોલ ફોર ક્રિકેટ ઇન ઇન્ડિયા વિ. ક્રિકેટ એસોસિયેશન ઓફ બિહાર, એ.આઈ.આર. ૨૦૧૫ એસ.સી. ૩૧૯૪[૧] માં અહેવાલિત, જેમાં સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળના રિટ અધિકારક્ષેત્ર પર વિચાર કરતી વખતે, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું ઠરાવ્યું છે કે – “એટલું કહેવું પૂરતું છે કે જો સરકાર કોઈ સ્વાયત્ત/ખાનગી સંસ્થાને એવા કાર્યો નિભાવવાની માત્ર પરવાનગી જ આપતી નથી, જેને તે કાયદા મુજબ પોતાના હસ્તક લઈ શકે અથવા નિયંત્રિત કરી શકે, પરંતુ આવા બિન-સરકારી સંગઠનને એવા કાર્યો હાથ ધરવા માટે સહાયતા પણ આપે છે, જે તેમના સ્વરૂપે જ જાહેર કાર્યો છે, તો એવું કહી શકાય નહીં કે તે કાર્યો જાહેર કાર્યો નથી અથવા તે નિભાવતી સંસ્થા રાજ્યની કાર્યવાહીની ન્યાયિક સમીક્ષા માટે સામાન્ય રીતે લાગુ પડતા માપદંડો મુજબ જવાબદાર નથી. બી.સી.સી.આઈ. એક નોંધાયેલ સંસ્થા હોવા છતાં સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૨ મુજબ રાજ્ય ન હોઈ શકે, પરંતુ ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળના રિટ અધિકારક્ષેત્રને નિશ્ચિતપણે આધીન

છે.” આગળ વધુ એવું પણ ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે રાજ્યની વહીવટી કાર્યવાહી પણ ન્યાયિક સમીક્ષાને આધીન છે, જ્યાં સિદ્ધાંતો એ જ રહે છે કે પડકારવામાં આવેલી કાર્યવાહી રાજ્યની હોય, અથવા તેની સાધનસંસ્થાની હોય, અથવા જાહેર કાર્યો બજાવતી બિન-સરકારી સંસ્થાની હોય. તેથી, હાલના મામલામાં, જ્યારે મંડળી અને સ્થાનિક સત્તા વરસાદી પાણી એકત્ર ન થાય તે માટે માર્ગનું સ્તર પુનઃગોઠવવાની જાહેર ફરજ બજાવી રહ્યા છે, ત્યારે તેમની પસંદગીયુક્ત કાર્યવાહી અને ભેદભાવ નિશ્ચિતપણે રિટ અધિકારક્ષેત્રને આધીન છે. [જ] અતિશય ઉદાહરણ તરીકે દિલ્હી જલ બોર્ડ વિ. નેશનલ કેમ્પેઇન ફોર ડિગ્રિટી એન્ડ રાઇટ્સ ઓફ સિવિલ એન્ડ એલાઇડ વર્ક્સ, એ.આઈ.આર. ૨૦૧૧ એસ.સી. [સપ્] ૮૨૮ માં અહેવાલિત નિર્ણય છે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે જાહેર સંસ્થા, એટલે કે દિલ્હી જલ બોર્ડના અયોગ્ય કૃત્યને કારણે આપત્તિના પીડિતોને રિટ અધિકારક્ષેત્રમાં વળતર આપવાની પણ પુષ્ટિ કરી હતી.

તેમાં, મુદ્દા ક્રમાંક (૩) વિષે, એટલે કે વડી અદાલતને અંતરિમ દિશા-નિર્દેશ જારી કરવાનો અધિકાર હતો કે નહીં, તે પ્રશ્ન પર વિચાર કરતી વખતે, સર્વોચ્ચ અદાલતે પરામાં

૨૪, એવું અવલોકન કરીને નિર્ધારિત કર્યું હતું કે રાજ્ય અને તેની એજન્સીઓ/સાધનો, ગટર પ્રણાલીના જાળવણી અને સફાઈ માટે રોજગારિત કામદારોની સલામતી સુનિશ્ચિત કરવા માટે અસરકારક યાંત્રિક વ્યવસ્થા સ્થાપિત કરવાની પોતાની જવાબદારીમાંથી પોતાને મુક્ત કરી શકતા નથી. અમારી બાબતમાં, જ્યારે પ્રશ્ન સામાન્ય જનતાના આરોગ્ય વિશે હોય ત્યારે એ જ સિદ્ધાંત લાગુ પડશે.

[પ] આયુબખાન નૂરખાન પઠાણ [ઉપરોક્ત]

સર્વોચ્ચ અદાલતે માનનીય રીતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“૨૨. તેથી, ઉપરોક્તમાંથી સ્પષ્ટ થાય છે કે સામાન્ય પરિસ્થિતિઓમાં, હાલના પ્રકરણ સાથે કોઈ સંબંધ ન ધરાવતો તૃતીય વ્યક્તિ, કોઈપણ પ્રકારની ફરિયાદ ઉઠાવવાનો કોઈપણ લોકસ સ્ટેન્ડી

હોવાનો દાવો કરી શકતો નથી. તેમ છતાં, ઉપર દર્શાવેલ અપવાદરૂપ પરિસ્થિતિઓમાં, જો વાસ્તવમાં પીડિત વ્યક્તિઓ અજ્ઞાનતા, નિરક્ષરતા, પોતાની વાત સ્પષ્ટ રીતે રજૂ કરવામાં અસમર્થતા અથવા ગરીબીના કારણે અદાલતનો આશરો લેવા અસમર્થ હોય, અને એવો વ્યક્તિ, જેને કોઈ વ્યક્તિગત કાર્યક્રમ અથવા એવો હેતુ ન હોય કે જેના સંબંધમાં તે પોતાનો સ્વાર્થ સાધી શકે, અદાલત સમક્ષ આવે, તો અદાલત મુદ્દાની તપાસ કરી શકે છે અને અપવાદરૂપ પરિસ્થિતિઓમાં, ભલે તેની સદ્ભાવના અંગે શંકા થાય, છતાં તેના દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલ મુદ્દો, અદાલતના અભિપ્રાયે, વિચારણા માંગે છે, તો અદાલત તે સંદર્ભે સ્વપ્રેરિત રીતે કાર્યવાહી આગળ ધપી શકે છે.

[૬] ગુલામ કાદિર વિ. સ્પેશિયલ ટ્રિબ્યુનલ માં

અન્ય., (૨૦૦૨) ૧ એસ.સી.સી. ૩૩ : (૨૦૦૧ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૪૦૨૨),

સર્વોચ્ચ અદાલતે સમાન મુદ્દાનો વિચાર કર્યો હતો અને નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:—

"ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળના અધિકારોનો અમલ માત્ર પીડિત વ્યક્તિ દ્વારા જ કરાવી શકાય છે, તેવા કાનૂની સિદ્ધાંત અંગે કોઈ વિવાદ નથી, સિવાય કે જ્યાં માંગવામાં આવેલ રિટ હેબિયસ કોર્પસ અથવા ક્વો વોરન્ટો માટેની હોય. સામાન્ય નિયમનો બીજો અપવાદ જાહેર હિતમાં રિટ અરજી દાખલ કરવાનો છે. અરજીકર્તાનો જે કાનૂની અધિકાર ભંગ થયો હોવાનો આક્ષેપ કરવામાં આવે છે, તે ઉપરોક્ત કલમ હેઠળ વડી અદાલતના અધિકારક્ષેત્રને આહ્વાન કરવાનો આધાર છે. કોઈ વ્યક્તિને અદાલત સુધી પહોંચવા માટેની તેની લોકસ સ્ટેન્ડી અંગેની પરંપરાગત અર્થઘટનની રીતમાં આપણા દેશમાં બંધારણીય કાનૂનના વિકાસ સાથે મૂળભૂત પરિવર્તન આવ્યું છે અને બંધારણીય અદાલતો પ્રકરણોનો નિકાલ કરતી વખતે અથવા માત્ર અતિ-તકનીકી આધાર પર વાદકારીના દાવાને નકારી કાઢતી વખતે ઉદાર અભિગમ અપનાવતી રહી

છે. અન્ય શબ્દોમાં કહીએ તો, જો વ્યક્તિ માત્ર એવી અજાણી વ્યક્તિ નથી હોવાનું જણાય કે જેને કોઈ પદ અથવા મિલ્કત અંગે કશી પણ પ્રકારનો કોઈ અધિકાર નથી, તો તેની પાસે લોકસ સ્ટેન્ડી ન હોવાના આધારે તેને નામંજૂર કરી શકાય નહીં." (ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

[૭] ગોકે વેંકટેશ્વર રાવ વિ.

આંધ્ર પ્રદેશ સરકાર, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૬ એસ.સી. ૮૨૮, આ અદાલતે પ્રાથમિક આરોગ્યના સ્થાનના મામલામાં સરકારના નિર્ણયને પડકારવા માટે પંચાયત સમિતિના અધ્યક્ષના લોકસ સ્ટેન્ડીના પ્રશ્નની તપાસ કરી

કેન્દ્ર અને નિર્ધારિત કર્યું:

"અનુચ્છેદ ૨૨૬ વડી અદાલતને તેમાં ઉલ્લેખિત સ્વરૂપની દિશાઓ અને રિટો જારી કરવાની અત્યંત વ્યાપક સત્તા પ્રદાન કરે છે, જેથી ભાગ ૩ દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવેલા કોઈપણ અધિકારોના અમલીકરણ માટે અથવા અન્ય કોઈ હેતુ માટે કાર્યવાહી કરી શકાય. તેથી, આ સ્પષ્ટ છે કે મૂળભૂત અધિકારનો દાવો કરતા લોકો સિવાયના વ્યક્તિઓ પણ તેના હેઠળ રાહત મેળવવા અદાલતનો આશરો લઈ શકે છે. આ અનુચ્છેદના શબ્દોમાં તેના હેઠળ અરજી કરવા હકદાર વ્યક્તિઓના વર્ગોનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું નથી; પરંતુ અસાધારણ અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં આ તાત્પર્યરૂપે સમાવિષ્ટ છે કે માંગવામાં આવેલી રાહત કાનૂની અધિકારના અમલીકરણ માટેની હોવી આવશ્યક છે. અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ અમલમાં મૂકાવી શકાય એવો અધિકાર સામાન્ય રીતે અરજદારનો પોતાનો વ્યક્તિગત અથવા વ્યક્તિગત હિતનો અધિકાર જ હોવો જોઈએ, જોકે હેનિયસ કોર્પસ અથવા ક્વો વોરન્ટો જેવી કેટલીક રિટોના કિસ્સામાં આ નિયમને શિથિલ અથવા સુધારિત કરવો પડી શકે છે.

શું અપીલકર્તાને તે અરજી દાખલ કરવાનો અધિકાર છે, જેમાંથી વર્તમાન અપીલ ઉદ્ભવી છે? અપીલકર્તા ધાર્મજિગુડેમની પંચાયત સમિતિના પ્રમુખ છે. ધાર્મજિગુડેમના ગામલોકોએ પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્ર સ્થાપવા માટે ગામલોકોમાંથી ફાળો એકત્રિત કરવાની હેતુસર અપીલકર્તાને પ્રમુખ રાખી એક સમિતિ રચી હતી. ઉક્ત સમિતિએ રૂ. ૧૦,૦૦૦/- એકત્રિત કર્યા હતા અને તે રકમ બ્લોક ડેવલપમેન્ટ ઓફિસર પાસે જમા કરાવી હતી. ધાર્મજિગુડેમ ખાતે પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રનું સ્થાન નિર્ધારિત કરવાની બાબતમાં અપીલકર્તાએ બ્લોક ડેવલપમેન્ટ કમિટી તથા પંચાયત સમિતિ સાથેના તમામ વ્યવહારોમાં ગામનું પ્રતિનિધિત્વ કર્યું હતું. તેમનું વર્તન, સમિતિના અન્ય સભ્યો તરફથી થયેલી મૌનસંમતિ, અને સંબંધિત સત્તાવાળાઓએ તેમની સાથે કરેલો વ્યવહાર, આ નિષ્કર્ષને સમર્થન આપે છે કે તેઓ સમિતિની તરફથી કાર્ય કરવા માટે અધિકૃત હતા. તેથી, અપીલકર્તા તે સમિતિના પ્રતિનિધિ હતા, જે કાયદાની દૃષ્ટિએ જાહેર હેતુ માટે ગામલોકોમાંથી એકત્રિત કરેલી રકમોના ન્યાસીઓ હતી. તેથી, બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ અરજી જાળવી રાખવાનો અપીલકર્તાને અધિકાર હતો એમ ઠરાવવામાં અમને કોઈ સંકોચ નથી. ઉપરોક્ત ઉદ્દેશિત નિર્ણયમાં આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ અરજી દાખલ કરવા ઈચ્છતા અરજદાર પાસે સામાન્ય રીતે અરજીના વિષયવસ્તુમાં વ્યક્તિગત અથવા અંગત અધિકાર હોવો જોઈએ. વ્યક્તિગત અધિકારનો અર્થ માલિકીના હિત સુધી મર્યાદિત હોવો જરૂરી નથી; તે ન્યાસીના હિત સાથે પણ સંબંધિત હોઈ શકે છે. તે સિવાય, અપવાદરૂપ કિસ્સાઓમાં, જેમ કે "સામાન્ય રીતે" શબ્દપ્રયોગ સૂચવે છે, સત્તાવાળાના કોઈ કૃત્ય અથવા ઉપેક્ષાથી પ્રતિકૂળ રીતે પ્રભાવિત થયેલ વ્યક્તિ, ભલે તેને વિષયવસ્તુમાં કોઈ માલિકીહિત કે ન્યાસસંબંધિત હિત ન હોય, તો પણ રિટ અરજી દાખલ કરી શકે છે. અપીલકર્તા નિશ્ચિતપણે ઉક્ત આદેશથી પ્રતિકૂળ રીતે પ્રભાવિત થયા છે. તેથી, તેમની પ્રેરણાએ દાખલ કરાયેલ બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની અરજી જાળવાપાત્ર છે."

એમ/એસ. વિ. ગોવા સરકાર, એ.આઈ.આર. ૨૦૧૨ એસ.સી. ૩૮૪૮ માં અહેવાલિત મામલામાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે વિવાદિત તથ્યપ્રશ્નો સંકળાયેલો નિર્ધારણ સ્વીકારવામાં રિટ અદાલતને અવરોધે એવો કોઈ સર્વવ્યાપક નિયમ કે કાનૂની સિદ્ધાંત નથી. હકીકતમાં, કાનૂની સિદ્ધાંતના ક્ષેત્રમાં, મૌખિક પુરાવા લેવો જરૂરી બને તો પણ, કોઈ પ્રશ્ન અથવા મુદ્દો અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની નિર્ણયકારી અધિકારક્ષેત્રની બહાર ગણાઈ શકે તેમ નથી. તેમ છતાં, વિવેકપૂર્ણ સાવચેતીના પ્રશ્નરૂપે, સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ વડી અદાલત સામાન્ય રીતે એવો વિવાદ હાથ ધરતી નથી, જેમાં કાયદાનો યોગ્ય અમલ કરવા માટે સાચા તથ્યો નિર્ધારિત કરવા પક્ષકારોના વિવાદાસ્પદ પ્રશ્નો અને પરસ્પર વિરુદ્ધ દાવાઓનો નિર્ધારણ કરવો આવશ્યક બને.

આ ઉપરાંત વધુમાં નિરીક્ષણ કરવામાં આવે છે કે વડી અદાલતના આદેશના વાંચનથી જણાય છે કે હાથ ધરવામાં આવેલ અથવા હાથ ધરવામાં આવનાર વિકાસકાર્યોને રોકવાનો તેનો ઇનકાર આ આધારે હતો કે અરજદાર પાસે અસરકારક વૈકલ્પિક ઉપાય ઉપલબ્ધ છે, અર્થાત્ પ્રતિબંધાજ્ઞા માટેનો દાવો. બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી રિટ અદાલત રાજ્ય અથવા તેની સાધનસંસ્થાઓને નાગરિકોના અધિકારોના હિતવિરોધી કાર્યપદ્ધતિ હાથ ધરતાં અટકાવવા માટે સંપૂર્ણપણે સશક્ત છે, જોકે જાહેર કાયદાના ક્ષેત્રમાં અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે એવો પ્રતિબંધાત્મક આદેશ ખાનગી વ્યક્તિ વિરુદ્ધ જારી ન પણ કરવામાં આવે. આ, અવશ્ય, અધિકારક્ષેત્રના કોઈ સ્વભાવજ અભાવને કારણે નથી, પરંતુ આ આધાર પર છે કે જાહેર કાયદાનો ઉપાય વ્યક્તિઓ વચ્ચેના ખાનગી વિવાદોના નિરાકરણ સુધી સહેલાઈથી વિસ્તૃત ન કરવો જોઈએ. જાહેર સંસ્થા વિરુદ્ધ એવો આદેશ માંગવામાં આવે ત્યારે પણ, જો નિર્ણય પ્રક્રિયામાં હકીકત અથવા હકના વિવાદિત પ્રશ્નોનું નિરાકરણ કરવું જરૂરી બને, તો રિટ અદાલત હસ્તક્ષેપ કરવાનો ઇનકાર કરી શકે છે.

[૯] એ.બી.એલ. ઇન્ટરનેશનલ લિમિટેડ અને અન્ય વિ. એક્સપોર્ટ ક્રેડિટ ગેરંટી કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ [૨૦૦૪ (૩) એસ.સી.સી. ૫૫૩] મામલે, આ સંદર્ભે કાનૂનની ચોક્કસ સ્થિતિ નિર્ણયના પરિચ્છેદ ૧૬, ૧૭ અને ૧૯ માં સમજાવવામાં આવી છે, જેમાં આ અદાલતના અગાઉના મતો, સ્મૃતી. ગુણવંત કૌર

અને અન્ય વિ. મ્યુનિસિપલ કમિટી, ભટિંડા અને અન્ય [૧૯૬૯ (૩) એસ.સી.સી. ૭૬૯] : (એ.આઈ.આર. ૧૯૭૦ એસ.સી. ૮૦૨) તથા સેન્ટ્યુરી એસ.પી.જી. અને એમ.એફ.જી. કંપની લિમિટેડ વિ. ઉલ્હાસનગર મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ [૧૯૭૦ (૧) એસ.સી.સી. ૫૮૨] : (એ.આઈ.આર. ૧૯૭૧ એસ.સી. ૧૦૨૧) નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. તેથી, ઉપરોક્ત એ.બી.એલ. ઇન્ટરનેશનલ લિમિટેડ અને અન્ય વિ. એક્સપોર્ટ ક્રેડિટ ગેરંટી કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણયના પરિચ્છેદો નીચે ઉપયોગી રીતે ઉદ્ઘૃત કરી શકાય:

"૧૬. તેમ છતાં, આ ચુકાદાના અવલોકનથી એવું જણાય છે કે એવા ગંભીર વિવાદિત હકીકતના પ્રશ્નો સંકળાયેલી રિટ અરજી, જેમાં એવા પુરાવાના વિચારણાની આવશ્યકતા હોય જે નોંધ પર ઉપલબ્ધ નથી, તેને સામાન્ય રીતે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની પોતાની અધિકારક્ષેત્રની કસરત કરતી અદાલત દ્વારા સ્વીકારવામાં આવશે નહીં. તેમ છતાં, અમારા મત મુજબ, આ નિર્ણય એવો પરમ નિયમ નિર્ધારિત કરતો નથી કે વિવાદિત હકીકતના પ્રશ્નો સંકળાયેલા તમામ મામલાઓમાં પક્ષકારોને દીવાની દાવા તરફ જ મોકલી દેવા જોઈએ. અમારા આ મતને આ અદાલતના ગુનવંત કૌર વિ. મ્યુનિસિપલ કમિટી, ભટિંડા, ૧૯૬૯ (૩) એસસીસી ૭૬૯ : (એઆઈઆર ૧૯૭૦ એસસી ૮૦૨) ના કેસમાં આપેલા ચુકાદાથી સમર્થન મળે છે, જેમાં રિટ અરજીમાં વિવાદિત હકીકતના પ્રશ્નોની આવી પરિસ્થિતિ સાથે વ્યવહાર કરતાં આ અદાલતે આવું ઠરાવ્યું હતું: (એસસીસી પૃ. ૭૭૪, પરા ૧૪-૧૬) : (એઆઈઆરના પરા ૧૪ થી ૧૬)

"૧૪. વડી અદાલતે નોંધ્યું હતું કે તેઓ રિટ અરજીમાં વિવાદિત તથ્યપ્રશ્નનો નિર્ધારણ કરશે નહીં. પરંતુ કયા તથ્યો વિવાદમાં હતા અને કયા સ્વીકારાયેલા હતા, તેનો નિર્ધારણ તો રાજ્ય દ્વારા જવાબરૂપ સોગંદનામું દાખલ થયા પછી જ થઈ શક્યો હોત. તેમ

છતાં, વડી અદાલતે અરજીને પ્રારંભિક તબક્કે જ નામંજૂર કરવાની કાર્યવાહી કરી. અરજીકર્તાના ઉપશમ મેળવવાના અધિકારના વિચારણામાં તથ્યપ્રશ્નોનો નિર્ધાર કરવો પડે એવી પરિસ્થિતિ માત્ર એટલા કારણસર વડી અદાલતને અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની અરજી સ્વીકારવાની પોતાની અધિકારક્ષેત્રથી વંચિત કરતી નથી. અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની અરજીમાં વડી અદાલતને તથ્ય અને કાયદા બન્ને મુદ્દાઓનું વિચારણું કરવાની અધિકારક્ષેત્ર છે. આ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ નિશ્ચિતપણે વૈકલ્પિક છે, પરંતુ તે વિવેકનો ઉપયોગ સુસ્થાપિત ન્યાયિક સિદ્ધાંતોના આધારે જ થવો જોઈએ. જ્યારે અરજી જટિલ સ્વરૂપના તથ્યપ્રશ્નો ઊભા કરે છે, જેના નિર્ધારણ માટે મૌખિક પુરાવા લેવાની જરૂર પડી શકે, અને તે કારણસર વડી અદાલત એવો અભિપ્રાય કરે કે આવા વિવાદનો રિટ અરજીમાં યોગ્ય રીતે વિચાર ન થઈ શકે, ત્યારે વડી અદાલત અરજીનો વિચાર કરવાનો ઇનકાર કરી શકે. પ્રારંભિક તબક્કે અરજીનું નામંજૂર કરવું સામાન્ય રીતે ત્યારે યોગ્ય ગણાશે, જ્યારે વડી અદાલત એવો અભિપ્રાય કરે કે અરજી તુરંત છે, અથવા કરવામાં આવેલ દાવાની પ્રકૃતિ કે ઉશ્કેરવા માંગવામાં આવેલા વિવાદની પ્રકૃતિને કારણે, અથવા જે પક્ષ સામે ઉપશમ માંગવામાં આવ્યો છે તેની સામેની અરજી ગ્રાહ્ય નથી, અથવા તેમાં ઉઠાવવામાં આવેલ વિવાદ એવો છે કે તેનો રિટ અધિકારક્ષેત્રમાં વિચાર કરવો અનુચિત રહેશે, અથવા તેવા જ સમાન કારણોસર.

૧૫. અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીમાં કરવામાં આવેલા નિવેદનો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે અનેક આક્ષેપોના પુરાવા માટે અપીલકર્તાઓએ દસ્તાવેજી પુરાવા પર આધાર રાખ્યો હતો અને એકમાત્ર એવો મુદ્દો, જેના સંદર્ભમાં હકીકતો અંગે વિવાદ સંભવિત રીતે ઊભો થઈ શકે, તે કલેક્ટર દ્વારા કલમ ૪ હેઠળની અધિસૂચનાના યથાવિધિ પ્રકાશન સાથે સંબંધિત હતો.

૧૬. વર્તમાન કેસમાં, અમારા ચુકાદા મુજબ, વડી અદાલત એ આ આધાર પર અરજી ફગાવવી ન્યાયસંગત નહોતી કે તે તથ્યનો વિવાદિત પ્રશ્ન નક્કી કરશે નહીં. વડી અદાલત ને તથ્યના પ્રશ્નો નક્કી કરવાની અધિકારિતા છે, ભલે તે વિવાદિત હોય, અને વર્તમાન કેસ, અમારા ચુકાદા મુજબ, એવો છે કે જેમાં બંને પક્ષોના હિતમાં વડી અદાલત એ અરજી સ્વીકારી હોત, પ્રતિવાદીઓ પાસેથી જવાબરૂપ સોગંદનામું મંગાવ્યું હોત, અને અપીલકર્તાઓને અલગ દાવો દાખલ કરવા દોરી મોકલવાના બદલે અરજીની સુનાવણી આગળ ધપાવી હોત."

ઉપરોક્ત ગુનવંત કૌરનો ચુકાદો

(પૂર્વોક્ત) ને આ અદાલતના સેન્ટ્યુરી એસપીજી. એન્ડ એમએફજી. કો. લિ. વિ. ઉલ્હાસનગર મ્યુનિસિપલ કેસમાં આપેલ અન્ય ચુકાદાથી સમર્થન મળે છે

પરિષદ, ૧૯૭૦ (૧) એસ.સી.સી. ૫૮૨: (એ.આઈ.આર. ૧૯૭૧ એસ.સી. ૧૦૨૧) જેમાં આ અદાલતે આ મુજબ ધારણ કર્યું હતું: (એસ.સી.સી. પૃ. ૫૮૭, પેરા ૧૩)

"માત્ર એટલા કારણે કે તથ્યનો પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો છે, વડી અદાલત જાહેર સંસ્થાના વિરુદ્ધ નાગરિક દાવો દ્વારા મળતા રાહત માટે પક્ષકારને કેટલીક હદે દીર્ઘ, વિલંબકારક અને ખર્ચાળ પ્રક્રિયા અપનાવવા કહેવામાં ન્યાયસંગત ગણાશે નહીં. આ કેસમાં અરજી દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા તથ્ય સંબંધિત પ્રશ્નો પ્રાથમિક સ્વરૂપના છે." એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ એક્સ

૧૮. તેથી, ઉપરોક્ત કાનૂની પ્રતિપાદન પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે માત્ર એટલા માટે કે વાદવિવાદના પક્ષકારોમાંથી કોઈ એક પક્ષ કેસના તથ્યો અંગે વિવાદ ઊભો કરે છે, સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ આવી અરજીની સુનાવણી કરતી અદાલત હંમેશા પક્ષકારોને દાવો દાખલ કરવા મોકલવા માટે બંધાયેલ નથી.

ઉપરોક્ત ગુનવંત કૌર (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આ અદાલતે એટલી હદ સુધી નિર્ધારિત કર્યું હતું કે રિટ અરજીમાં, જો તથ્યો તેની આવશ્યકતા દર્શાવે, તો મૌખિક પુરાવા પણ લેવામાં આવી શકે. આથી સ્પષ્ટ રીતે પ્રગટ થાય છે કે યોગ્ય કેસમાં, રિટ અદાલતને વિવાદિત તથ્યપ્રશ્નો સંકળાયેલી રિટ અરજી સ્વીકારવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે અને માત્ર એટલા માટે કે તે કરારાત્મક બાધ્યતામાંથી ઉદ્ભવે છે અને/અથવા તેમાં કેટલાક વિવાદિત તથ્યપ્રશ્નો સામેલ છે, રિટ અરજીની સુનાવણી કરવા માટે કોઈ સર્વથા પ્રતિબંધ નથી.

[ક્ષ] દિલ્હી ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી વિ. ભોલા નાથ શર્મા, જે એ.આઈ.આર. ૨૦૧૧ એસ.સી. ૪૨૮ માં અહેવાલિત છે, તેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્ધારિત કર્યું છે કે કાયદો સુસ્થાપિત છે કે આવશ્યક પક્ષકાર તે છે જેના વિના કોઈપણ આદેશ અસરકારક રીતે કરી શકાતો નથી અને યોગ્ય પક્ષકાર તે છે જેના અભાવે અસરકારક આદેશ કરી શકાય, પરંતુ કાર્યવાહી સાથે સંકળાયેલા પ્રશ્નના સંપૂર્ણ અને અંતિમ નિરાકરણ માટે જેની હાજરી આવશ્યક હોય છે. (ઉદિત નારાયણ સિંહ મલ્પહારિયા વિ. એડિશનલ મેમ્બર, બોર્ડ ઓફ રેવન્યુ જુઓ.) (એ.આઈ.આર. ૧૯૬૩ એસ.સી. ૭૮૬) તેથી, હાલના કેસમાં, જ્યારે સ્થાનિક સત્તામંડળ રાજ્યની યોજનાની અમલકર્તા સંસ્થા છે, ત્યારે આવી કાર્યવાહીમાં તે આવશ્યક પક્ષકાર છે.

[૧૧] કર્ણાટક ઇન્ડસ્ટ્રીયલ એરિયાઝ ડેવલપમેન્ટ બોર્ડ વિ. એમ/એસ. પ્રકાશ દાળ મિલ, એ.આઈ.આર. ૨૦૧૧ એસ.સી. ૧૫૭૦ માં અહેવાલિત પ્રકરણમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે એવો નિર્ધાર કર્યો છે કે વડી અદાલતને નોંધ પર ઉપલબ્ધ સામગ્રીના આધારે પોતે સંતોષ મેળવવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે કે સત્તાધિકારીએ મનસ્વી અથવા અનિયમિત રીતે કાર્ય કર્યું નથી. પરિણેદ ૧૮ નીચે મુજબ છે:

૧૮. ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૨ ના અર્થમાં બોર્ડ રાજ્ય હોવાને કારણે, તેને ન્યાયસંગત, વાજબી અને મનસ્વી કે ઇચ્છાધીન રીતે નહીં

પરંતુ સમચિત રીતે વર્તવું આવશ્યક છે. અનુચ્છેદ ૧૪ હેઠળ કાયદા સમક્ષ સમાનતા અથવા કાયદાના સમાન રક્ષણની ગેરંટીમાં રાજ્ય દ્વારા વિવેકાધીન સત્તાઓના પ્રયોગનો પણ સમાવેશ થાય છે. વડી અદાલતે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૪ ની કસોટી પર સમગ્ર વિવાદની તપાસ કરી હતી. એવું નોંધવામાં આવ્યું છે કે બોર્ડ દ્વારા કરવામાં આવેલ કિંમતનિર્ધારણે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૪ નો ભંગ કર્યો છે. યોગ્ય રીતે એવું નોંધવામાં આવ્યું છે કે, જોતાં ખંડ ૭(બી) બોર્ડને ભાડે અપાયેલ પરિસરની અંતિમ કિંમત નક્કી કરવાની મંજૂરી આપે છે, તો પણ જ્યાં બોર્ડ કોઈ આધાર વિના મનસ્વી અથવા અતાર્કિક રીતે સ્થળની અંતિમ કિંમત નક્કી કરે છે, ત્યાં તેવી કિંમતનિર્ધારણા ભાડૂતને બંધનકારક બને એવું કહી શકાતું નથી. આવી પરિસ્થિતિમાં, અદાલતને તે નિર્ણયને શૂન્ય અને અસ્તિત્વહીન જાહેર કરીને રદ કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર રહેશે. ખંડ ૭(બી) નું સાદું અવલોકન કરતાં જ સ્પષ્ટ થાય છે કે તેમાં અંતિમ કિંમતના કોઈ નિશ્ચિત ઘટકો નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા નથી. ખંડ ૭(બી) માં ફાળવણીના સમયે નક્કી કરાયેલ પ્રાથમિક કિંમતમાં સુધારો કે ફેરફાર કરવાની બોર્ડની સત્તા અંગે પણ કોઈ ઉદ્દેખ નથી. વડી અદાલતે યોગ્ય રીતે નોંધ્યું છે કે ખંડ ૭(બી) માં એવી કોઈ માર્ગદર્શિકા સમાવિષ્ટ નથી, જેનાથી ભાડે અપાયેલ પરિસરની અંતિમ કિંમત નક્કી કરતી વખતે બોર્ડ મનસ્વી રીતે વર્તે નહીં તેની ખાતરી થાય. કારણ કે ઉપરોક્ત ખંડની વૈધતાને પડકારવામાં આવી ન હતી, વડી અદાલતે તે અંગે કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવાથી યોગ્ય રીતે વિરમણ રાખી હતી.

૧૯. ભલે કલમ બોર્ડને અંતિમ કિંમત નક્કી કરવાની અપરિભાષિત સત્તા આપે છે, તેમ છતાં તેનો ઉપયોગ તર્કસંગતતા અને યુક્તિસંગતતાના સિદ્ધાંત અનુસાર કરવો આવશ્યક રહેશે. સ્થળના ફાળવણી પછી જો બોર્ડ દ્વારા વધારાનો ખર્ચ કરવામાં આવ્યો હોય, તો ભાડાપટ્ટે અપાયેલા પરિસરની અંતિમ કિંમત ધ્યાનમાં લેવાનો બોર્ડને અધિકાર છે અને તે માટે તે હકદાર પણ છે. પરંતુ અંતિમ કિંમત નક્કી કરવાની સત્તાનો ઉપયોગ કરવાના બહાને, પ્રતિવાદીઓને સ્થળ

ફાળવાયા પછી બોર્ડે અન્ય કેટલાક સ્થળોના વિકાસ માટે જે ખર્ચ કર્યો હોય તેનો બોજ વહેંચવાની જવાબદારી અગાઉના ફાળવણીધારકો પર લાદવાની મંજૂરી તેને આપી શકાય નહીં. પ્રતિવાદીઓએ નોંધ પર પૂરતું સામગ્રી મૂકી છે, જેથી દર્શાવવામાં આવે છે કે ઔદ્યોગિક વિસ્તારમાં જમીનનું સંપાદન અને વિકાસ તબક્કાવાર કરવામાં આવ્યું છે. કેટલાક વિસ્તારો અને વિભાગો સંપૂર્ણપણે વિકસિત છે અને અન્ય વિસ્તારો વિકાસના જુદા જુદા તબક્કાઓમાં છે. સ્થળો અને પ્લોટો અલગ અલગ સમયોએ અને અલગ અલગ સ્થળોએ ફાળવવામાં આવ્યા છે. તેથી, બધા ફાળવણીધારકો એક જ વર્ગ બનાવે છે એવું કહી શકાય નહીં. સંપૂર્ણપણે વિકસિત વિભાગોમાં સ્થળ ધરાવતા અગાઉના ફાળવણીધારકોને, એવા વિસ્તારોના અનુવર્તી ફાળવણીધારકો સાથે, જે સંભવતઃ સંપૂર્ણપણે અવિકસિત હોઈ શકે, એકસરખા ગણાવી શકાય નહીં. આવી કાર્યવાહી સ્પષ્ટપણે અનુચ્છેદ ૧૪ નો ભંગ છે. અમારું એવું પણ મત છે કે ફાળવણી થઈ ગયા પછી ભવિષ્યમાં કોઈ અનિશ્ચિત સમયગાળા પછી કલમ ૭(બી) હેઠળ અંતિમ કિંમત નક્કી કરવાની પોતાની સત્તાનો ઉપયોગ બોર્ડને કરવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. આમ કરવાથી કલમ ૭(બી) માં આવેલ "શક્ય તેટલું વહેલું" શબ્દપ્રયોગ સંપૂર્ણપણે નિર્રથક બની જશે. અગાઉ નોંધાયું છે તેમ, વર્તમાન કેસમાં, બોર્ડે ૧૩ વર્ષના અંતરાલ પછી અંતિમ કિંમત નક્કી કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. કલમ ૭(બી) માં સમાવિષ્ટ "શક્ય તેટલું વહેલું" શબ્દપ્રયોગને ધ્યાનમાં લેતાં આવી કાર્યવાહી અનુમત્ય નથી.

૨૦. અમારી દૃષ્ટિએ, વડી અદાલતે યોગ્ય રીતે એવું નિષ્કર્ષ આપ્યું હતું કે બોર્ડ દ્વારા અંતિમ કિંમતનું નિર્ધારણ કાયદાની સત્તા વિના કરવામાં આવ્યું છે. તે મનસ્વી અને અયોગ્ય રીતે વિવેકાધીન સત્તાઓના ઉપયોગરૂપ હોવાથી ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪નું ઉલ્લંઘન કરે છે.

૩૬ તેથી, હવે ઉપરોક્ત હકીકતો, પરિસ્થિતિઓ, દસ્તાવેજી પુરાવા અને નોંધપોથી પર ઉપલબ્ધ સોગંદનામાઓની સામગ્રીને ધ્યાનમાં લેતા, જો ઉપરોક્ત

ફકરા ૧૨ માં ઉઠાવાયેલા મુદ્દાઓનો જવાબ આપવાનો હોય, તો નિશ્ચિતપણે એવું કહી શકાય કે ઉપરોક્ત ફકરાઓમાં દર્શાવેલા અને ચર્ચાયેલા કારણોસર અરજદારોને ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ યોગ્ય રિટ માગીને આ અદાલત પાસેથી યોગ્ય આદેશો અને દિશાનિર્દેશો મેળવવાનો અધિકાર છે, અને વિશેષ કરીને ત્યારે જ્યારે પ્રતિવાદી નં. ૨ ની કાર્યવાહી આ આધારે પડકારવામાં આવી છે કે પ્રશ્નાધીન કામ જાહેર નાણાંથી કરવામાં આવી રહ્યું છે, કારણ કે યોજનાની ૮૦% રકમ પ્રતિવાદી નં. ૧ રાજ્ય દ્વારા ખર્ચવામાં આવી રહી છે. જ્યારે પ્રતિવાદી નં. ૨ એવું કામ હાથ ધરવા માટે નોડલ એજન્સી છે અને પ્રતિવાદી નં. ૩ સોસાયટીએ ખર્ચની ૨૦% રકમનો ફાળો આપ્યો હોવા છતાં અને સોસાયટીના સભ્યો લાભાર્થીઓ હોવા છતાં, હકીકતમાં કામ પ્રતિવાદી નં. ૨ દ્વારા જ કરવાનું છે, જેના માટે પ્રતિવાદી નં. ૨ એ પ્રતિવાદી નં. ૪ ને કામ આદેશ એટલે કે કરાર સોંપ્યો છે અને, તેથી, આ જાહેર નાણાંમાંથી કરવામાં આવતી રાજ્ય સત્તાધિકારીની કાર્યવાહી છે અને તેથી રાજ્ય સત્તાધિકારીઓમાંથી કોઈ દ્વારા અયોગ્ય પ્રવૃત્તિઓના કિસ્સામાં વડી અદાલત સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ નિશ્ચિતપણે યોગ્ય રિટ જારી કરી શકે છે. નોંધપોથી પરથી એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે પ્રતિવાદીઓની આવી અયોગ્ય પ્રવૃત્તિઓથી અરજદારો નિશ્ચિતપણે પ્રભાવિત થયા છે અને, તેથી, તેમને યોગ્ય રિટ માગવાનો અધિકાર છે. એ અવગણવામાં આવી શકે તેમ નથી કે વિવાદ સોસાયટીના સભ્યો અને સોસાયટી વચ્ચેનો નથી અને તે પણ સોસાયટીના વહીવટ માટે તથા તેના સંદર્ભમાં નથી, પરંતુ તે મુખ્યત્વે પ્રતિવાદી નં. ૧ અને ૨ દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૩ અને ૪ સાથેની મિલીભગતથી કરવામાં આવેલી નિષ્ક્રિયતા અથવા અયોગ્ય પ્રવૃત્તિ અંગેનો છે. તેથી, હું ઠરાવું છું કે અરજદારોને આવી અરજીઓ દાખલ કરવાનો લોકસ સ્ટેન્ડી છે અને તે મુજબ તેઓ અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ કાર્યવાહી આરંભ કરવા હકદાર છે અને જો તેમની ફરિયાદમાં તત્ત્વ હશે, તો તેઓ તેમના પક્ષે યોગ્ય રિટ મેળવવા માટે પણ હકદાર છે.

૩૭ જ્યાં સુધી આ અરજીઓમાં પ્રાર્થના મુજબ રાહતો મંજૂર કરવાની અદાલતની અધિકારક્ષેત્ર બાબતનો બીજો મુદ્દો સંબંધિત છે, ત્યાં સુધી ઉપલબ્ધ લેખિત દાવાપત્રો અને નોંધપાત્ર દસ્તાવેજ પુરાવાના સંદર્ભ સાથે થયેલી સમસ્ત ચર્ચા સ્પષ્ટ કરે છે કે જ્યારે આ પ્રવૃત્તિનો અંતિમ હેતુ એ સુનિશ્ચિત કરવાનો છે કે

સોસાયટીમાં તથા બંગલાઓમાં પાણીનો ભરાવો ન થાય અને જ્યારે પ્રતિવાદી નં. ૨ દ્વારા જારી કરાયેલા કાર્યઆદેશમાં હાલના ડામર રસ્તાને ૧ ફૂટ સુધી ખોદકામ કરવા અંગેની શરત અથવા મુદ્દો સમાવિષ્ટ છે, ત્યારે પ્રતિવાદી નં. ૪ દ્વારા આવા મુદ્દાનું કાર્ય પૂર્ણ ન કરવું અને પ્રતિવાદી નં. ૩ સોસાયટી દ્વારા આપવામાં આવેલી સંમતિના બહાને પ્રતિવાદી નં. ૨ દ્વારા ડામર રસ્તાનું ખોદકામ કર્યા વિના જ એવો કાર્ય સ્વીકારી લેવો, એથી સ્પષ્ટ અને નિશ્ચિત થાય છે કે તેમાં કોઈક પ્રકારનો ભેદભાવ તથા દુર્ભાવનાપૂર્ણ કૃત્ય અને કર્તવ્યના અયોગ્ય પાલનની ઘટના છે; અને જ્યારે આવું કૃત્ય અરજદારોના જીવનને અસર કરે છે, ત્યારે જાહેર નાણાંમાંથી આવા કામનું અમલીકરણ કરતી સત્તાઓને કાયદા, નિયમો, યોજના તેમજ તેઓ દ્વારા અગાઉથી જારી કરાયેલા કાર્યઆદેશની શરતો અને નિયમો અનુસાર કાર્ય કરવા માટે યોગ્ય નિર્દેશો આપવા આ અદાલતને પૂર્ણ અધિકાર છે.

૩૮ તેથી, ઉપરોક્ત ચર્ચાનો સાર આ અરજીઓને મંજૂર કરવા માટે નીચે મુજબ રજૂ કરી શકાય છે : • આવશ્યક માહિતી જાહેર ન કરવા અને પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ થી ૪ દ્વારા કાર્યઆદેશ રજૂ ન કરવા બદલ, તેમના વિરુદ્ધ પ્રતિકૂળ અનુમાન દોરવાની જરૂર છે. • નોટિસ તથા વિશિષ્ટ દલીલોનો જવાબ ન આપવા બદલ, જેમ ઉપર ચર્ચા કરવામાં આવી છે, પ્રતિકૂળ અનુમાન દોરવામાં આવે છે. • સોસાયટીના સભ્યોને પડતી મુશ્કેલી અંગે, સોસાયટી તેમજ કોર્પોરેશન બન્ને તરફથી સ્વીકાર છે. • કોર્પોરેશન તરફથી પણ એવો સ્વીકાર છે કે તેમણે જારી કરેલા કાર્યઆદેશમાં આસ્ફાલ્ટ રસ્તો ખોદવાની એક વસ્તુ સમાવિષ્ટ છે, છતાં આસ્ફાલ્ટ રસ્તો ખોદવામાં આવ્યો નહોતો. • કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા હાલનું કામ ઉડાઉ ઢબે કરવામાં આવ્યું છે, જેના સંબંધે સોસાયટીના સભ્યોએ અયોગ્ય કામ અંગે ફરિયાદ નોંધાવી છે. • કોન્ટ્રાક્ટર વિરુદ્ધ ફરિયાદ હતી. • આ સ્વીકારેલી સ્થિતિ છે કે કાર્યઆદેશમાં વરસાદી પાણીની લાઈન અને ડ્રેનેજ પ્રણાલી વગેરેની વ્યવસ્થા કરવાની જોગવાઈ હોવા છતાં, તે બાબતની કોન્ટ્રાક્ટર દ્વારા કાળજી લેવાઈ નથી. • જ્યારે કામમાં તકનીકી પ્રશ્નો સંકળાયેલા હોય, ત્યારે કોઈ નિશ્ચિત વસ્તુને છોડી દેવા માટે સોસાયટીની સંમતિ મહત્વની નથી. • શરૂઆતમાં, સોસાયટીએ પોતાના તા. ૨૨/૧૨/૨૦૧૪ ના પત્ર દ્વારા કોર્પોરેશનને કોન્ટ્રાક્ટરને રસ્તાની ઊંચાઈ નિશ્ચિત કરવા વિનંતી કરવા જણાવ્યું હતું જેથી કેટલો રસ્તો ખોદવાનો છે તે નક્કી કરી શકાય; ત્યારબાદ, ભલે સોસાયટીના બહુમતી સભ્યો દ્વારા સંમતિ આપવામાં

આવી હોય, તેમ છતાં કોઈ વિચલન મંજૂર નથી. • સોસાયટીના અન્ય ભાગોમાં આસ્ફાલ્ટ રસ્તો પહેલેથી જ ખોદવામાં આવ્યો છે. • સોસાયટીએ પણ સ્વીકાર્યું છે કે તા. ૨૯/૬/૨૦૧૪ ની પ્રારંભિક બેઠક દરમિયાન મતદાન કરવામાં આવ્યું ત્યારે ૨૧ મત સામે ૨૨ મત આસ્ફાલ્ટ રસ્તો ખોદવાના પક્ષમાં હતા. • જ્યારે રાજ્ય સરકાર દ્વારા ફાળવાયેલા ભંડોળમાંથી કામ મંજૂર કરવામાં આવ્યું હોય, ત્યારે કાર્યઆદેશથી ભિન્ન જવા માટે કોઈ કારણ નથી અને યોજના તેમજ કાર્યઆદેશની શરતો અને નિયમોનું યોગ્ય અમલીકરણ થયું નથી, કારણ કે યોજના હેઠળ જેના માટે અંદાજપત્રકીય જોગવાઈ કરવામાં આવી છે એવી તૃતીય પક્ષ તપાસ ક્યારેય કરવામાં આવી નહોતી.

૩૯ આવા હેતુસર, આવા વિવાદને વધુ લાંબો ન ખેંચાય અને આવનારી વરસાદી ઋતુ પહેલાં પક્ષકારો વચ્ચે સૌહાર્દપૂર્ણ સમાધાન થાય તે માટે, સ્થળની સ્થાનિક તપાસ કરીને તથા વિવિધ વૈકલ્પિક ઉપાયો સમજવાની દૃષ્ટિએ પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો હતો. તેમ છતાં, સોસાયટી અને દરેક બંગલાના પરિસરમાંથી કુદરતી વરસાદી પાણીના યોગ્ય નિકાલ માટે યોગ્ય વ્યવસ્થા કરીને આવા વાદવિવાદનો અંત લાવવામાં આવે તે માટે કોઈપણ પક્ષકાર કોઈ ચોક્કસ સૂચન સાથે સંમત થયો નથી. તેથી, હવે આ અદાલત સમક્ષ આ અરજીઓ મંજૂર કરવાની અને અગાઉ આપવામાં આવેલ વચગાળાની રાહતને નીચે મુજબની દિશાનિર્દેશો સાથે પુષ્ટિ કરવાની સિવાય અન્ય કોઈ વિકલ્પ રહ્યો નથી : ૧ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ થી ૪ ને દિશાનિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે તેઓ સ્થાનિક ભૂગોળને ધ્યાનમાં રાખીને વિસ્તારની તકનીકી તપાસ કયા બાદ યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરે, જેથી કયો વિકલ્પ પસંદ કરવામાં આવે તો સોસાયટીની અંદરના બંગલાઓના પરિસરમાં વરસાદી પાણી એકત્રિત ન થાય તે નિશ્ચિત થઈ શકે. ૨ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ થી ૪ ને આ પણ દિશાનિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે જ્યારે સોસાયટીના અન્ય ભાગોમાં ડામરનો માર્ગ ખોદવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે માત્ર ભાગ – ૧ માં એવું શા માટે કરવામાં આવ્યું ન હતું, જ્યારે સોસાયટીની બહારનો ટી.પી. માર્ગનો સ્તર સોસાયટીના માર્ગના સ્તર કરતાં ઊંચો છે. તેવી પરિસ્થિતિમાં, પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૨ નિગમનું વ્યવહારિક કર્તવ્ય બને છે કે તેઓ નોંધપોથી પર આ બાબત જાહેર કરે કે રહેણાંક અને વ્યાવસાયિક વિસ્તારોના સ્તરને ધ્યાનમાં લીધા વિના તથા માર્ગનું સ્તર વધારવાથી આવા રહેણાંક અને વ્યાવસાયિક વિસ્તારમાં વરસાદી પાણી ભરાઈ

રહેશે અને તેનાથી આરોગ્ય સંબંધિત પ્રશ્નો સહિત અનેક સમસ્યાઓ ઊભી થશે તે બાબતનું પૂર્વાનુમાન કર્યા વિના તેમણે ટી.પી. માર્ગનું સ્તર કેવી રીતે અને શા માટે વધાર્યું. સમાન પ્રકારના કામ માટે દરેક ઠેકેદારને આપવામાં આવેલ કામના આદેશ પણ તેઓએ નોંધપોથી પર રજૂ કરવાના રહેશે. ૩ પક્ષકારો પોતપોતામાં સૌહાર્દપૂર્ણ રીતે સંમત થયા નથી, કદાચ પાણી ભરાવાની સ્થિતિ ટાળવા માટે પસંદ કરનારા શ્રેષ્ઠ વિકલ્પનો ખર્ચ કોણ વહન કરશે તે મુદ્દાને કારણે, તેથી આ આદેશ દ્વારા તેમને નીચે દર્શાવેલ ઉપાયોમાંથી કોઈ એક અથવા બધાં ઉપાયો પસંદ કરીને તે મુજબ કામ કરવાની દિશા આપવામાં આવે છે, જેથી સોસાયટીમાં પાણી ભરાવાની સ્થિતિ અટકાવવાનો અંતિમ હેતુ સિદ્ધ થઈ શકે. આવા વિકલ્પ મુજબ કામ કરવા માટે પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ થી ૪ એ પરસ્પર પોતાની કાર્યપદ્ધતિ નક્કી કરવી પડશે. વિકલ્પ ક્રમાંક ૧ આર.સી.સી. માર્ગની બન્ને બાજુ આવેલ ચુટિલિટી જમીનમાં પાઈપલાઈન નાખીને અને તેને સોસાયટીમાં આવેલા પર્કોલેટિંગ કૂવા સાથે જોડીને વરસાદી પાણીના નિકાલ માટે સોસાયટીમાં નવો પર્કોલેટિંગ કૂવો બાંધવો. વિકલ્પ ક્રમાંક ૨ સોસાયટીના આર.સી.સી. માર્ગની બન્ને બાજુ આવેલ ચુટિલિટી જમીનમાં પાઈપલાઈન નાખવી અને તેને સોસાયટીની બહાર આવેલા ટી.પી. માર્ગની સ્ટોર્મ વોટર લાઈન સાથે જોડવી. વિકલ્પ ક્રમાંક ૩ સોસાયટીના દરેક બંગલાના પરિસરમાં કેચ-પિટ બાંધવો, જેને નિગમની સૌથી નજીક આવેલી અને બંગલાઓના પરિસરના સ્તર કરતાં નીચા સ્તરે આવેલી ગટર લાઈન સાથે જોડવાનો રહેશે. આવી લાઈન માર્ગની બન્ને બાજુ પરિસરની દિવાલથી અંત સુધી બિનઉપયોગમાં રાખવામાં આવેલ ૧ ફૂટના વિસ્તારમાં નાખી શકાય, જેથી તેને કોઈપણ ગટર લાઈન સાથે જોડવામાં આવે. ૪ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ થી ૪ ને ઉપરોક્ત દિશાનિર્દેશ મુજબ તકનીકી વિગત અને અહેવાલ રજૂ કર્યા વિના તથા તેઓ કયો વિકલ્પ પસંદ કરી રહ્યા છે તે નોંધપોથી પર નિશ્ચિત કર્યા વિના માર્ગ બાંધકામ કરતાં અટકાવવામાં આવે છે. ૫ પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ થી ૪ એ આ ચુકાદાના રિટની પ્રાપ્તિની તારીખથી ચાર અઠવાડિયામાં એવો અહેવાલ આ અદાલતમાં રજૂ કરવાનો રહેશે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ થી ૪ દ્વારા એવો અહેવાલ પ્રાપ્ત થયા બાદ, આ અદાલત જરૂર જણાય તો બન્ને પક્ષોને સાંભળી, યોગ્ય વિકલ્પોમાંથી કોઈ એક પસંદ કરી તે મુજબ કામ કરવા દિશાનિર્દેશ આપી શકશે. ત્યાં સુધી, વચગાળાનો આદેશ અમલમાં રહેશે. ૬ જ્યાં સુધી પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૫ દ્વારા જવાબદાર વ્યક્તિ વિરુદ્ધ કાર્યવાહી કરવાની પ્રાર્થના અંગેનો પ્રશ્ન છે,

નોંધપોથીમાંથી પ્રગટ થતી હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતાં, ખાસ કરીને જ્યારે આ મુદ્દા પર વધુ કંઈ દબાણ કરવામાં આવ્યું નથી, ત્યારે આ તબક્કે કોઈ આદેશ પસાર કરવાની મને કોઈ કારણ દેખાતું નથી.

૪૦ રજિસ્ટ્રી ઉપરોક્ત શરતો મુજબ રિટ જારી કરશે. પ્રતિવાદી ક્રમાંક ૧ થી ૪ તરફથી અહેવાલ પ્રાપ્ત થયા બાદ, જરૂરી હોય તો માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશશ્રી પાસેથી આવશ્યક આદેશ મેળવી, મામલો યોગ્ય અદાલત સમક્ષ મુકવા માટે, અને જરૂરી હોય તો જાહેર હિત અરજી તરીકે પણ, રજિસ્ટ્રી તે મામલો યોગ્ય અદાલત સમક્ષ ચાલીબદ્ધ કરશે. પરિણામે, અરજીઓ અનુરૂપ રીતે મંજૂર કરવામાં આવે છે. નિયમ ઉપરોક્ત મર્યાદા સુધી નિરપેક્ષ કરવામાં આવે છે. ઉપર જણાવ્યા મુજબ, યોગ્ય વિકલ્પની પસંદગી થયા બાદ વધુ આદેશ પસાર થાય ત્યાં સુધી અંતરિમ રાહત અમલમાં રહેશે. ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં લેતાં, સદરજુ સ્પેશયલ સિવિલ એપ્લીકેશન ટકી શકે તેમ નથી અને તદાનુસાર, તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

(એસ.જી. શાહ, ન્યાયમૂર્તિ)

*The translation of this judgment has been provided by M/s.
Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.*

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.